

Ledningsdragnings genom bebyggda bytomter

Fiskinge, Menigasker och Via i Askers socken, Örebro kommun

Tarsta i Sköllersta socken, Örebro kommun

Snarvi och Frösvi i Edsbergs socken, Lekebergs kommun

Närke

Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2015:37

ARKEOLOGISK UTREDNING I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Ledningsdragningar genom bebyggda bytomter

Fiskinge, Menigasker och Via i Askers socken, Örebro kommun

Tarsta i Sköllersta socken, Örebro kommun

Snarvi och Frösvi i Edsbergs socken, Lekebergs kommun

Närke

Nina Balknäs

Lst dnr 431-7389-2014, 431-6779-2014, 431-3608-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2015:37

Författare Nina Balknäs

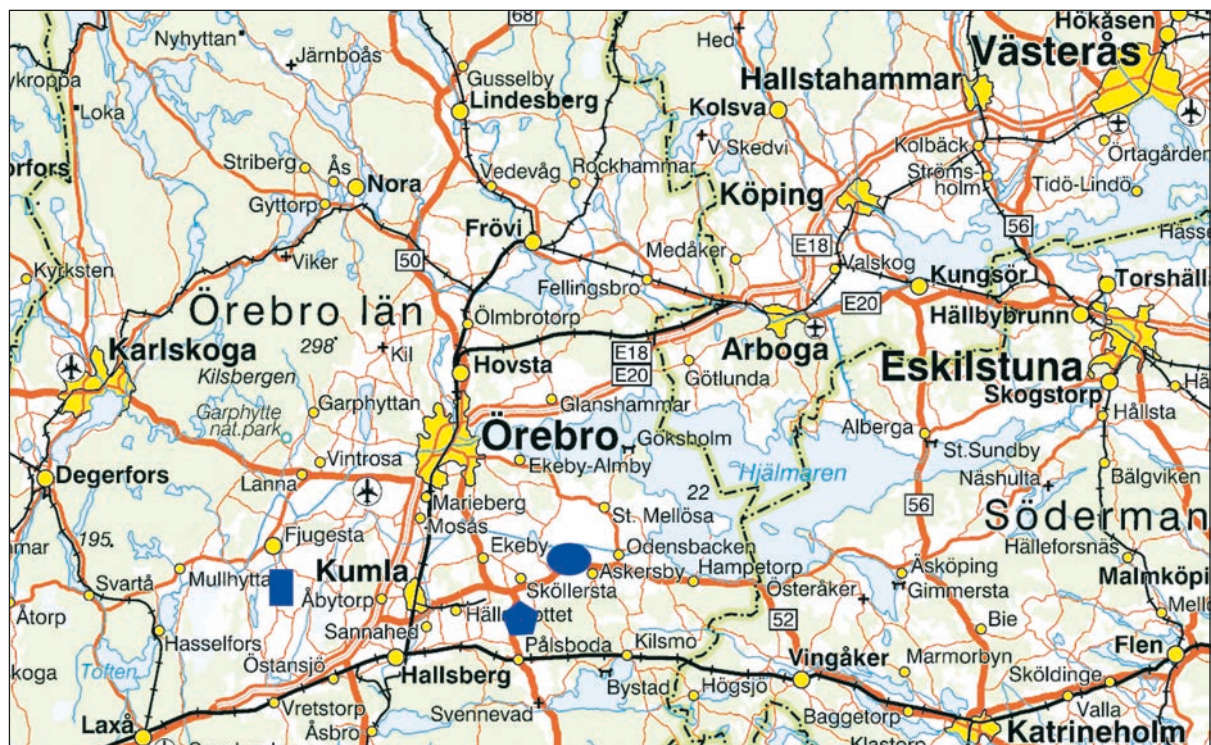
Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Husgrund på husgrund utmed vägen i Meningasker.
Foto mot söder av Nina Balknäs.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_150001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5	Bilagor	60
Förehistoriska lämningar	6	<i>Bilaga 1a) Schakttabell Fiskinge</i>	61
Lämningar från bytomterna	6	<i>Bilaga 1b) Schakttabell Menigasker</i>	62
Inledning	7	<i>Bilaga 1c) Schakttabell Via</i>	64
Bakgrund och kulturmiljö	7	<i>Bilaga 1d) Schakttabell Tarsta</i>	66
Askers socken	7	<i>Bilaga 1e) Schakttabell Frösvi</i>	67
Fornlämningar	8	<i>Bilaga 1f) Schakttabell Snarvi</i>	68
Ortnamn	9	<i>Bilaga 2a) Anläggningstabell Fiskinge</i>	69
Sköllersta socken	9	<i>Bilaga 2b) Anläggningstabell Menigasker ..</i>	71
Fornlämningar	9	<i>Bilaga 2c) Anläggningstabell Via</i>	77
Ortnamn	9	<i>Bilaga 2d) Anläggningstabell Tarsta</i>	81
Edsbergs socken	11	<i>Bilaga 2e) Anläggningstabell Frösvi</i>	82
Fornlämningar	12	<i>Bilaga 2f) Anläggningstabell Snarvi</i>	87
Ortnamn	12	<i>Bilaga 3a) Fyndtabell Fiskinge</i>	89
Syfte och frågeställningar	14	<i>Bilaga 3b) Fyndtabell Via</i>	90
Metod	14	<i>Bilaga 3c) Fyndtabell Menigasker</i>	91
Resultat och tolkningar	15	<i>Bilaga 3d) Fyndtabell Frösvi</i>	92
Fiskinge	17	<i>Bilaga 3e) Fyndtabell Snarvi</i>	93
Kartorna och de arkeologiska resultaten	21	<i>Bilaga 4. Vedartsanalys</i>	94
Menigasker	23	<i>Bilaga 5a) ¹⁴C-datering</i>	97
Kartorna och de arkeologiska resultaten	29	<i>Bilaga 5b) ¹⁴C-datering</i>	
Via	31	<i>av kol i slagg från A302 i Via</i>	99
Kartorna och de arkeologiska resultaten	37		
Tarsta	39		
Kartorna och de arkeologiska resultaten	39		
Frösvi (Runsten)	41		
Kartorna och de arkeologiska resultaten	46		
Snarvi	49		
Kartorna och de arkeologiska resultaten	53		
Utvärdering av resultaten	54		
Tidsåtgång	54		
Skopbreddernas påverkan på			
de arkeologiska resultaten	54		
Jämförelse av resultaten från			
undersökningar av övergivna			
respektive bebyggda bytomter	55		
Referenser	57		
Administrativa uppgifter	59		

Figur 1. Karta över Örebrotrakten med de aktuella undersökningsplatserna markerade i blått. Fiskinge, Menigasker och Via i Askers socken är markerade med en oval, Tarsta i Sköllersta socken är markerad med en hexagon och Frösvi och Snarvi är markerade med en rektangel.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro utfört arkeologiska utredningar i form av schaktningsövervakningar i samband med fiberdragning av Stadsnät och markkabel av Eon på sex bytomter i Askers, Sköllerstas och Edsbergs socknar. I samma uppdrag ingick även en schaktningsövervakning i anslutning till Edsbergs kyrka. Den delen presenteras i en egen rapport (Arkeologgruppen rapport 2015:60).

Då samtliga bytomter fortfarande är bebyggda och därmed inte varaktigt övergivna så klassas de inte som fornlämning. Länsstyrelsen i Örebro var i detta fall intresserad av att förbättra kunskapsläget avseende vilken arkeologisk potential som finns i att undersöka äldre, men fortsatt brukade bytomter. Utredningen bekostades av Länsstyrelsen. Fältarbetet genomfördes mellan den 7 april och den 9 oktober 2015.

Sammantaget dokumenterades 155 anläggningar och lager. Eftersom endast mindre delar av anläggningar och konstruktioner framkommer vid schaktningsövervakningar så blir många lämningar svåra att tolka och ¹⁴C-datera. Baserat på dateringar, fynd och anläggningstyper så har det gått att klargöra antikvarisk status för 129 lämningar. Av dessa är 102 stycken fornlämningar varav 30 lämningar kan föras till förhistorisk tid. Antalet övriga kulturhistoriska lämningar är 27 stycken, det vill säga att de inte kan beläggas vara äldre än år 1850. I tabell 1 (se sidan 6) är lämningarna fördelade på bytomt och antikvarisk status. Där framgår tydligt att resultaten varierat stort mellan olika bytomter. Exempelvis schaktningsövervakningen vid Tarsta by i Sköllersta socken,

där ledningsschaktet drogs i åkermark på motsatt sida vägen från bytomten, resulterade endast i två lämningar. Samma förutsättningar och lika magert resultat gav den del av schaktningsövervakningen som drogs i åkermark i Via, Askers socken. Däremot så var det mycket gott om lämningar i Frösvi i Edsbergs socken och i Menigasker i Askers socken. Detta beror dels på att schakten där drogs utmed byvägen genom bytomterna, dels på goda topografiska förutsättningar för att hitta förhistoriska lämningar.

Förhållandet inom bytomterna mellan antalet lämningar som har fått status som fornlämningar respektive övriga kulturhistoriska lämningar eller lämningar med oklar antikvarisk status varierar stort mellan olika bytomter. Över Frösvi och Snarvi finns kartor med byggnader från första halvan av 1800-talet, vilket gör att alla de hus som återfinns på dem är fornlämningar. Kartorna över övriga bytomter är daterade efter år 1850 som är gränsen för fornlämningar. Därmed har de hus som återfunnits på dessa kartor inte kunnat beläggas vara äldre än år 1850 annat än i undantagsfall, då det har funnits fyndmaterial som gått att datera.

Något som också påverkat resultaten är att många bytomter var mer eller mindre störda av sentida aktiviteter. Anläggningar i anslutning till byvägen var ofta störda av vägkonstruktioner, dikesgrävning och ledningsdragningar. Även om lämningarna i Menigasker visade en tydlig karaktär av radby med syllar som löpte parallellt med vägen bedöms möjligheterna att påträffa välbevarade lämningar generellt vara bättre inne på tomterna.

Bytomt	Antal fornlämningar (förhistoriska)	Antal kulturhistoriska lämningar	Antal med oklar antikvarisk status	Summa	Antal huslämningar
Fiskinge	7 (0)	6	4	17	7
Menigasker	22 (12?)	8	11	41	9
Via	20 (0)	9	8	37	6
Tarsta	0 (0)	1	1	2	0
Frösvi	43 (14)	3	1	47	11
Snarvi	10 (4)	0	2	12	1
Summa	102 (30)	27	27	156	33

Tabell 1. Fördelning av påträffade lämningar fördelade på bytomter och antikvarisk status.

Förhistoriska lämningar

Bytomternas namn är alla av förhistorisk karaktär. Även topografiskt har de god potential för att äldre lämningar kan påträffas. Så skedde också i Menigasker, Frösvi och Snarvi. I Tarsta däremot, som ligger på en kulle med ett utmärkt förhistorisk läge, påträffades inga anläggningar, lager eller fynd av förhistorisk karaktär. Schaktet grävdes dock inte i det optimala läget. Möjligen kan en förhistorisk boplatz ligga på samma plats som den historiska och moderna bebyggelsen, det vill säga på det bästa läget, högst upp.

I Menigasker fanns längst i norr flera stenpackningar i ett sotigt lager som daterats till 220–385 e.Kr. Det är osäkert vad det rör sig om för typ av lämningar, men närmst till hands ligger odlingsrösen. På samma bytomt fanns även ett lager som daterats till bronsålder (1424–1271 f.Kr.). Lagret var sekundärt deponerat som vägfyllning under historisk tid, men dess ursprungliga läge finns förmodligen kvar, kanske ligger det i slänten norr om bytomten. I Frösvi påträffades flera härdgropar och stolphål, varav kol från en grophärd har daterats till 561–652 e.Kr.

Dateringen är samstämmig med det kulturlager med kokgropar som påträffats 350 meter öster om Frösvi, i mossens västra kant. Platsen har tolkats som en kultplats (Lindqvist 1910).

Även i Snarvi påträffades flera stolphål, härd- och kokgropar. Kol från en dem har daterats till 356–51 f.Kr. med två sigma.

Lämningar från bytomterna

Trots att det via skriftliga källor går att föra alla bytomterna tillbaka till minst 1300- och 1400-tal, så påträffades få lämningar från medeltid. De äldsta dateringarna som kan knytas till en bytomt är syllen A315 (1475–1641 e.Kr.) och slaggen i A302 (1510–1650 e.Kr.) i Via. Dock påträffades stolphål i Fiskinge, Menigasker, Frösvi och Snarvi. Vissa av dem innehöll spik, djurben, trärester och liknande som pekar mot en historisk datering. Inga av stolphålen har kunnat föras samman till en huslämning.

Fiskinge, Menigasker, Via och Tarsta har alla karaktär av radbyar, medan Frösvi och Snarvi i Edsbergs socken förefaller ha haft en något lösare struktur.

Inledning

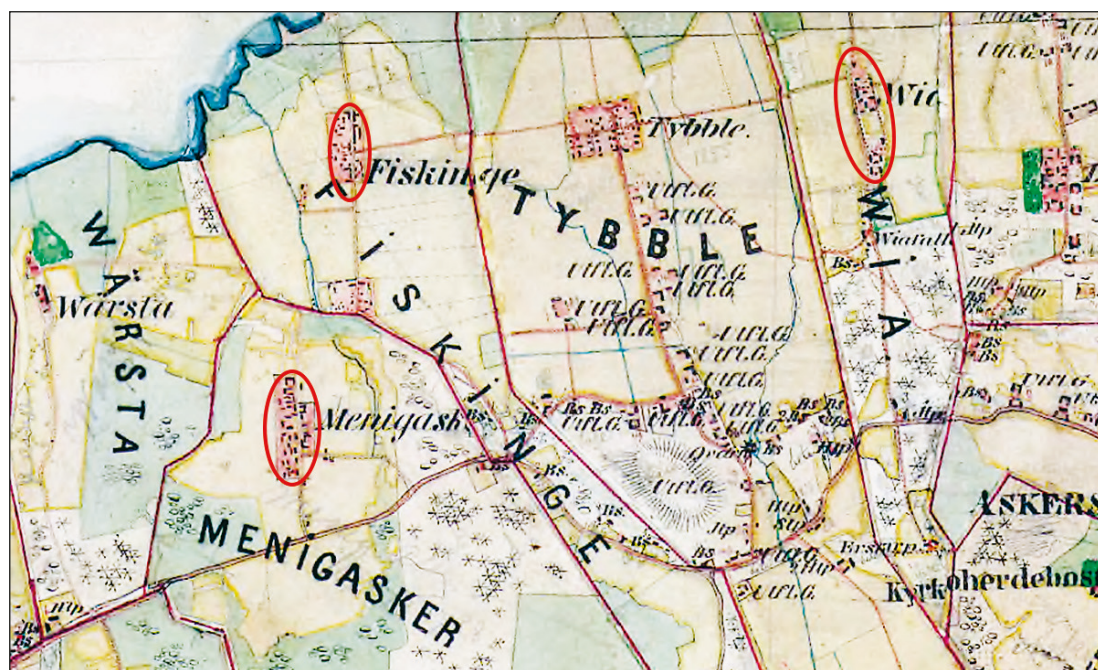
Arkeologgruppen AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro utfört arkeologiska utredningar i form av schaktningsövervakningar i samband med fiberdragning av Stadsnät och markkabel av Eon på sex bytomter i Askers, Sköllerstas och Edsbergs socknar. I samma uppdrag ingick även en schaktningsövervakning i anslutning till Edsbergs kyrka. Den delen presenteras i en egen rapport (Arkeologgruppen rapport 2015:60). Då samtliga bytomter fortfarande är bebyggda och därmed inte varaktigt övergivna så klassas de inte som fornlämning. Länsstyrelsen i Örebro var i detta fall intresserad av att förbättra kunskapsläget avseende vilken arkeologisk potential som finns i att undersöka äldre, men fortsatt brukade bytomter. Det är Länsstyrelsen som har bekostat utredningen. Arbetet genomfördes mellan den 7 april och den 9 oktober 2015.

Bakgrund och kulturmiljö

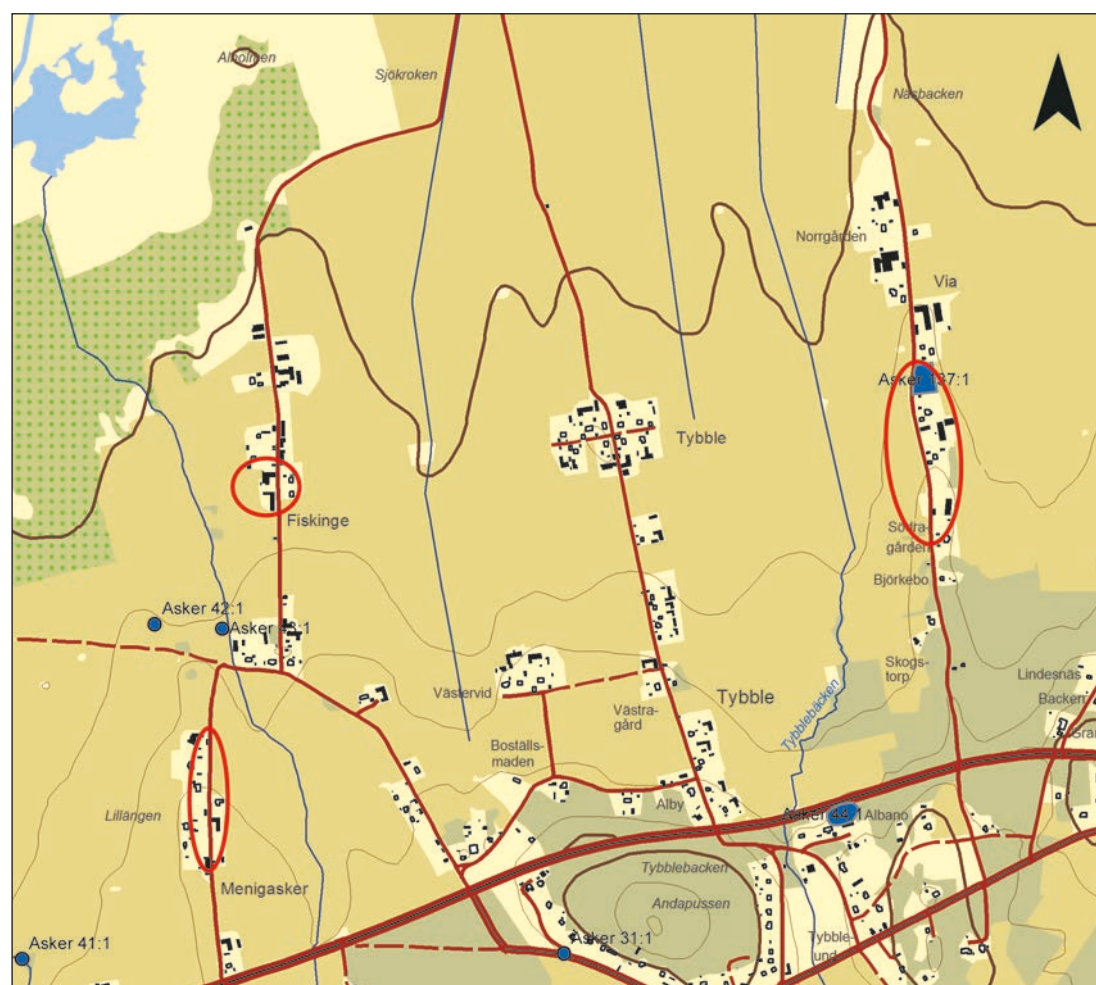
Asker socken

Byarna Fiskinge, Menigasker och Via ligger i ett flackt och öppet odlingslandskap som sluttar svagt mot norr. Menigasker och Via ligger båda på höjder, medan Fiskinge har ett lägre läge i terrängen. Mot söder stiger marken till en öst-västlig höjdrygg som har sitt krön cirka sex kilometer söderut. I norr ligger sjön Kvismaren, endast någon kilometer från Fiskinge.

Före sjösänkningen av Hjälmaren åren 1878–1887 var Kvismaren del av en något större sjö som tillsammans med två andra mindre sjöar utgjorde ett sjösystem i nära anslutning till Hjälmaren. Platsen för Menigasker blev land för 5 000 år sedan medan Fiskinge och Via, som ligger något lägre, steg över vattenytan för 4 500 år sedan.

Figur 2. Häradsekonomen 1864–1867. Bytomterna Fiskinge, Menigasker och Via är markerade med röda ovaler.

Figur 3. Utdrag ur Fornsök över området runt Fiskinge, Menigasker och Via (markerade med röda ovaler). Skala 1:15 000.

FORNLÄMNINGAR

Antalet registrerade fornlämningar i trakten som finns dokumenterade i Fornsök är få. Det finns uppgifter om gravar, gravklot med mera (Asker 9:1–2, 132:2, 137:1 och 138:2) som visar på en närvaro under förhistorisk tid, flertalet är emellertid osäkra. Inga förhistoriska boplatsslågen finns registrerade. Från historisk tid finns lämningar från en såg (Asker 43:1), en milstolpe (Asker 31:1), lägenhetsbebyggelse (Asker 44:1) och en smedja (Asker 138:1). Utöver detta finns en källa registrerad något väster om Menigasker (Asker 41:1).

Tre stenyxor och en lårbensformad slipsten från neolitisk tid är lösfynd som finns registrerade i Fornsök (Asker 133:1, 47:1, 42:1). Enligt Historiska museets fynddatabas har även ett dräktspänne i brons från folkvandringens eller vendeltid 500–750 e.Kr. hittats i Värsta, väster om Menigasker.

Inga arkeologiska insatser har tidigare skett i eller i anslutning till bytomterna.

ORTNAMN

En sökning på ortnamnen i SOFI visar att Fiskinge omnämns första gången år 1406. Byn har omväxlande stavats Fiskinge och Fiskinga (SOFI). Namn på *-inge* anses ha tillkommit mellan år 0 och cirka 500 e.Kr., med viss nybildning in i vikingatid. Ändelsen *-inge* är en inbyggarbeteckning, ursprungligen ofta för en mindre bebyggelse så som en gård eller en by (Svenskt ortnamnslexikon 2003:150f). Ofta ligger bebyggelserna utmed vattendrag, i slättlandets utkant mellan skog och berg (Calissendorff & Larsson 1998:40). Detta stämmer väl med platsen för Fiskinge, vars förled *Fisk-* också visar på närheten till vatten. De djur som förekommer som förled till *-inge*-namn kan ha haft ett sammansatt naturnamn som grundord, exempelvis Gåsnäs/Gåsinge (Vikstrand med där anförd ref. 2013:44).

Äldsta belegg för Menigasker är från år 1382 då en "Nils i Menningasker" omnämns. Ortnamnet varierar något under århundradena, men är i det stora hela konstant: Menningasker, Maenigaska, Maenigaskom, Maeningha asker, men även Maellingasker (1429) och Maedhnigasker (1481). Efterleden *-asker* betyder "ask" (trädet) (Calissendorff & Larsson 1998:143) och förekommer även i sockennamnet Asker. Förleden är obekant, men kan möjligen vara relaterat till "männing" som i "allmänning".

Via omnämns år 1398 som Vida eller Vidom. År 1429 stavas namnet Vidhum och under 1700-talet med W och j: Wija (SOFI). Namnet är en pluralform av vidher vilket betyder "skog" (Calissendorff & Larsson 1998:78).

Alla tre ortnamnen har förhistoriskt ursprung. Tillsammans med närliggande ortnamn så som Tybble

(fornsvenska för tjock, troligen i bemärkelsen "tät bebyggelse" och Värsta (möjligen binamnet Dvärg i förled och *-sta* som efterled) visar ortnamnen på att bygden minst går tillbaka till järnåldern (Calissendorff & Larsson 1998:65,48).

Sköllersta socken

Tarsta by ligger på en kulle mellan 45 och 50 meter över havet i ett uppodlat, flackt slättlandskap. Vid 5000 f.Kr. låg Tarsta vid en havsvik som öppnade upp sig mot norr.

FORNLÄMNINGAR

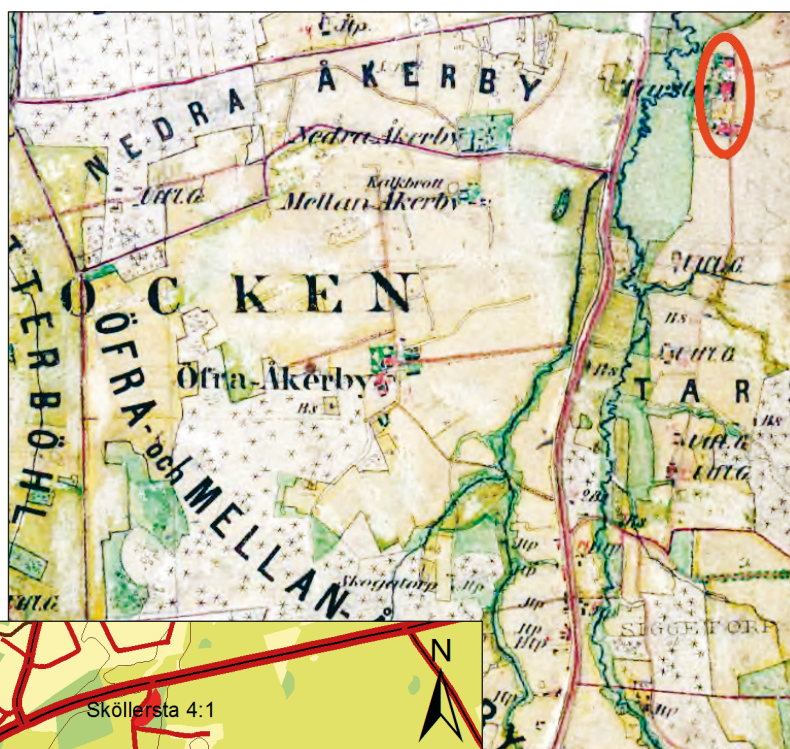
Tarsta är mest känt för sin fornborg, Tarsta berg (Sköllersta 27). Borgen ligger dock 3 kilometer söderut från bytomten. Fornlämningarna närmast bytomten utgörs av gravfält (Sköllersta 113:1, 23:1, 115:1-2, 6:1) och grupper med gravar (närmast ligger Sköllersta 17:1-3). Övriga lämningar utgörs av en milstolpe (Sköllersta 49:1) och en slaggvarp (Sköllersta 131:1). Norr om slaggvarpen finns en boplatz (Sköllersta 132:1) med uppgifter om en möjlig tidig järnframställningsplats.

Det mest slående med Tarsta är annars att området är mycket rikt på lösfynd, huvudsakligen olika typer av yxor, från stenålderns alla perioder (Schotte-Lindsten & Jacobsson 1978).

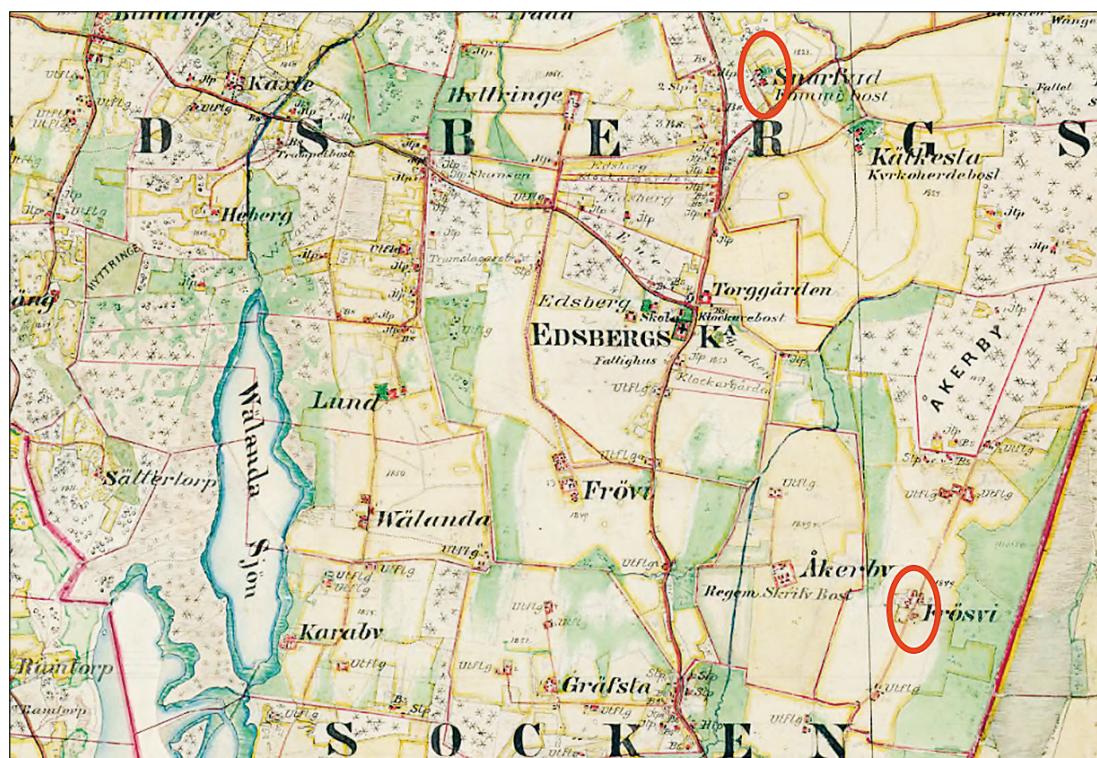
ORTNAMN

Tarsta finns belagt från början av 1300-talet, då stavat Pakarstum. Namnet utvecklas sedan vidare till Thaugestom (år 1422), Thauistha (år 1447), Tawasta (år 1467) (SOFI). Förleden

Figur 4. Häradsekonomen 1864–1867. Bytomten Tarsta är markerad med en röd oval.

Figur 5. Utdrag ur Forsök över området runt Tarsta. Schaktet är markerat med blått. Skala 1:20 000.

Figur 6. Håradsekonomen 1864–1867. Bytomterna Frösvi och Snarvi är markerade med röda ovaler.

Tar- är obekant (SOFI), men kommer troligen från ett namn eller binamn på en person. Efterledet *-sta* är vanligt förekommande i hela Norden. Bara i Närke finns cirka 110 byar och gårdar med denna ändelse. Bebyggelsenamn med *-sta* anses ha uppkommit kring Kristi födelse fram till vikingatid, varav de flesta före år 700 e. Kr. Många av dem kan vara ännu äldre (Calissendorff & Larsson 1998:45, 134; Svenskt ortnamnslexikon 2003:289). Betydelsen av *-stad* är "ställe, plats för något", även om det också finns *-stad*-namn där stad betyder "kant" (Vikstrand 2013:55).

Närliggande ortnamn så som Ullavi, Sköllersta och Kävesta förstärker bygdens namnkopplingar till järnåldern.

Edsberg socken

Landskapet är mjukt böljande med drumliner som löper i nord-sydlig riktning. Större delen av området är uppodlat, men det finns även högre, skogklädda partier.

För 9 000 år sedan var Frösvikullen en liten, sandig ö i havet som låg allra längst in mot fastlandet i väster. Öster om ön fanns ett band av större, skyddande öar. 1 000 år senare låg Frösvi på torra land, medan området kring Snarvi var strandbundet. Det låg då längst in i en vik som vidgar sig norrut. Från 5000 f. Kr. fram till historisk tid har dalgångarna fortsatt varit sjöar eller igenväxande sjöar, det vill säga mossar. Både Snarvi och Frösvi har under denna tid legat torrt. Under 1800-talet sänktes flera sjöar i Lekeberg för att få större åkerareal (www.lekeberg.se).

FORNLÄMNINGSMILJÖ

Cirka 100 meter norr om Frösvi finns ett lösfynd av en stenxya (Edsberg 121:1). Även mot nordöst, cirka 400 meter från bytomten, i eller invid den forna Fornskarbysjön (som numera är mosse) har sammanlagt sex fynd av stenyxor gjorts vid dikesgrävning invid den väg som löper i öst-västlig riktning. Yxorna påträffades liggandes två och tre tillsammans. Endast en yxa var ensamliggande. De övriga utgör depåfynd. Enligt Lindqvist växte stora delar av Fornskarbysjön igen redan under stenåldern. Under yngre stenålder och bronsålder var sjön ett skog-beväxt kärr. Först vid övergången till järnålder finns spår efter mossbildning (Lindqvist 1910).

De flesta fornlämningarna i närheten av Frösvi kommer från järnåldern. Väster om Frösvi finns ett gravfält (Edsberg 40:1) och i en åker, 4-5 meter norr om gårdens huvudbyggnader, hittades, (oklart när) en del av en runsten (Edsberg 48:1). Idag är runstenen placerad i en rabatt i trädgården, öster om det mellersta boningshuset. Söder om bytomten finns uppgifter om förekomst av kol och skärvsten, registrerat som hård, vilket noterades då en bonde skulle ta bort "en del stenblock" i åkern (Fornsök).

Intressantast är Edsberg 64:1, en offerplats från järnåldern, som ligger 350 meter öster om Frösvi, på kanten av den där belägna mossen. Offerplatsen undersöktes 1906 och 1908 av Sune Lindqvist. Själva offerplatsen bestod av ett kulturlager med flera kokgropar. Fynden utgjordes huvudsakligen av obrända djurben från unga individer av får och svin, men även ett hängbryne i skiffer, en järnten, ett likarmat spänne i brons och glaspärlor, liksom två bitar

eldslagningsflinta hittades. Från kulturlagret löpte en 80 meter lång spång österut. Lindqvist tror att spången tidigare löpt över hela mossen till fast mark på den östra sidan. Han menar också att spången kan vara yngre än offerplatsen (Lindqvist 1910).

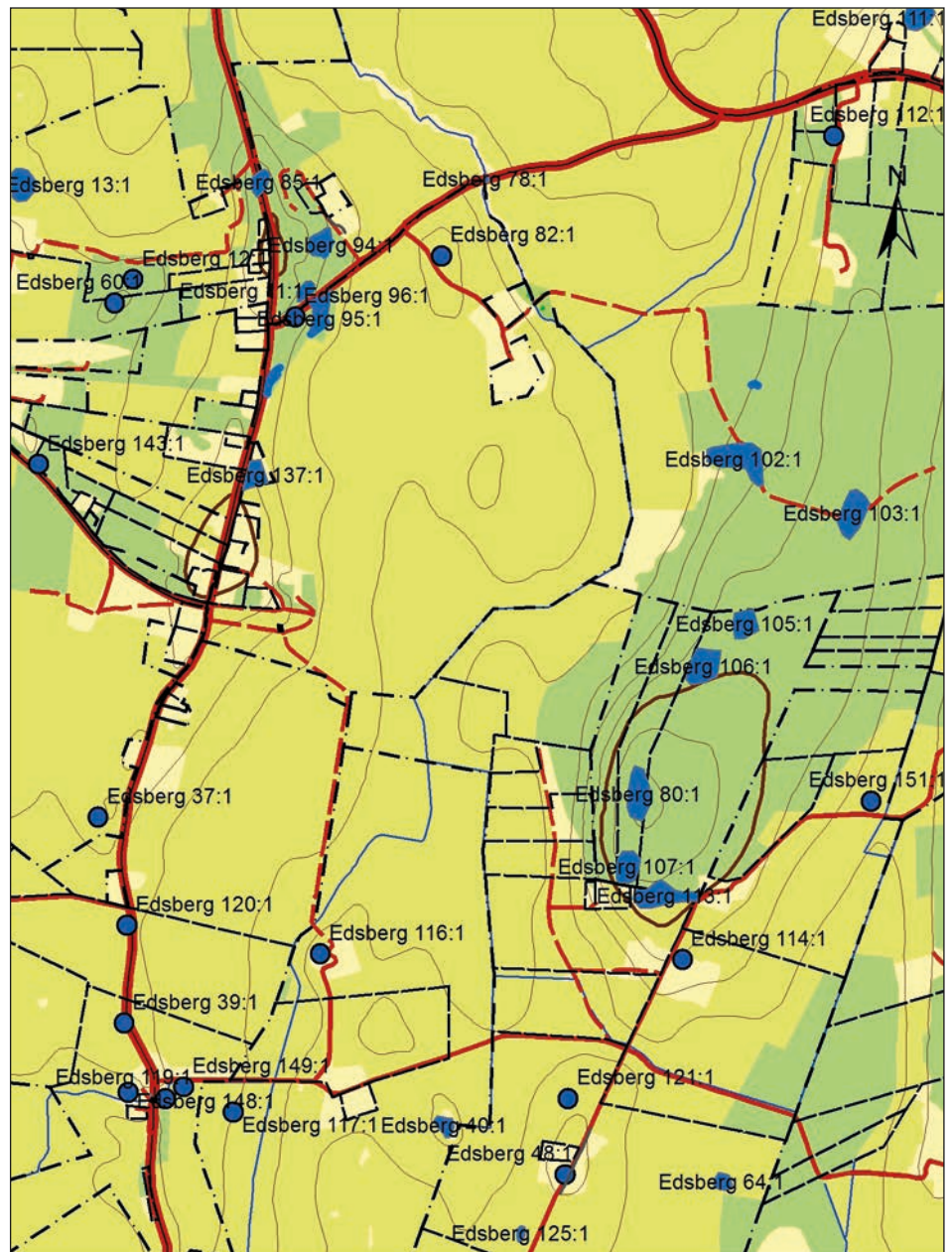
Snarvi ligger i den östra kanten av en skogklädd höjd med lägre liggande åkermark i öster. I skogen finns flera gravfält registrerade (Edsberg 11:1, 94:1, 95:1, 96:1). Troligen är de delar av ett och samma gravfält som blivit uppstyckat genom grustäkt och väg-bygge. I anslutning till gravfälten finns flera hålvägar (95:2, 94:2, 97:1, 97:2). Ytterligare en hålväg finns registrerad en kilometer öster om gravfälten (Edsberg 104:1). Fler gravfält finns inom en cirka kilometerstor radie (Edsberg 13:1, 143:1, 60:1 och 12:1).

Högen Edsberg 82:1 ligger ensam på höjden av en flack moränrygg 250 meter östsydöst om Snarvi. Trots den stora mängden gravar finns inga boplatser registrerade i närområdet, men vid den schaktningsövervakning som Arkeologgruppen genomförde under sommaren 2015, väster om Edsberg 82:1, framkom boplatzlämningar som daterades till 2-125 e. Kr. (Balknäs 2015).

Förutom gravfälten och stensättningarna i väster är övriga lämningar från historisk tid; bland annat finns flera lägenhetsbebyggelser, en valvslogen stenbro och Riseberga klosterruin (Edsberg 30:1).

ORTNAMN

Frösvi är bildat av *Frös-* som är genitivformen av guden Frö (Frej). Efterleden *-vi* betyder helgedom (Calissendorff & Larsson 1998:129). Frösvi är alltså

Figur 7. Utdrag ur Fornsök över området runt Frösvi och Snarvi. Skala 1:20 000.

guden Frejs helgedom. Äldsta skriftliga belägg för namnet är år 1216 då det stavades Fruoswi (SOFI).

Bytomten Frösvi benämns numera Runsten. Namnet kommer från den runsten (Edsberg 48:1) som hittades vid grävningsarbeten i trädgården 4–5 meter norr om gårdens huvudbyggnader (Fornsök). Namnet Frösvi återfinns på dagens kartor en halv kilometer nordöst om den här aktuella bytomten.

Snarvi är troligen inget äkta -vi-namn (i bemärkelsen helgedom). Här har istället -vi betydelsen "trång skog" vilket kommer från ordet "widhi". Förleden *Snar-* har betydelsen "insnävring". Äldsta skriftliga belägg är från 1170-talet då det stavades "Sneuerwij" (Calissendorff & Larsson 1998:78f).

I Edsbergs socken finns flera ortnamn som går tillbaka till förhistorisk tid (exempelvis Kälkesta, Vilsta, Tjugesta, Via och Frövi) vilket visar på en levande bygd redan under järnålder.

Syfte och frågeställningar

Syftet med utredningarna var att klargöra i vilken utsträckning som det förekommer fornlämningar inom eller i anslutning till de berörda bytomterna. De anläggningar och lager som framkom skulle undersökas och dokumenteras.

Slutligen skulle en utvärdering göras av de undersökta bytomternas arkeologiska potential. En specifik utvärdering skulle göras där olika delar av bebyggda bytomter jämfördes avseende om och i så fall hur resultaten skiljer sig åt. Likaså ville Länsstyrelsen få utvärderat de arkeologiska resultaten i förhållande till undersökningens storlek.

Metod

Utredningarna genomfördes som schaktningsövervakningar. Huvudsakligen användes en 1,0 meter bred skopa för huvudschakten. På de ställen där närvarande arkeolog ansåg det befogat grävdes schakt med den 0,3 meter breda skopa som användes under kabeldragningarna då arkeolog inte närvarade. Serviserna med anslutningskabel in till bostadshusen (en serviskabel är en avgrening från fördelningsnätet till exempelvis bostadshuset på en fastighet) grävdes med en 0,2 meter bred skopa. I Fiskinge grävdes ett schakt för servis med en 0,85 meter bred skopa.

Grävningen skedde skiktvis ned till planerat djup på 0,6–0,8 meter. Serviserna grävdes 0,4–0,5 meter djupa. Då anläggningar påträffades rensades dessa fram och sedan fortsatte grävningen framåt.

När en längre sträcka låg framme kunde markarbetarna arbeta med andra uppgifter medan deltagande arkeolog undersökte och dokumenterade de påträffade lämningarna. Därefter togs anläggningarna bort och grävningen fortsatte tills rätt djup var uppnått. I Frösvi och Snarvi undersöktes och dokumenterades de påträffade lämningarna och togs sedan bort direkt.

I flera fall påträffades stenkonstruktioner i schaktens bottennivåer. Då togs endast så mycket bort av konstruktionen att ledningen kunde passera, medan resten bevarades.

Schakt och lämningar mättes in med handhållen GPS och kontrollmättes avståndsmässigt från på kartmaterial identifierbara element. Ensamliggande större stenar och lager som kunde ha relation till de säkra lämningarna

dokumenterades i fält, men dessa har uteslutits vid redigering i de fall som de inte bidrog till tolkningen. I erforderliga fall ritades en plan i skala 1:20 som sedan digitaliserades. Digitalfoton togs i lod och vinkel. I flera fall användes panoreringsfunktionen i kameran vilket gav lodfotografier som sedan kunde användas som underlag vid digitalisering. Mätningarna redigerades i ArcMap 10.2.

placerats i olika faser. Eftersom fynd och dateringar varit sparsamma kan faserna endast tidsfästas i enstaka fall. I övrigt ska de ses som relativa dateringar sins-emellan. Det ska också påpekas att de utritade husen, förutom då de kunnat identifieras i kartmaterialet, inte har några säkra utbredningar.

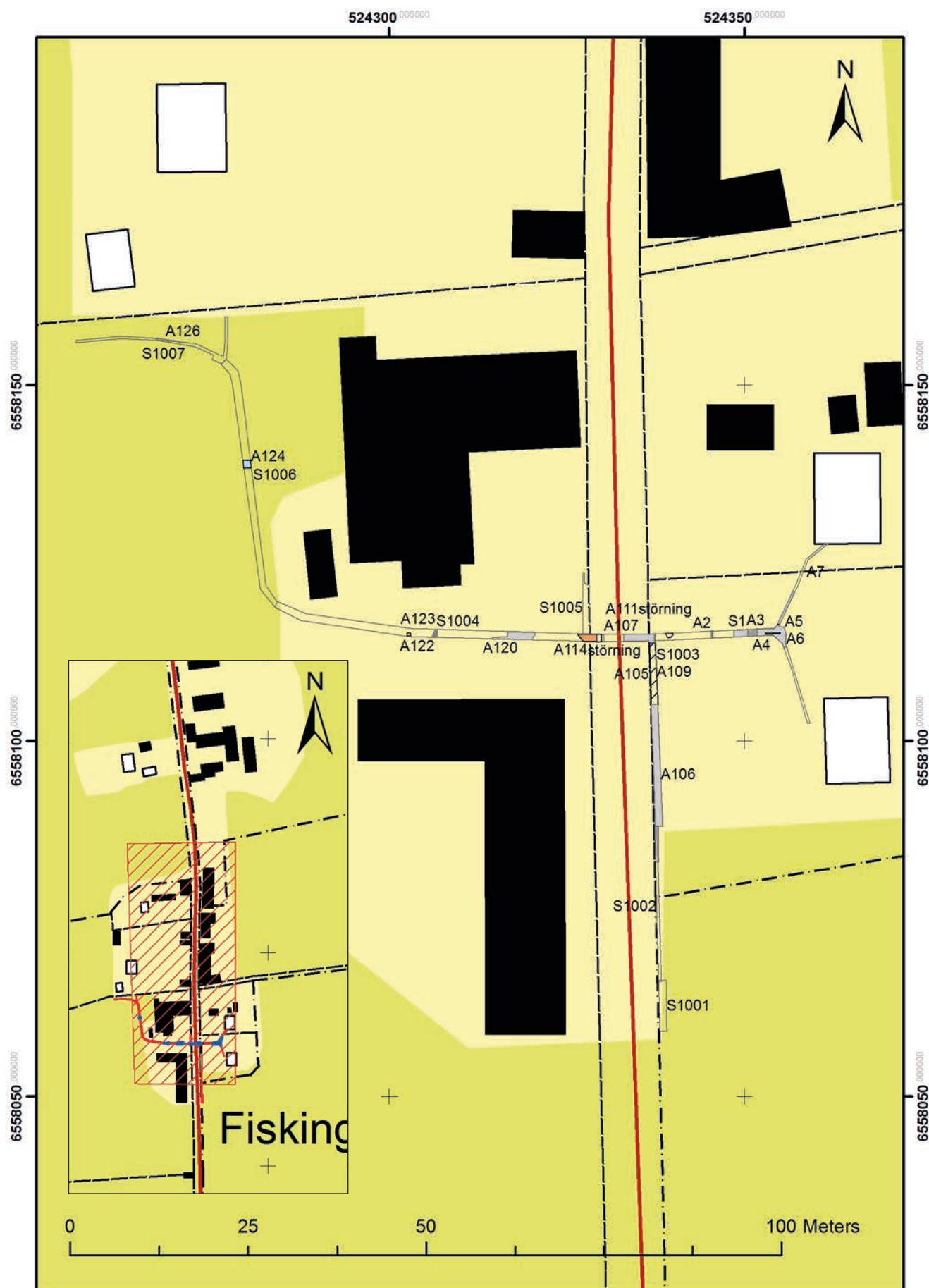
Resultat och tolkningar

Resultaten presenteras för varje enskild bytomt. Tolkningar och bedömningar av antikvarisk status presenteras löpande i texten. Det har i många fall varit svårt att avgöra vad det rört sig om för typ av lämningar, dels på grund av att schaktet varit smalt, dels på grund av att många lämningar var störda av senare tiders aktiviteter.

I den mån det har varit möjligt har huslämningar identifierats. Dessa har en egen nummerserie för respektive bytomt. I vissa fall har det varit tydligt att det rör sig om en huslämning, i andra fall är tolkningen osäkrare. Bedömningarna har baserats på lämningstyper så som syllar, grunder, spisrösen och bevarade golvlager. Några hus har varit mycket dåligt bevarade, men kunnat identifieras i kartmaterial från 1800-talet. Enstaka anläggningar har bedömts som så pass osäkra att de inte tilldelats egna husnummer.

Då husen haft flera kontexter så har dessa placerats i en kontextgrupp (KG). Även äldre lämningar av förhistorisk karaktär har placerats i kontextgrupper.

För att tydliggöra resultaten har tolkningen av lämningarna markerats på överläggskartor. Dessa har då

Figur 8. Schakt och anläggningar. Skala 1:750. Infällt är en översikt med bytomten skrafferad i rött, påträffade fornlämningar i blått och schaktet i rött. Skala 1:5 000.

Fiskinge

I Fiskinge dokumenterades arton anläggningar och lager (varav en störning). Lämningsarna kunde föras samman till fem förmodade, fragmentariska huslämningar.

HUS 1, KG 1
A111, A105 (A2?)

En rad med tegelstenar och kalkbruk (A111) påträffades i nord-sydlig riktning. De var stratigrafiskt belägna under A107 (se nedan), i ett tvåskiktat lager (A105) med träflis, kol, tegel och djurben. I lagret gjordes fynd av odekorat, fragmenterat rödgods och grönt flaskglas. Lagret är tolkat som ett golv-lager. Möjligen hör stensyllen A2 till samma byggnad, dock låg A111 något i vinkel mot A2. I kartan från år 1864 ligger ett hus direkt öster om vägen. Möjligen är detta Hus 1.

Antikvarisk status:

Oklar status.

Övrig kulturhistorisk lämning?

HUS 2
A114

Direkt väster om vägen framkom en tunn, träig lins (A114) i schaktbotten som tolkas som ett trägolv. Över detta fanns omrörda massor med stort inslag av brandrester, sten och alunskiffer. Detta bärlager låg sedan i schaktet över hela gårdsplanen. Det går att belägga ett hus på platsen på 1864 års karta. Fynd av en kritpipa från 1700-talet gör emellertid att Hus 2 tolkas som fornlämning.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 3, KG 2
A120 (A122?)

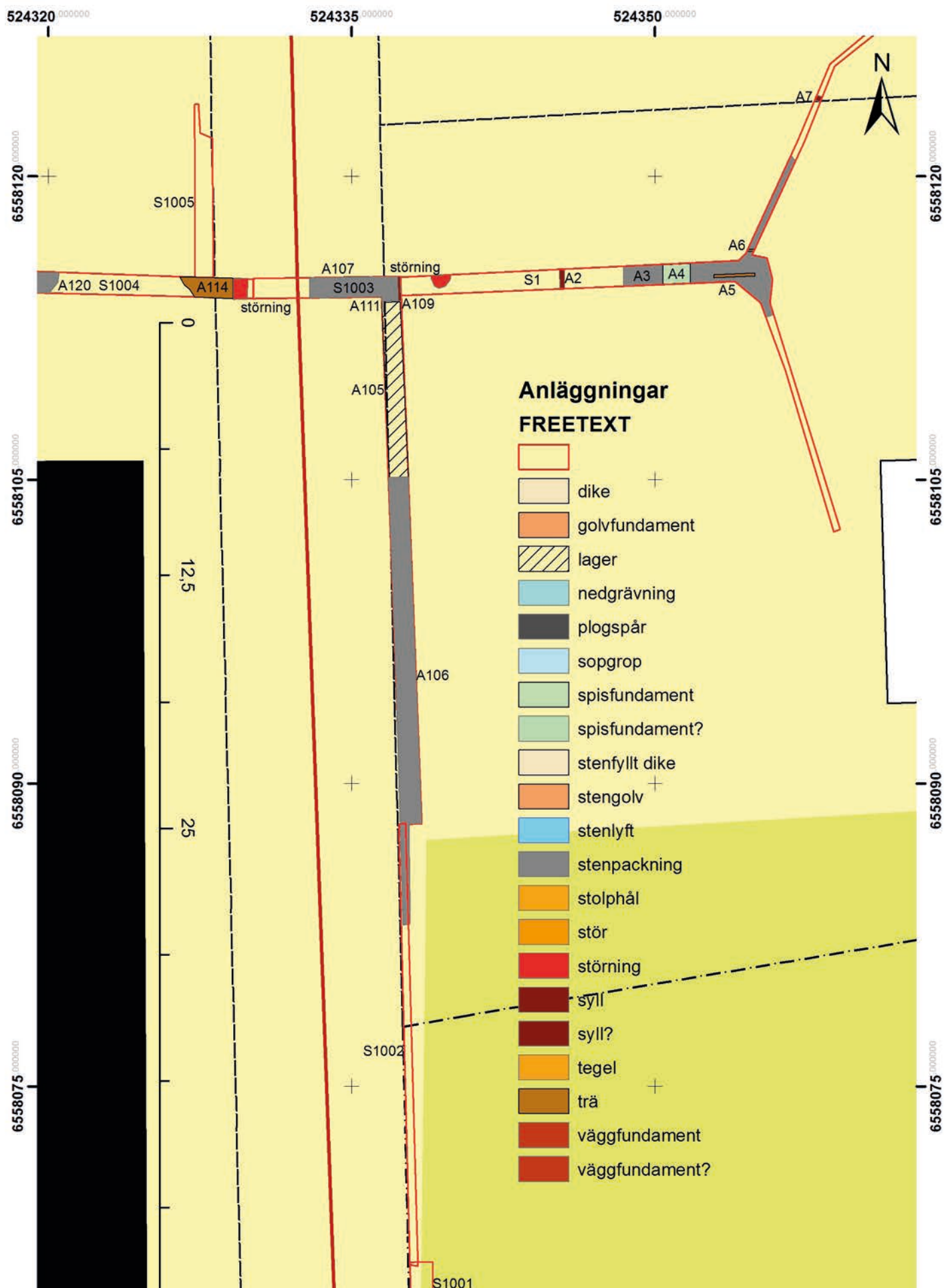
Ungefär 7 meter väster om trälinsen fanns rester av en husgrund (A120). Grunden var störd centralt och i båda ändar. Fynd av yngre rödgods och spik gjordes vid rensning runt stenarna. Väster om A120 påträffades en syll (A122). Lagerföljden i den norra schaktväggen pekar mot att huset sträckt sig österut. Möjligen hör syll till Hus 3.

Antikvarisk status:

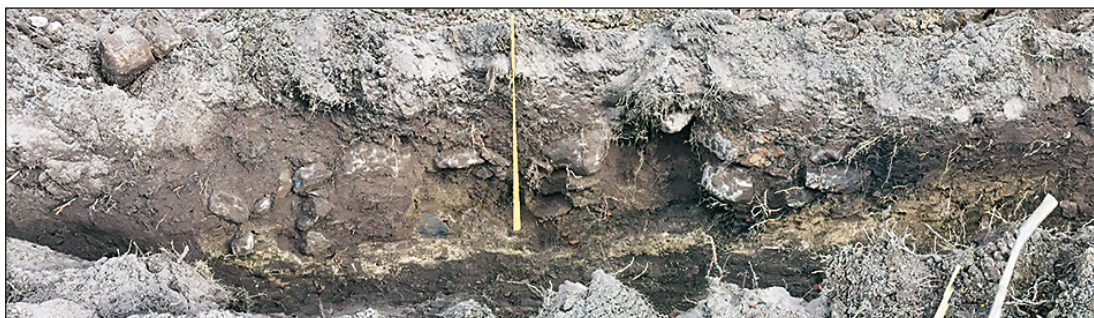
Oklar status. Fornlämning?

Figur 9. Nedgrävd husgrund A126 sedd från söder. Foto av Nina Balknäs.

Figur 10. Anläggningar i södra delen av Fiskinge. Skala 1:250.

Figur 11. Nedgrävd husgrund A126 sedd från söder. Foto av Nina Balknäs.

HUS 4 A126

Då schaktningen nådde den norra änden på åkern kom där fram ett nedgrävt husfundament (A126). Schaktet skar 4 meter av det sydvästra hörnet på vad som en gång måste varit en rejäl byggnad (se figur 5). Huset finns belagt på 1864 års karta.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 5, KG 3 A3, A4, A5, A6 (A2?)

Vid ett senare tillfälle återkom Arkeologgruppen till Fiskinge för att övervaka grävningen av en av serviserna. Husägaren hade gett sitt samtycke till att öppna ett meterbrett schakt vilket var mycket lyckosamt då en fint bevarad husgrund (A3) kom fram i schaktet. Huset har varit minst 8 meter långt i öst-västlig riktning och 7 meter långt i nord-sydlig riktning. I huset fanns ett spisfundament (A4) och rester av två öst-västliggande träbjälkar (A5, A6). Fynd av rödgods från Hus 5 dateras från slutet av 1600-talet fram till 1800-tal. Byggnader på den östra sidan av vägen finns dock tidigast belagt i kartmaterialet år 1790.

Antikvarisk status: Fornlämning

Figur 12. Hus 5, KG 3 fotograferat från väster av Nina Balknäs.

HUS 6 A7

I den 0,2 meter smala servicen mot norr kom två stenar fram på rad som förmodligen var del av en syll (A7). På Häradsekonomen från år 1864–67 finns en avlång ekonomibyggnad på platsen.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 7
A106

Utmed den östra sidan av vägen i byns södra del påträffades en 22 meter lång ojämn stenpackning (A106). Packningen kan utgöra grunden till en ekonomibyggnad som löpt utmed bygatan på Häradsekonomen från år 1864–1867.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

Figur 13. Stenpackningen A106. Foto taget från norr av Nina Balknäs.

STENPACKNING, KG 4
A107, A109

Norr om Hus 7 påträffades en ojämn stenpackning (A107) som anslöt till en mindre stensyll (A109) i schaktets östra kant. Packningen låg mitt under vägen vilket är förbryllande. Är detta ytterligare en husgrund?

En alternativ tolkning är att både A106 (Hus 7) och A107 är vägfyllning; de är emellertid alltför ojämna för att ha utgjort en stenlagd väg eller gårdsplan. Vägen har emellertid alltid gått där den går så långt det går att följa i äldre kartmaterial.

Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

ETT STOLPHÅL
A123

Tre meter väster om syllen A122 påträffades ett noggrant stensatt stolphål med bevarad stolpe (A123). I botten av stolphålet gjordes fynd av en slipad och/eller täljd grisbete (Fnr 4) (se figur 6a, 6b). Stolphålet skar ett gråbrunt lager med kol och enstaka obrända djurben. Lagret överlagrades i sin tur av en tunn, ljus sandlins som fanns både väster och öster om stolphålet.

Antikvarisk status: Fornlämning

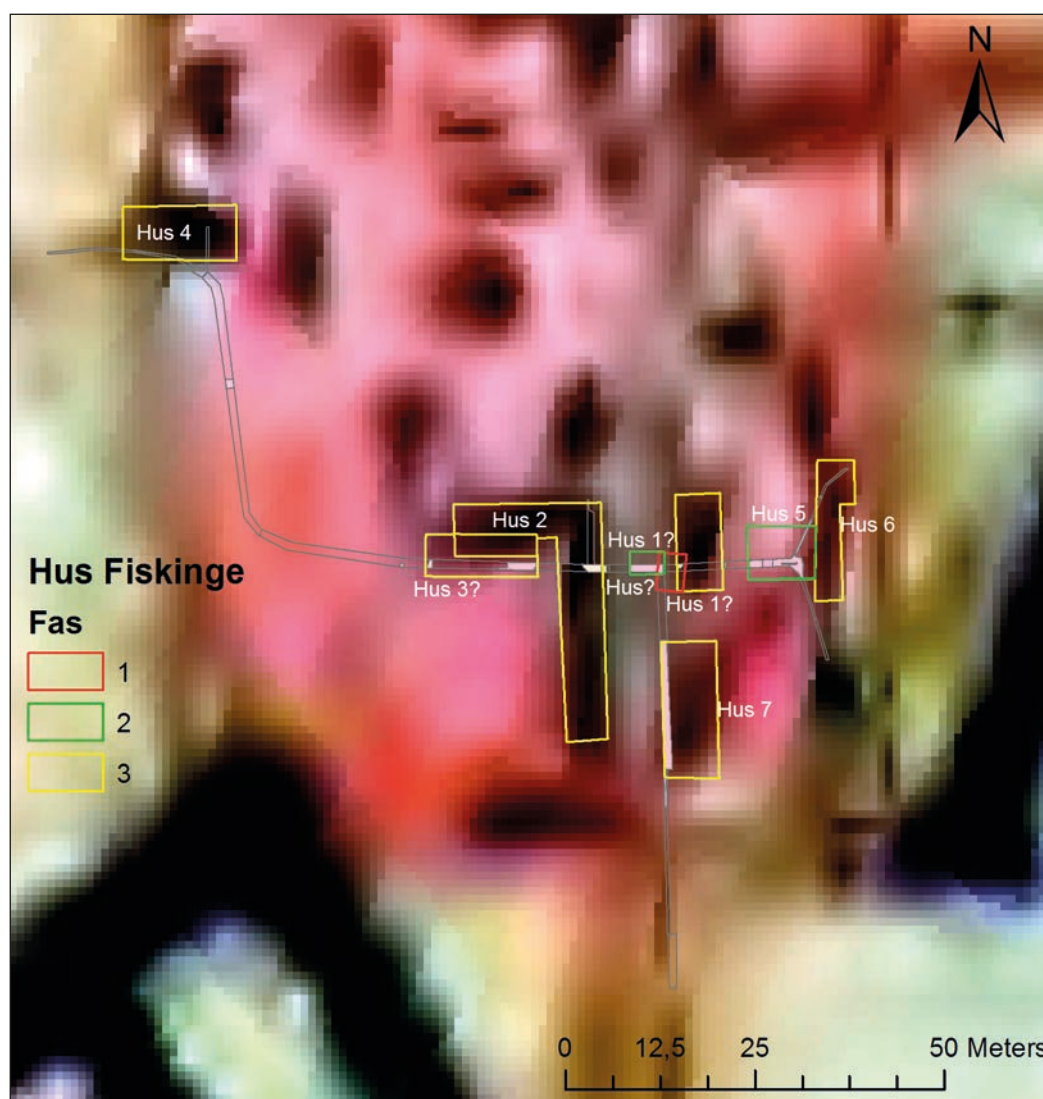

Figur 14. Stolphålet A123 sett från öster. Infällt ses den bearbetade grisbeten. Foto av Nina Balknäs.

ETT DIKE
A124

Den del av schaktet som löpte i åkerkanten, i byns västra del var i stort sett tom på anläggningar. Dock framkom ett handgrävt dike (A124) som var 1,1 meter brett och 0,5 meter djupt. Diket löpte i öst-västlig riktning. Diket ligger vid en tomtgräns på kartan från år 1791.

Antikvarisk status: Fornlämning

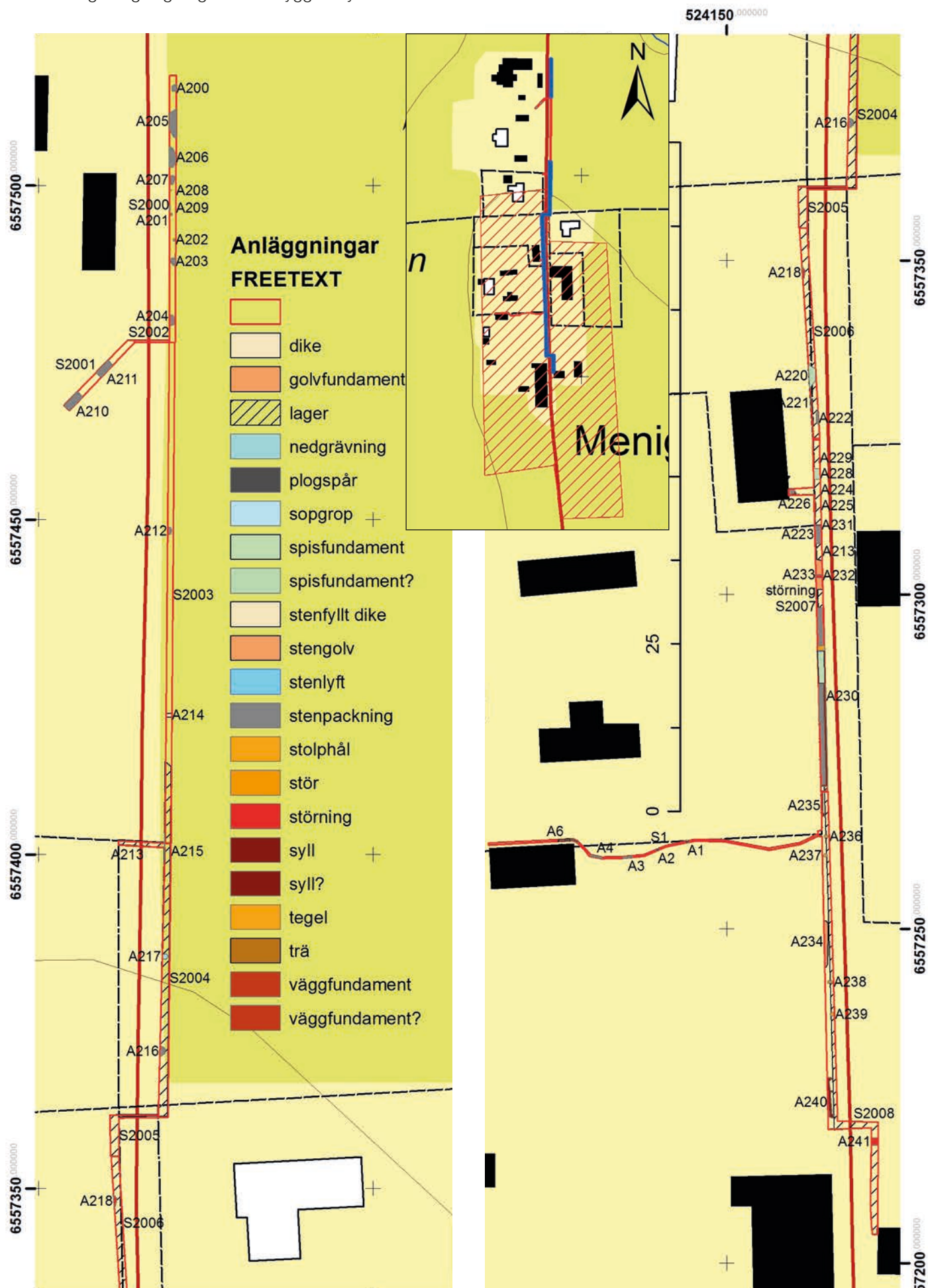

Figur 15. Tolkning av huslämningar och faser. Skala 1:1 000.

KARTORNA OCH DE ARKEOLOGISKA RESULTATEN

Den del av Fiskinge som undersöktes finns belagd som del av bytomten på den äldsta kartan från år 1688, men då förefaller den tomt som berördes vara obebyggd. Först på kartan från år 1761 är tomten bebyggd. Då har också de ursprungliga tre tomterna styckats upp i fem tomter, med samma utbredning som tidigare. Bebyggelse utmed den östra sidan av vägen finns belagd först på kartan från år 1790.

Den enda karta som har byggnader utritade är Häradsekonomen från år 1864-1867. En rektifiering ger vid handen att Hus 1, 2, 4, 6 och 7 finns med på kartan. Det är möjligt, beroende på rektifiering, att även Hus 3 finns med på kartan, som en del av Hus 2. I planen över tolkningen har husen separerats. Hus 1 har fått två möjliga utbredningar. Rör det sig om två olika byggnader?

Menigasker

I Menigasker påträffades 42 anläggningar (varav en sentida störning) och lager, varav några är sentida störningar. Schaktet löpte i norra delen av utredningsområdet utmed vägens östra sida och i den södra delen utmed vägens västra sida. Ett meterbrett schakt grävdes 15 meter in på en tomt i nordvästra delen av byn, varifrån sedan tomtägaren själv skulle gräva servisen. Arkeolog närvarade även vid grävningen av en 0,2 meter bred servis i den sydvästra delen av utredningsområdet, vilket var centralt beläget i den äldre byn.

Figur 17. Stenpackningarna i den norra delen av utredningsområdet.
Fotomerge av Nina Balknäs.

KG 1, FÖRHISTORISKA LÄMNINGAR
A200, A203, A204, A205, A206,
A207, A212, A216, A222 (A208?)

Utredningsområdet började i norr utanför den äldre bytomten. Där påträffades flera stenpackningar (A200, A205, A206) i ett lager av brungrå, sotig sand. Även A207 utgjorde en liknande stenpackning, men låg stratigrafiskt under den brungrå, sotiga sanden. En stör (A208) påträffades 0,8 meter söder om A207. Kolprov från det sotiga lagret i A205 skickades för vedartsanalys och datering. Kolet visade sig komma nästan enbart från ek (61 fragment), men även tall fanns representerat med 2 fragment (se bilaga 3). Dateringen gav en förvånandsvärt tidig ålder: 220–385 e. Kr. Av utseendet att döma rör det sig om odlingsrösen.

Fler stenpackningar (A203, A204) påträffades en bit söder om de redan nämnda. Dessa låg i gulbrun sand under ett lager av sotig sand. Ytterligare tre svårtolkade stenpackningar (A212, A216 och A222) påträffades längre söderut. Även dessa låg i ljusa, sandiga lager under sotiga lager. A222 låg under lager A213. A212 ligger på 1871 års

karta på gränsen mellan två ägor. Det skulle kunna vara ett sentida gränsröse, men dess karaktär och stratigrafi gör det troligare att det är förhistoriskt. Mellan A207 och A203 påträffades två stolphål (A201, A202). Stolphålen var cirka 0,3 meter i diameter, men A201 var något avlångt till formen. A201 syntes i den ljusa alven i botten av schaktet och hade ett djup av 0,25 meter. A202 var mer att betrakta som en stolphålsbotten då anläggningen endast var 0,07 meter djup. Att det trots allt tolkas som ett stolphål beror dels på den jämna formen med plan botten, dels på att schaktet grävdes 0,1 meter djupare där jämfört med schaktdjupet vid A201. Anläggningens övre del har förmodligen grävts bort under schaktning. Båda stolphålen hade en fyllning av mellangrå sand.

Antikvarisk status: Fornlämningar

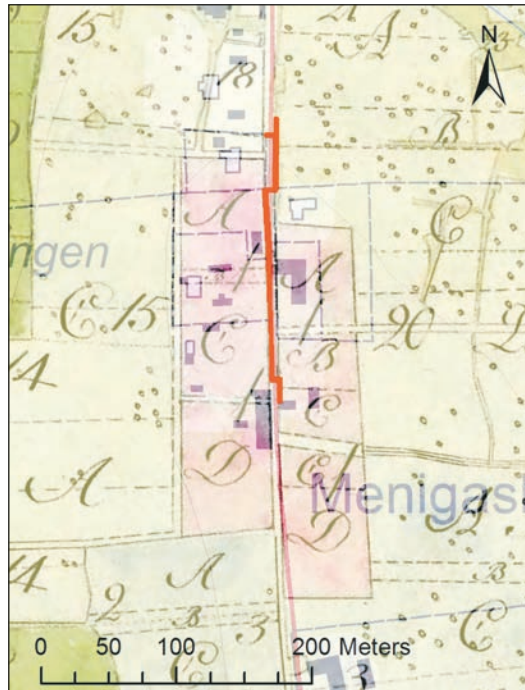
LAGER
A213

A213 var ett mörkt lager som följde i schaktet cirka 210 meter, hela vägen fram till schaktets slut i söder.

Figur 18. Det svarta lagret A213 sett i schaktväggen. Foto av Nina Balknäs.

Förmodligen fortsätter lagret söderut från den punkt där övervakningen slutade. Då lagret först framkom påminde det om ett skärvtenslager, men det blev mindre stenigt och sotigt mot söder. Lagret var tjockast in mot vägen och på långa sträckor fanns lagret endast i den schaktvägg som vette mot vägen. Lagret påträffades heller inte i något av de schakt som gick väster om vägen. Kolprov från al (6 fragment) och ek (1 fragment) taget i anslutning till A215 gav en datering till 1424–1271 f.Kr. Fynd gjordes av ett fragment bränt ben (Fnr 54) och ett fragment förhistorisk keramik (Fnr 43). Den norra gränsen för lagret stämmer väl överens med bytomtens gräns i kartan från år 1871. Lagret överlagrade Hus 2 som inte finns med på 1871 års karta. Troligen har lagret tillkommit under äldre bronsålder och sedan använts sekundärt för vägutfyllnad.

Figur19. Lagrets utbredning i rött på kartöverlägg med 1787 och dagens fastighetskarta.

Detta innebär att det troligen finns en förhistorisk boplatz eller aktivitetsyta i närheten av byläget.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUSLÄMNINGAR

Ett flertal syllar och spisfundament påträffades. Huvudsakligen låg dessa utmed den västra sidan av vägen.

HUS 1, KG 2
A210, A211

Hus 1 påträffades i den meterbreda servisen i norr (S2001). A210 var ett 2,5 meter långt, nedgrävt väggfundament bestående av plant och fint lagda stenar som var 0,15–0,5 meter stora. Mellan stenarna hade lucker, humös, brun sand rasat in. Fynd gjordes av formpressat klarglas.

Figur 20. Fundamentet A210 fotat mot sydväst av Nina balknäs.

Sydväst om Hus 1 påträffades en ojämn stenpackning (A211) i flera skikt, direkt under torven. Överst var stenarna 0,1–0,2 meter stora; djupare ned var de upp till 0,5 meter stora. Mellan stenarna fanns brun, humös finsand.

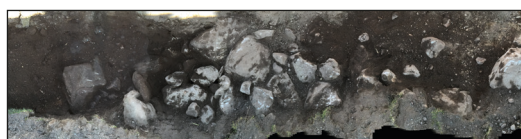
Båda anläggningar har tillhört samma hus. Huset finns på en karta från 1871. Huset kan inte bevisas vara byggt före 1850.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 2
A220

A220 var ett 3,5 meter långt spisfundament som huvudsakligen bestod av 0,1–0,5 meter stora naturstenar, lagda med den planaste sidan upp. Centralt fanns tre större stenar som bildade en diagonal linje. Om det har varit en avsiktlig

Figur 21. Spisfundamentet A220. Lodfoto taget av Nina balknäs.

konstruktionsdetalj eller om det var en synvilla var i det begränsade schaktet svårt att avgöra. Mellan stenarna fanns lucker, brun humös sand. Fynd gjordes av spik och obrända djurben. Dessa togs inte tillvara. Hus 2 finns inte representerat i kartmaterialet. Det överlagras av lager A213 och ligger inom bytomten på kartan från år 1787.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 3, KG 3
A226, A227

A226 bestod av hörnet i en stensyll som påträffades direkt under torven. Den påträffades i en utlöpare mot väster från huvudschaktet som grävdes för att sätta ned ett elskåp. Stenarna var alla 0,3–0,35 meter stora förutom en sten som var 0,7 meter stor. De var lagda med plana sidor upp och hade brun, humös sand mellan sig. I direkt anslutning till A226 fanns en småstenspackning (A227) som bestod av tätt, men ojämnt packade 0,05–0,15 meter stora rundade stenar. Fynd gjordes av byggnadsdetaljer i järn som inte togs tillvara. Huset, en ekonomibyggnad, finns på kartan från år 1871 och det står ett hus där än idag. Möjligen är A226 och A227 delar av en stenlagd ingång eller gårdsplan som hört till det nuvarande huset.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 4
A228

A228 var ett spisfundament som mätte 1,6 meter i schaktets längdriktning. Stenarna var blandat huggna och rundade; de flesta i storleken 0,25–0,30 meter. I den sötiga, kompakta finsanden som låg mellan stenarna hittades yngre rödgods (Fnr 45) som dateras till tiden runt sekelskiftet 1700.

Antikvarisk status:
Fornlämning

HUS 5, KG 4
A232, A233

A232 var en syllstensrad som påträffades i botten av den östra schaktväggen. Den bestod av 11 stenar i storleken 0,2–0,4 meter. I anslutning till A232 fanns en ore-gelbunden stenpackning (A233) av 0,15–0,25 meter stora stenar vilken tolkas som ett golvfundament till ett trägolv. Huset finns på 1871 års karta.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 6
A230 (UPPDELAT PÅ A-D)

A230 utgjorde grunden till ett hus som legat med långsidan utmed vägen. Längst norrut fanns en ojämn packning av stenar 0,1–0,2 meter stora som låg i brun, humös

sand. Den första metern hade dock en planare yta. Efter 5,5 meter kom ett spisfundament bestående av en cirka 0,5 meter bred yta lagd med tegelsten och söder därom stenar som var 0,2–0,3 meter stora. De sträckte sig cirka 4 meter mot söder från tegelkonstruktionen. Lagret mellan stenarna var de första två metrarna mot söder mycket sotigt. Därefter fanns ytterligare tegelstensrester invid den östra schaktväggen och efter det började en rejäl stensyll bestående av 0,2–0,6 meter stora stenar lagda med plan sida upp. Syllen sträckte sig cirka 15 meter söderut i den östra delen av schaktet. I den västra delen av schaktet fanns en stenpackning bestående av 0,10–0,15 meter stora stenar vilka tolkas som ett trägolvsfundament. Hus 6 ligger på tomt C, alldeles vid gränsen till tomt B på 1787 års karta. Möjligen utgör de nordligaste 5,5 metrarna en stenlagd "gränd" mellan de båda tomt-erna (se överlägg).

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 7
A235

A235 bestod av sex huggna stenar i den västra schaktväggen. Stenarna var 0,3–0,7 meter stora. Anläggningen var störd, men föreföll ha haft plana sidor upp. I söder fortsatte raden med mindre stenar, 0,1–0,2 meter stora. Medräknat de mindre stenarna mätte stensyllen 2,5 meter. Den fortsätter troligen mot söder, men då väster om det grävda schaktet. Beroende på rektifiering, så kan Hus 7 finnas på kartan från 1871.

Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

HUS 8
A234

A234 var ett väggfundament vilket framträdde som en 8,1 meter lång, ljus nedgrävning i det mörka lagret A213. I den ljusa, siltiga sanden framträdde flera stenlyft. Djupare ned i fyllningen låg stenar kvar; dessa mätte 0,20–0,55 meter. Hus 8 ligger centralt inom tomt C på 1787 års karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 9
A240

A240 var en syllstensrad som låg överst i en nedgrävning genom lager A213. Stenarna var jämnt och fint lagda och bestod av rundade stenar 0,2–0,4 meter stora. Fyllningen bestod av lucker orangebrun, grusig sand. Anläggningen var störd av en kabeldragning i söder. Bevarad längd var 6,0 meter. Huset finns belagt på kartan från 1871.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

Figur 22. Hus 9, A240. Foto taget från söder av Nina balknäs.

STOLPHÅL FRÅN HISTORISK TID

I den centrala delen av bytomten, utmed den västra sidan av vägen påträffades fyra stolphål.

KG 5

Stolphålen A236 och A237 låg 2,3 meter ifrån varandra i den södra delen av utredningsområdet, precis där den undersökta servisen gick in mot väster. De var runt 0,4 meter i diameter och 0,3 meter djupa. Båda hade stenskonning och en fyllning av brun, humös sand, men inga stolprester. Troligen har stolparna lyfts upp och stenarna har därefter hamnat i oordning i groparna. I A236 låg, förutom ytligt järnskrot även del av ett kranium från en gris (Fnr 44). Detta är en intressant parallell till stolphålet A123 i Fiskinge där en slipad grisbete var nedstoppad.

Figur 23. Stolphålen A237 i förgrunden och A236 i bakgrunden. Foto taget från söder av Nina balknäs.

KG 6

A238 låg 18 meter söder om A237. Det var ett dubbelt stolphål med stenskoning som mätte 0,35x0,6 meter. Den ytliga fyllningen bestod av brun, humös sand. Ytterligare 4,4 meter söderut fanns stolphålet A239. Det mätte 0,45 meter i diameter, hade stenskoning och samma bruna fyllning som A238. Dessa två stolphål dokumenterades endast i plan.

Antikvarisk status: Fornlämningar

ÖVRIGA ANLÄGGNINGAR

I schakten kom flera anläggningar som var mer eller mindre svårtolkade. Bland dessa märks till exempel A215, A221, A224 och A231 som med viss osäkerhet har tolkats somstensyllar. Söder om A231 fanns dessutom en gles stenpackning (A223) av 0,1–0,25 meter stora stenar som kan ha utgjort en stensläggning. Den ligger på 1787 års karta på gränsen mellan tomt A och en smal remsa som tillhörde tomt B.

Antikvarisk status: Fornlämningar

A241 framkom i södra delen av utredningsområdet och var den enda anläggningen under gårdsplanen på den östra sidan om vägen. Det var en större nedgrävning fylld med stenar upp till 0,6 meter stora. Mellan stenarna låg en gammal spade och ytligt påträffades delar av en porslinssäkring. Troligen är detta ett stolphål med rejäl stenskoning från en elledningsstolpe. Dock överensstämmer anläggningen även med hörnet på en byggnad från 1871 års karta.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

A214 utgjordes av ett dike fyllt med natursten i humös, brun sand. Det ligger på gränsen mellan två ägor på 1787 och 1871 års karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

A217 som var en 0,9x0,9 meter stor nedgrävning fylld med lagret A213. Djupet uppgick till 0,37 meter. Det kan röra sig om ett stenlyft eller en gammal rotvälta.

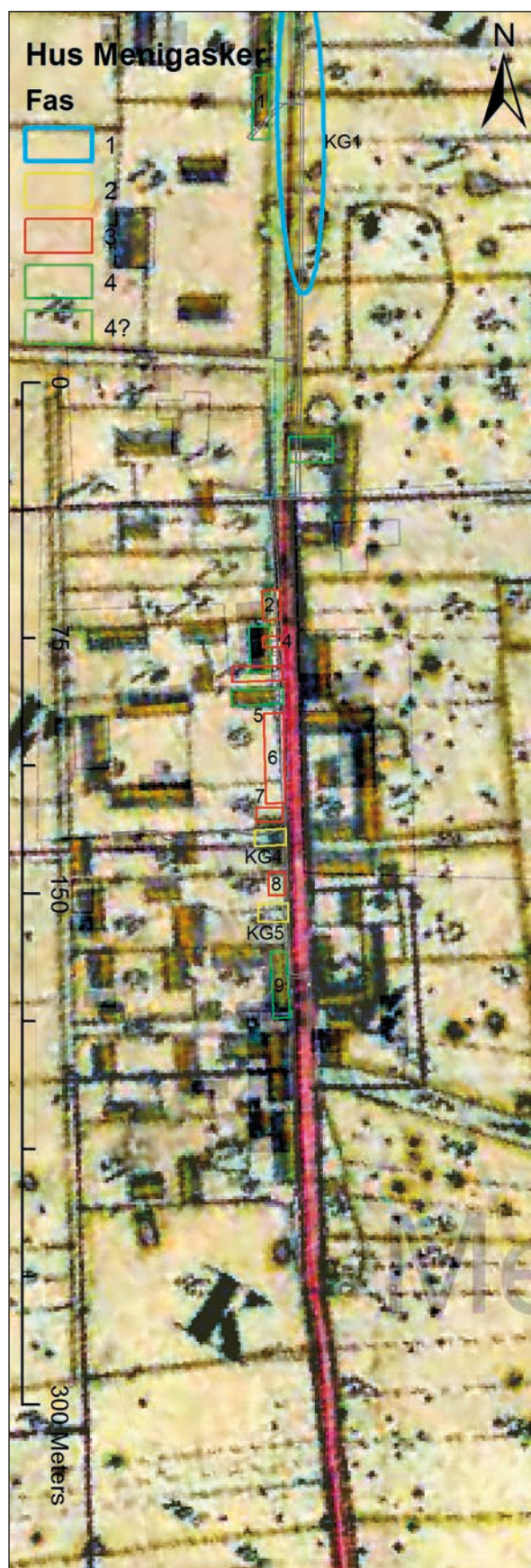
Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

A223 var en 2,7 meter lång stenpackning. Eventuellt utgör den resterna av en husgrund.

Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

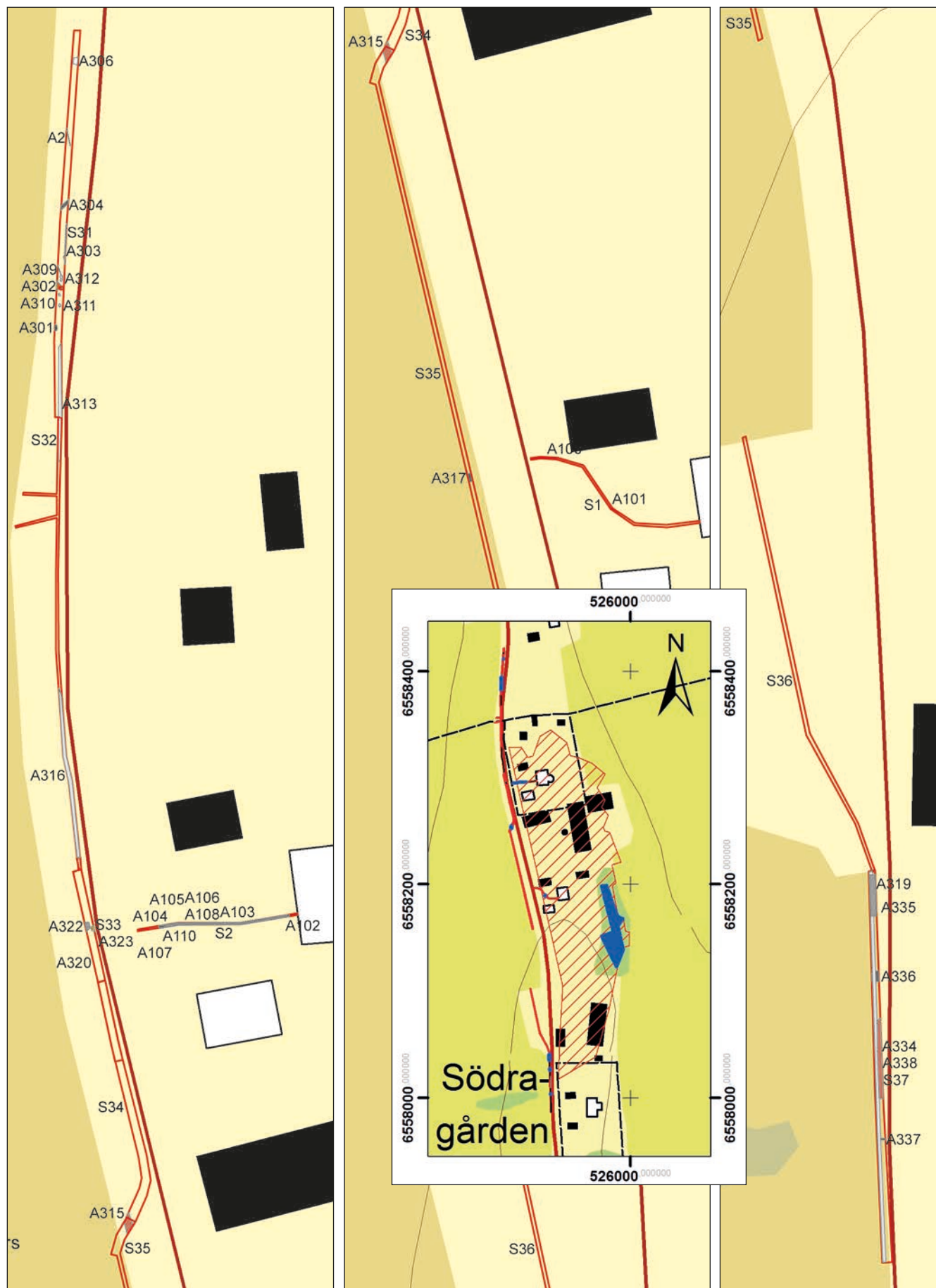

KARTORNA OCH DE ARKEOLOGISKA RESULTATEN

Menigasker har, trots återkommande skiften, kvar karaktären av en radby. Vägen går på samma ställe som den alltid har gjort och tomterna är i stort sett intakta mellan den äldsta kartan från 1787, den laga skifteskarta från år 1867 och dagens fastighetskarta.

Tre av husgrunderna gick att identifiera i kartan från år 1867. Det gäller Hus 1, 3 och 9. Ett frågetecken i kartmaterialet är om den sydöstra tomten, märkt "D" på 1787 års karta, någonsin varit bebyggd. Denna tomt låg söder om området som schaktningsövervakades. På den senare kartan från år 1867 är tomten borta.

Figur 24. Tolkning av huslämningar i faser på karta från år 1867. Skala 1:2 000.

Figur 25a (till vänster). Plan över schakt och anläggningar i norra delen av Via. Skala 1:750.

Figur 25b (i mitten). Plan över schakt och anläggningar i mellersta delen av Via. Skala 1:750.

Figur 25c (till höger). Plan över schakt och anläggningar i södra delen av Via. Skala 1:750.

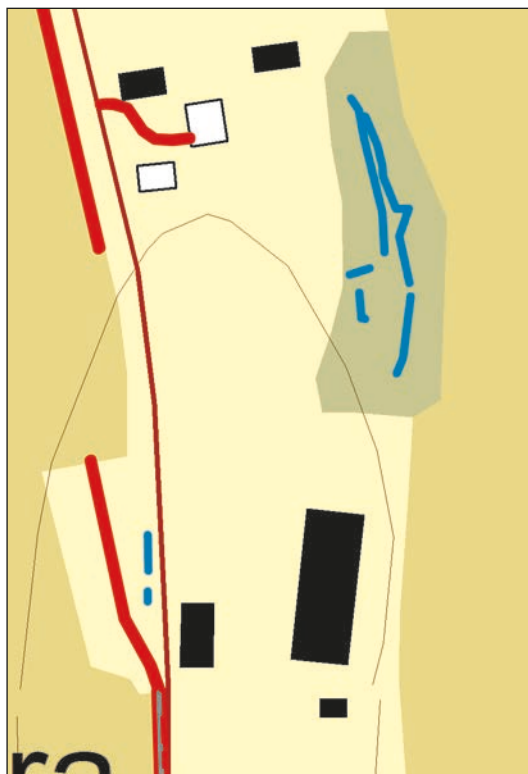
Figur 25d Infällt är en översikt med bytomten skrafferad i rött, påträffade fornlämningar i blått och schaktet i rött. Skala 1:5 000.

Via

I Via gick schaktet utmed den västra sidan av vägen. Enligt det äldre kartmaterialet har bytomterna legat på den östra sidan av vägen och detta märktes också i fält. Detta till trots har 37 anläggningar och lager mätts in. Antalet påträffade husgrunder är sex till antalet.

Den norra delen av undersökningsområdet som låg utanför själva bytomten hade tagits med på grund av obekräftade uppgifter om att det på den östra sidan av vägen legat ett gravfält. Detta var inget som idag syntes ovan mark. Närvarande arkeolog talade med en man som sade att han hade rensat den öppna ytan på sten någon gång under 60-talet. Den sten som kunde ses upplagd på hög i den södra delen av området bestod till stor del av huggna och sprängda stenar.

Det var också flera personer som påpekade att den gamla vägen gick öster om dagens bebyggelse. Äldre kartor visar dock att vägen även förr hade samma sträckning som idag. En okulär besiktning gjordes av området öster om husen där den gamla vägen påstods fortfarande vara synlig. Det visade sig då röra sig om en fägata omgiven av stensträngar. De rejäla stensträngarna mättes in med handhållen GPS. Strukturerna finns synliga på kartan från år 1746.

Figur 26a) Plan över fägatan.
Skala 1:2 000.

Figur 26b) Foto över fägatan taget från söder
av Nina Balknäs.

Figur 26c) Detalj över stensträngarna (E) på 1746 års karta.

HUSLÄMNINGAR

HUS 1

A301

A301 var en stenpackning i en 1x0,8 meter stor nedgrävning. Anläggningen fortsatte utanför schaktet mot väster. Stenarna var 0,1–0,3 meter stora och låg i orangebrun finsand med inslag av kol och enstaka tegelkross. Fynd gjordes av yngre rödgods. Huset finns på 1887 års karta.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 2

A315

A315 var ett nedgrävt väggfundament, 1,1 meter brett. Nedgrävningen var fylld med stenar som var 0,05–0,3 meter stora. Överst i mitten var något större stenar nogsamt lagda med plan över-sida. Dessa stenar var 0,35–0,45 meter stora. Nedgrävningen var 0,4 meter djup. Fyllningen, som bestod av kompakt, orangebrun, smågrusig finsand, fortsatte som ett 0,25 meter tjockt utjämningslager åt både öster och väster. Ett kolprov från björk skickades för analys och gav dateringen 1475–1641 e.Kr. På 1887 års karta står fortfarande ett hus på platsen.

Antikvarisk status: Fornlämning

Figur 27. Praoeleven Viktor Jansson hjälper till att rensa fram A315. Foto taget från sydväst av Nina Balknäs.

HUS 3, KG 1

A319, A335

A319 var en 5,5 meter lång husgrund som bestod av en ojämn stenpackning med 0,1–0,3 meter stora stenar i en orangebrun, grusig fyllning.

En meter in från söder fanns ett spisröse (A335) som utgjordes av en 2 meter lång, tätare stenpackning med 0,2–0,5 meter stora stenar. De flesta stenarna hade en plan sida upp. I den

Figur 28. A315 sedd i schaktväggen. Foto från norr taget av Nina Balknäs.

Figur 29. Spisröset A335 i Hus 3, KG1. Foto taget från väster av Nina Balknäs.

sydöstra delen av spisröset påträffades sot och kol. Över anläggningen fanns ett mycket hårt packat lager av ljusbrun, siltig finsand. Huset kan inte återfinnas på någon karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 4
A102

I den andra servisen som grävdes framkom ett flertal anläggningar. Av dessa kan en trälins (A102) föras till en ekonomibyggnad som finns på kartan från 1887.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

HUS 5, KG 2
A104, A105, A107, A110

I samma servisschakt som Hus 4 fanns även lämningar efter ett äldre hus som legat närmre vägen. Det bestod av en syll (A105) av två 0,3 meter stora naturstenar och ett spisfundament (A110) med 0,2–0,3 meter stora stenar i rödbrun sand med ett 0,1 meter tjockt lager av sot och kol över sig. Stenarna i spisfundamentet låg i 2–3 skift. Längden på anläggningen uppmättes till 0,8 meter. Direkt väster om spisfundamentet låg de upplösta resterna av en plank (A107) som i bevarat tillstånd var 0,02 meter tjock, cirka 0,1 meter bred och 1,1 meter lång. Plankan som låg i östvästlig riktning var sotig undertill. Det är osäkert om den låg på sin ursprungliga plats.

I botten av schaktet låg en tvåskiktad småstenspackning (A104) bestående av 0,5–0,15 meter stora stenar. Packningen fanns i hela schaktet från vägen till syll A105 i öster.

Hus 5 var en av de fyndrikare lämningarna i utredningen. Bland annat hittades rödgods från tiden runt sekelskiftet 1700 och en kritpipa som dateras till 1700-talet.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 6, KG 3
A322, A323

I schakt S33 fanns en samling stenar 0,2–0,4 meter stora som var nedtryckta i alven (A322). Direkt öster om A322 fanns en nedgrävning (A323) som innehöll brun, humös, "torvig" finsand med stora mängder glaskross. Det var i fält mycket oklart vad lämningarna representerade. Tankar fanns på att det kunde vara rester av ett utedass. På kartan från år 1887 finns en mindre byggnad på platsen.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

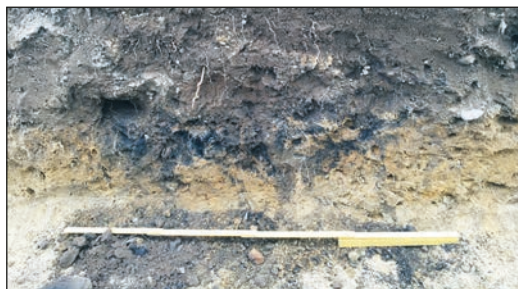
SVÅRTOLKADE ANLÄGGNINGAR

A314 var en nedgrävning som syntes i den östra schaktväggen i schakt S31. Den var nedgrävd i alven direkt under matjorden, var 0,7 meter bred, 0,25 meter djup och innehöll sotsvart finsand omrört med ljus sand. Det kan vara en dumpgrop för varm aska.

Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

I den första servisen som grävdes fanns en hög med stenar 0,1–0,5 meter stora i matjord (A100). Då hela servisschaktet

Figur 30. A314 sedd i schaktväggen.
Foto taget från väster av Nina Balknäs

var fyllt av fin, humös matjord ligger det nära till hands att det är fråga om ett sentida odlingsröse. Dock är de nu stående husen synliga på kartan från 1887 och matjorden var inte gammal så det är möjligt att hela gårdsplanen har jämnats ut under 1900-talet eller där omkring och att påträffade stenar då lagts i en hög.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

I samma servis påträffades även ett troligt stolphål med stenskoning (A101). Då servisen endast var 0,2 meter bred så kunde det bara konstateras att anläggningen var 0,5 meter lång i schaktets längdriktning och hade en fyllning av brun sand med tre 0,15 meter stora stenar centralt.

Antikvarisk status:

Oklar status. Fornlämning?

I åkern gick schaktet genom en nedgrävning med stenar (A317). Detta tolkas som ett åkerdike.

Antikvarisk status:

Övriga kulturhistorisk lämning

SYLLAR?

Bland de otydliga anläggningarna finns rester av vad som kan ha varit två syllar (A336, A337). Även i servis 2 påträffades två möjliga syllstensrader (A103, A106) som inte kunde kopplas ihop med något hus.

I botten av schakt S37 fanns flera stenlyft på rad i schaktets längdriktning. Stenlyften var fyllda med sentida bärlager till vägen. De hade en utsträckning om cirka 10 meter och mättes in som spår efter en eventuell syll (A334) vilken tagits bort i samband med en sentida vägförbättring eller breddning av väg.

Antikvarisk status: Fornlämningar?

ETT DIKE ELLER SPÅR AV EN SMEDJA?

KG 4

A302, A303 (A314?)

Norr om Hus 1 påträffades en större nedgrävning (A302) i vars botten smidesslagg i form av två bottensköllor och en bit smidesslagg från infodringen låg samlade. Nedgrävningen, som började under matjorden, kunde följas i den västra schaktväggen 4,1 meter. Där A302 tog slut i schaktväggen tog A303 vid i den östra schaktväggen och fortsatte därifrån 5,5 meter österut. Fyllningen i båda anläggningarna bestod av brun finsand med inslag av småsten. I A303 fanns stenar som var 0,2–0,3 meter stora. A302 och A303 kan möjligen utgöra delar av samma anläggning. På kartan från 1886 löper gränsen mellan byn och åkrarna på platsen. Kan det röra sig om ett igenfyllt 1,5 meter brett dike? I så fall är samlingen av slagg sekundärt deponerad.

Figur 31. Botten av A302 snittad. Samlingen av skållor är markerad med en röd ring. Foto taget från norr av Nina Balknäs.

Ett annat alternativ är att A302 och A303 ska ses i relation till den sotfyllda nedgrävningen A314 som lämningar efter en smedja. Det är rimligt att tänka sig att eldfarliga aktiviteter så som smide skedde en bit bort från övrig bebyggelse. Kol från en av bottensköllorna har daterats till perioden mellan 1510 och 1650, med 69 procents säkerhet har den bildats före år 1600 (se bilaga 5b).

Antikvarisk status: Fornlämningar

Figur 32 a-b). Överlägg med tolkning av huslämningar på 1887 års karta. Den norra delen av utredningen till vänster och den södra delen till höger. Skala 1:1 000.

ÄLDRE ANLÄGGNINGAR I SCHAKT S31 KG 5

A310, A311, A312

I botten av schakt S31 fanns tre stenlyft (A310, A311, A312) som tillsammans med en sten i östra utkanten av A302 bildade en linje i nord-sydlig riktning. Längre norrut påträffades även en enkel stenrad (A304) av naturstenar som var 0,25–0,5 meter stora. Syllen eller stenraden löpte diagonalt i sydvästlig-nordöstlig riktning, parallellt med det eventuella diket nämnt ovan. Dessa stenrader hör till ett äldre skede. Varken fynd eller kol påträffades för datering av dem. Däremot noterades årder eller plogspår (A305 och A309) vilket visar att området brukats som åker före 1800-talet, men efter det att den nord-sydliga stenraden anlagts.

Antikvarisk status: Fornlämning

ÖVRIGA LÄMNINGAR KG 6

A313, A316, A320, A338

Stora delar av schakten var helt eller delvis fyllda med sten upp till 0,5 meter stora i humös lucker sand. Det är sannolikt fyllningen i ett igenfyllt dike som löpt utmed vägen. Områdena med stenarna har mätts in som A313, A316, A320 och A338. I fyllningarna fanns tegelkross, djurben, sentida glas och ett plastlock till en burk Gevalia-kaffe som daterar vägförbättringarna till 1960-tal eller däromkring.

Antikvarisk status: Störningar

KARTORNA OCH DE ARKEOLOGISKA RESULTATEN

En granskning gjordes av kartor från Lantmäterimyndigheternas arkiv, Lantmäteristyrelsens arkiv och Rikets allmänna kartverks arkiv. Tomterna har, åtminstone sedan den äldsta kartan från år 1746, legat öster om vägen. Från början fanns fyra tomter (A–D), men under 1800-talet försvinner "D". Norr om tomterna, där Hus 1 och den eventuella smedjan påträffades, finns även ett område benämnt "H" i den äldre kartan. Detta är troligen en äldre tomt som inte syns i kartmaterialet från 1800-talet. Däremot ligger det två mindre hus (varav Hus 1 är det södra av dem) på platsen.

Figur 33. Schakt och anläggningar i Tarsta. Skala 1:2 000.

Tarsta

Schaktningen i Tarsta löpte i åkermark, utmed den östra sidan av vägen. Schaktet var 55 meter långt, 0,85 meter brett och grävdes till ett djup om 0,8 meter. Endast 2 lämningar påträffades. Inga fynd gjordes.

A1, TÄCKDIKE

På 0,75 meters djup framkom ett täckdike konstruerat av en ihålig trädstam som var 0,25 meter i diameter. Detta är en typ av dike som konstruerades under början av 1900-talet.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

A2, GROPP

Gropen innehöll tegelstenar i oordning och mycket kol. Troligen är det ett raserat spisröse som har dumpats i gropen.

Antikvarisk status:

Oklar status.

Övrig kulturhistorisk lämning?

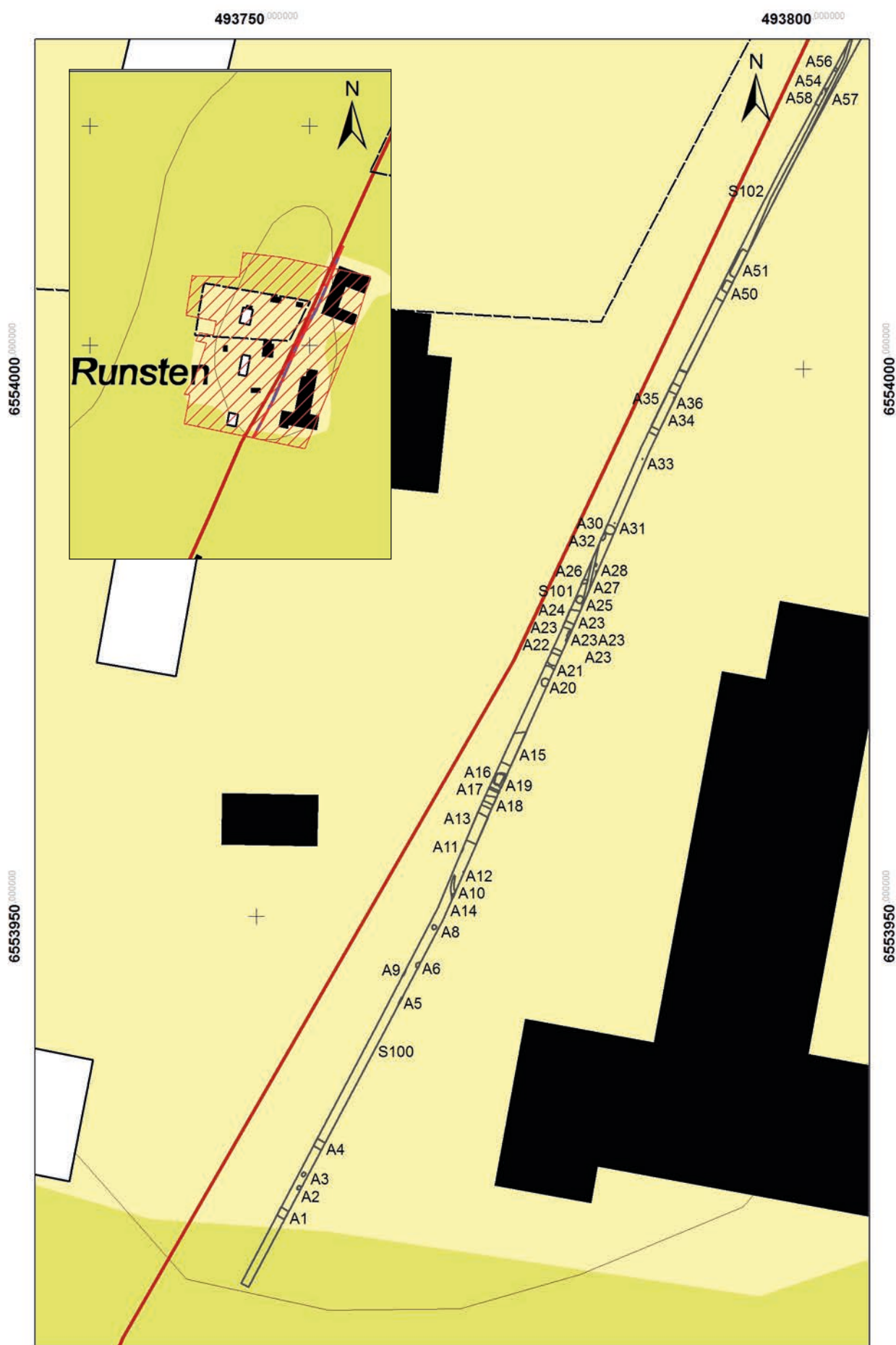
KARTORNA OCH DE

ARKEOLOGISKA RESULTATEN

En granskning gjordes av kartor från Lantmäterimyndigheternas arkiv, Lantmäteristyrelsens arkiv och Rikets allmänna kartverks arkiv. På alla kartor utom häradsekonomen från år 1864–1867 ligger bebyggelsen väster om vägen. Den byggnad som på kartan syns öster om vägen är samma byggnad som står idag och som schaktet rundande.

Figur 34. Södra delen av schaktet i Tarsta. Foto från norr taget av Ebba Knabe.

Figur 35. Plan över schakt och anläggningar i Frösvi. Skala 1:750.

Infällt är en översikt med bytomten skrafferad i rött, påträffade fornlämningar i blått och schaktet i rött. Skala 1:5 000.

Frösvi (Runsten)

I Frösvi dokumenterades 47 anläggningar. Flera av dem har grupperats efter kontext. Sammanlagt tolv kontextgrupper (KG) har skapats, varav sju tillhör husgrunder från historisk tid. Utöver dessa huslämningar i kontextgrupper har fem säkra syllar och två osäkra syllar dokumenterats. Tre kontextgrupper består av stolphål. Övriga två grupper består av hård- och kokgropar samt stölar.

Schaktet började i den sydvästra delen av bytomten och grävdes utmed den östra sidan vägen mot nordöst. Sammanlagd schaktlängd var 193 meter. Schaktbredden var 0,85 meter och djupet uppgick till 0,6–0,7 meter.

KG 1, TVÅ STOLPHÅLSBOTTNAR
A2, A3

Kontextgrupp 1 består av två stolphålsbottnar (A2, A3) med fyllning av liknande brungrå humös silt. Anläggningarna var 0,55x0,35 och 0,4x0,35 meter stora. Deras djup uppgick endast till 0,1 meter. Detta till trots har de tolkats som stolphål på grund av deras jämna form med plan botten. Avståndet mellan A2 och A3 var 0,95 meter.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 2, TVÅ KOKGROPAR
OCH EN HÄRDGROP
A5, A6, A9

Kontextgrupp 2 består av två kokgropar (A5, A6) och en hårdgrop (A9) som påträffades i schaktkanterna. A5 var 0,8 meter bred och 0,15 meter djup. Fyllningen bestod av skärvsten i sotig och kolig, kompakt brunsvart silt. Det fanns även inslag av bränd lera. A6 hade liknande fyllning och var 0,55 meter bred och 0,2 meter djup. Ett kolprov från A6 daterades till 561–652 e.Kr. med två sigma.

Hårdgropen (A9) var 0,8 meter bred och 0,1 meter djup. Fyllningen bestod av kompakt gråbrun silt med inslag av kol och ett litet inslag av skärvig och skörbränd sten.

Antikvarisk status: Fornlämning

Figur 36. Kokgropen A6 undersökt. Foto från väster av Nina Balknäs.

KG 3, STOLPHÅLSRAD
A8, A12, A14

Kontextgrupp 3 består av tre likartade stolphål i rad (A8, A12, A14). A8 var 0,4 meter i diameter och 0,17 meter djupt. Fyllningen bestod av mörk, brungrå silt och knytävsstora stenar. Botten var skålad. A12 var 0,3 meter brett i schaktkanten och 0,3 meter djupt. Fyllningen bestod av kompakt brungrå silt med ett litet kolinslag med en skoning av 0,05–0,1 meter stora stenar. A14 var 0,3 meter i diameter och 0,2 meter djupt. Fyllningen var av samma karaktär som i de andra två stolphålen. Avståndet mellan stolparna har varit 2,2 och 3,5 meter.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 4, HUS 1

A13, A15, A16, A17, A18

Två stenpackningar (A13, A15) som var avskilda av en äldre störning har utgjort ett golvfundament. Över stenpackningarna fanns trärester från två träsyllar (A17, A18) och tvärgående golvplankor (A16). Fynd gjordes av djurben och spik samt rödgods med dateringen 1680–1720. Hus 4 kunde inte beläggas i kartmaterialet.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 5, HUS 2

A20, A25, A30

Tre fundamentsgropar (A20, A25, A30) påträffades på rad med 6,1 och 7,5 meters mellanrum. Fundamentsgroparna bestod av 0,7–0,85 meter stora nedgrävningar fyllda med 0,1–0,3 meter stora stenar som låg i brungrå finsand med inslag av kol. Huset har varit minst 16 meter långt. Förmodligen rör det sig om en ekonomibyggnad. Inga sentida indikationer förekom.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 6, TVÅ STOLPHÅL

A27, A28

Två stolphål (A27, A28) påträffades som båda var 0,3 meter i diameter. Fyllningarna bestod av brungrå, siltig finsand med inslag av kol. Avståndet mellan stolphålen var 0,55 meter.

Antikvarisk status: Fornlämning

Figur 38. KG 6. Stolphålet A28. Foto från norr av Nina Balknäs.

Figur 37. Hus 1, KG 4. A13 ned i bild och A15 överst. Foto från söder av Nina Balknäs.

KG 7, STÖRAR

A31, A33, A36

Hus 3 överlagrades av tre störar på rad (A31, A33, A36) som var cirka 0,03 meter i diameter. Störarna är förmodligen rester efter ett staket som löpt utmed vägen.

Antikvarisk status:

Övrig kulturhistorisk lämning

KG 8, HUS 3

A34, A35

Hus 7 består av ett 4 meter långt golvfundament (A34) av tätt packade, 0,1–0,3 meter stora stenar. Tillsammans med rester av trägolvet som legat ovanpå (A35) bildar de kontextgrupp 8. Ytligt i stenpackningen hittades flintgods från 1800-talet. Hus 3 kunde inte återfinnas i kartmaterialet.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG9, HUS 4

A50, A51

Två fundament (A50, A51) har förts samman till kontextgrupp 9. A50, som var 1 meter långt, bestod av nio stenar lagda med en naturligt plan sida upp. Stenarna var 0,1–0,3 meter stora och låg i en nedgrävning fylld med orange sandig morän. A51 var 2,65 meter långt och bestod av naturstenar som var 0,15–0,3 meter stora. Även de låg i en nedgrävning med fyllning av orange, sandig morän. Båda fundamenten överlagrades av träig, brun, sandig silt.

Hus 4 är svårdaterat. Det är möjligt att rektifieringen av kartan från år 1847 inte är helt exakt och att Hus 4 tillhör en av ekonomilängorna öster om vägen.

Antikvarisk status: Fornlämning

Figur 39. Hus 4, KG 9. A50 ned i bild och A51 överst. Foto från söder av Nina Balknäs.

KG 10, HUS 5

A54, A59 (A60?)

Hus 9 utgör troligen resterna av en större ekonomibyggnad som brann ned till grunden under 1920-talet. Det är två golvfundament (A54, A59) som bevarats. A54 var 3,6 meter långt och bestod av ett skikt med 0,1–0,2 meter stora stenar. A59 bestod av 0,1 meter stora stenar i tre skikt. Båda golvfundamenten var täckta av raseringsmassor med stora mängder tegelkross. Det är möjligt att även A60, en stenpackning av knytnävsstora stenar, som påträffades under en brandlins hör till Hus 5.

På kartan från år 1847 ligger en ekonomibyggnad på platsen och det är troligen denna byggnad som det rör sig om.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 11, HUS 6

A62, A64, A65

Kontextgrupp 11 utgjorde resterna av ett hus i form av en enkel syll (A62), ett golvfundament (A64) och ett spisfundament (A65).

A62 var endast en rad med 0,3–0,4 meter stora stenar som låg med en naturligt plan sida upp. Golvfundamentet A64 bestod av en packning med stenar upp till 0,2 meter stora. Både A62 och A64 var täckta av kompakt, grå-brun, sandig silt med inslag av kol och tegel-fnyk. Spisfundamentet A65 var 0,8x0,85 meter stort och bestod av naturliga stenar med plan sida upp. Fynd av yngre rödgods gjordes i golvfundamentet. Keramiken dateras till 1800-tal. Hus 6 finns på 1847 års karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

KG 12, HUS 7

A1, A4

Hus 7 består av två stensyllar (A1, A4) som löpte tvärs över schaktet. A1 var 0,85 meter bred och bestod av 0,2–0,35 meter stora spruckna och kantiga stenar som låg i ett beigebrunt lerlager med inslag av kol. Lagret sträckte sig vidare mot nordöst. Bland stenarna fanns även en tegelsten. Karaktären på syllen var ålderdomlig. Inga daterande fynd gjordes i lagret eller i anslutning till syllen.

Den andra syllen (A4) var 1,6 meter bred. Stenarna var 0,3–0,7 meter stora och påträffades direkt under grästorven. Över syllen fanns stora mängder tegelkross och lösa småstenar.

Syllarna var sinsemellan väldigt olika, men deras gemensamma utbredning stämmer väl överens med ett hus

som finns på kartan från år 1847. Möjligen är A1 del av ett äldre hus som sedan byggts ut eller om.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 8

A11

Ett fundament (A11) bestående av 0,1–0,2 meter stora stenar påträffades nedgrävda i ljusgrå silt. Bredden var 0,4–0,5 meter. Mellan stenarna fanns mörk, brungrå silt med inslag av kol och bränd lera. Ytligt påträffades även smuliga djurben. Huset finns på 1847 års karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 9

A22 (A21?, A23?)

En stensyll (A22) löpte tvärs över schaktet. Syllen var 0,5 meter bred och bestod av 0,3 meter stora, rundade stenar som låg på alven. Ytan har uppenbarligen markberetts före bygget. Fynd gjordes av kritpipa och flintgods, vilka dateras till sent 1700-tal eller tidigt 1800-tal.

Ytterligare två inmätta anläggningar låg i anslutning till A22, på samma nivå. De kan höra till Hus 9, men eftersom de var svårtolkade har de inte räknats in i en kontextgrupp. Sydväst om syllen fanns en eventuell syll (A21). Den 0,4 meter breda anläggningen bestod av 0,1–0,5 meter stora stenar med en tom yta centralt i schaktet som tolkats som en dörröppning. I anslutning till A21 hittades slagg i form av en bottenskålla.

Nordöst om A22 fanns ett stort block med mindre stenar runt sig (A23). Stensamlingen var oordnad och mättes endast in eftersom blocket var nedgrävt i alven.

Antikvarisk status: Fornlämning

HUS 10

A66

A66 var en husgrund som bestod av 0,2-0,5 meter stora, runda och kantiga stenar som var slarvigt lagda. I den södra delen fanns huggna stenar som var upp till 0,8 meter stora. Hus 10 finns på 1847 års karta.

Antikvarisk status: Fornlämning

Övriga anläggningar

RÄNNOR

Flera rännor påträffades i schaktbotten. A10, som var 0,65x2,1 meter och 0,1 meter djup kan eventuellt vara en rotvälta. Stolphålet A14 ligger centralt i anläggningen, men eftersom övriga stolphål av samma karaktär som A14 inte ligger i linje med rännan så är det osannolikt att A10 är en husränna.

A26 var 0,4 meter bred och 0,1 meter djup. Fyllningen bestod av kompakt brungrå finsand. Rännan var skuren av ett äldre ledningsschakt.

A67 var en dräneringsränna som låg stratigrafiskt under Hus 11. Rännan var 0,3 meter bred och 18,4 meter lång. Fyllningen bestod av runda och kantiga stenar upp till 0,2 meter stora i lucker, ljusbrun sandig silt.

Norr om A67 fanns i schaktbotten någon form av kulturpåverkan, vars karaktär var mycket otydlig. Det kan ha rört sig om två rännor med stolphål, men för att förstå anläggningen eller anläggningarna så hade schaktningen behövt gå djupare. Av denna anledning har de inte ritats ut i plan.

Antikvarisk status: Fornlämningar

GROPAR

Två gropar (A19, A32) påträffades i schaktet. A19 var 1,4x0,85 meter stor och påträffades stratigrafiskt under Hus 1. Fyllningen i gropen bestod av kompakt mörkgrå silt med 0,05–0,1 meter stora stenar varav hälften var skörbrända. Det fanns även ett inslag av kol och djurben. Troligen rör det sig om en förhistorisk kokgrop.

A32 är en mer enigmatisk anläggning. Det var en 0,6x0,3 meter stor grop med fyllning av kompakt brungrå finsand med inslag av kol.

Antikvarisk status: Fornlämningar

STOLPHÅL

Två stolphål fanns bevarade under A54 (KG 10, Hus 5). De har inte förts samman till en kontextgrupp eftersom de är av olika karaktär.

A57 var 0,37x0,2 meter stort och 0,18 meter djupt. Fyllningen bestod av brun, grusig sand. Nedgrävningen hade raka väggar och skålad botten. Stolpen har dragits upp när konstruktionen som den varit del av rivits.

A58 syntes i nordvästra schaktkanalen. Stolphålet var 0,25 meter brett och 0,2 meter djupt. Fyllningen bestod av kompakt, brun sandig silt. Stolphålet var nedgrävt genom en äldre markhorisont.

Antikvarisk status: Fornlämningar

EN OSÄKER STENSYLL
OCH EN BRUNN ELLER KÄLLARE?

A56 bestod av rundade stenar som var 0,4 meter stora och som låg i två skift. Mellan stenarna fanns hårt packad, gråbrun, sandig silt. Anläggningen, som var skuren av en äldre ledningsdragning, tolkas som en syll.

Figur 40. A56 fotograferad mot öster av Nina Balknäs.

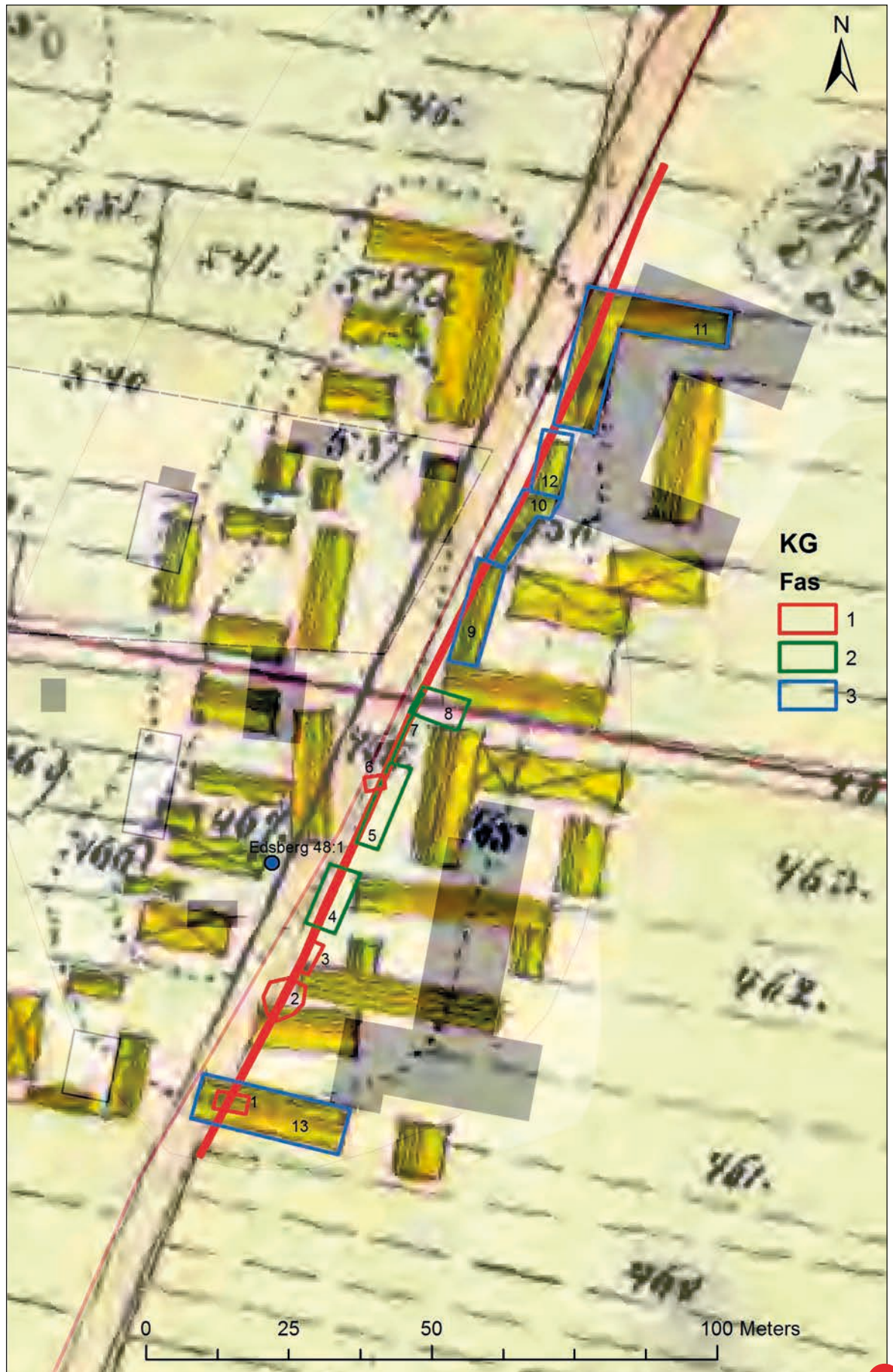
I schaktbotten, under A60 (KG 10, Hus 5?) låg två stora stenhällar i lucker, humös sandig silt (A61). Mellan stenarna fanns håligheter. Direkt på hällarna låg kross från taktegel. Den framtagna delen av anläggningen mätte 1,5x0,85 meter. Hällarna kunde ligga kvar i schaktbotten och de nya ledningarna lades ovanpå.

Antikvarisk status: Fornlämningar

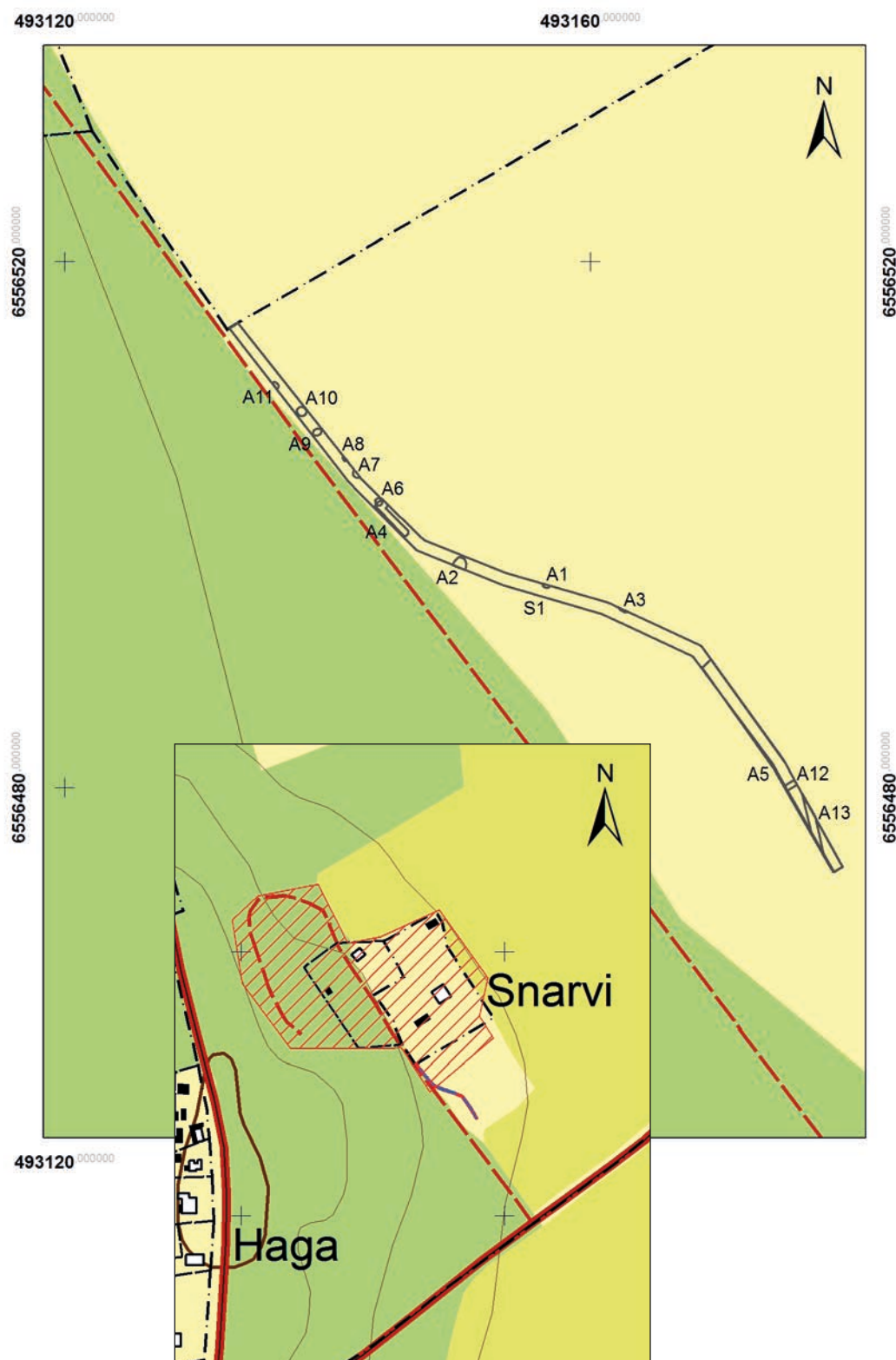
KARTORNA OCH DE ARKEOLOGISKA RESULTATEN

Kartan över laga skiftet i Frösvi år 1847 visar en tät by med tre gårdar som har ett flertal avlånga ekonomibyggnader. Huvudsakligen ligger de öster om vägen, medan bostadshusen ligger på den västra sidan. Inte mindre än fem av ekonomibyggnaderna fanns kvar som lämningar i schaktet (KG 9–13).

Dessvärre är det sedan ett långt hopp tillbaka till 1600-talet i kartmaterialet, men även på den geometriska avmätningen över Åkerby från år 1692 bestod byn av tre gårdar, dock endast schematiskt utritade på kartan.

Figur 41. Plan över kontextgrupper i Frösvi fördelade på tre faser. Fas 1 är förhistoriska lämningar, fas 2 är hus som inte kunnat beläggas i kartmaterialet. Fas 3 är hus som finns på kartan från år 1847. Skala 1:1 000.

Figur 42. Plan över schakt och anläggningar i Snarvi. Skala 1:750.
Infällt är en översikt med bytomten skrafferad i rött, påträffade fornlämningar i blått
och schaktet i rött. Skala 1:5 000.

Snarvi

I Snarvi grävdes ett 58 meter långt schakt i den södra utkanten av bytomten. Ledningen fortsatte sedan mot norr genom bytomten, men eftersom den där grävdes i ett äldre ledningsschakt så ansågs den norra sträckan inte vara av arkeologiskt intresse och övervakades inte.

I det schakt som övervakades påträffades, förutom ett stolphål från en ledningsstolpe, 11 anläggningar, 1 lager och 1 störning i form av en borttagen ledningsstolpe. Ett hus kunde identifieras. Lämningarna har tilldelats kontextgrupper.

KG 1, HÄRD- OCH KOK(?)GROPAR

A1, A2, A3

Inom en yta om 14 meter påträffades en härdgrop (A3) och två kokgropsliknande anläggningar (A1, A2).

A1, som låg i den östra schaktkanten, var 0,6x0,25 meter stor och 0,15 meter djup. Fyllningen bestod av mörkgrå sand med inslag av skörbränd och skärvig sten samt lite kol.

A2 var 0,9x0,7 meter stor och låg i den västra schaktkanten. Fyllningen bestod av melerad ljusbrun och svart sand med inslag av kol. I fyllningen fanns stora mängder knytnävsstora skärvstenar. Ytligt påträffades droppslag. Ett kolprov från anläggningen daterades till 356–51 f.Kr. med två sigma.

A3 låg i den östra schaktväggen och var 0,8 meter bred. Djupet uppgick till 0,1 meter. Fyllningen bestod av svart, sotig sand med inslag av kol.

Antikvarisk status: fornlämning

KG 2, DRÄNERINGSDIKEN

A12, A13

A12 och A13 var två diken som framkom i den södra änden av schaktet. A12 var 0,4 meter brett och 0,3 meter djupt. Fyllningen bestod av 0,05–0,1 meter stora naturstenar i lucker, humös

Figur 43. Kokgropen A2 fotad från norr av Nina Balknäs.

brun sand. A13 var 0,7 meter brett och hade en liknande fyllning som A12, men där fanns även tegelkross. I den västra schaktkanten fanns stenar som var 0,3–0,4 meter stora. Över de stenarna fanns en brunsvart lins av ren humus. Troligen rör det sig om en spång eller liknande. Dikena överlagrades av mer än halvmeter tjock odlingsjord som enligt kartmaterialet förefaller ha tillförts någon gång mellan 1823 och 1864. Dikena är grävda genom lagret A5 (se sidan 51).

Antikvarisk status: fornlämning?

HUS 1

A4

En vällagd och plan stensyll (A4) påträffades ytligt i schaktets norra del. Syllen löpte 3,1 meter i nordväst-sydöstlig riktning utmed vägen med ett hörn i nordväst. Syllen var 0,7 meter bred och bestod i väster huvudsakligen av 0,2–0,3 meter stora kalkstenar. En sandsten hade en prickhuggen, sotig yta vilken låg nedåtvänd. Längst i nordväst fanns en huggen sten med borrhål. Den norra syllen bestod av naturliga stenar som var cirka 0,3 meter stora mot vars yttersida (mot norr) det låg en 0,15 meter tjock, gråbeige lerpackning. Över syllen påträffades modernt fönsterglas. Huset finns på en karta från år 1823 och utgör fornlämning.

Maskinisten, som var från trakten, berättade att flera hus har stenar i grunden som är tagna ifrån Riseberga klosterruin. Kommer kanske kalkstenarna och den prickhuggna sandstenen därifrån? Sandstenen låg ju dessutom uppochned och var sotig, vilket innebär att den tidigare utgjort (golv-?)sten i en annan byggnad.

Antikvarisk status: fornlämning

STOLPHÅL

A6, A7, A8, A9, A10, A11

Sammanlagt sex stolphål påträffades i den norra delen av schaktet inom en sträcka om 10 meter. Det nordligaste stolphålet, A11, visade sig vid rensning vara från en ledningsstolpe. Fynd gjordes av en fragmentarisk porslinssäkring. Övriga stolphål (A6, A7, A8, A9, A10) går inte att med säkerhet föra samman. De ligger varken på linje, med jämnt avstånd eller har likartad karaktär.

Figur 44. Hus 1 (A4) i lod. Norr upp i bild. Foto taget av Nina Balknäs.

Det som kan sägas är att A6, som påträffades på 0,75 meters djup och hade en stenskonig av 0,1–0,2 meter stora skärvstenar och naturstenar, troligen kan relateras till de förhistoriska lämningarna i kontextgrupp 1. Stolphålet var 0,5x0,55 meter stort, 0,15 meter djupt och hade en fyllning av ljusbrun siltig sand.

Resterande stolphål påträffades ytligare och är från historisk tid. I A10, som var 0,7 meter i diameter fanns det tegelkross i den bruna moränfyllningen. En sten, som var 0,25 meter stor, syns i ytan. Anläggningen snittades inte.

I A9 påträffades fynd av yngre rödgods ytligt. Skärvan gick inte att datera och har inte tagits tillvara. Anläggningen mätte 0,5x0,7 meter och hade en rödbrun, sandig fyllning som antyder att stolpen lämnats kvar att förmultna. En 0,4 meter stor sten fanns i anläggningen.

Figur 45. Stolphålet A7 fotograferat från väster av Nina Balknäs.

Ett stolphål med stenskonig (A7) som var 0,7 meter i diameter och minst 0,7 meter djupt (anläggningen grävdes inte i botten) påträffades i den östra schaktväggen. Fyllningen bestod av gråbrun, lätt grusig sand med 0,15–0,25 meter stora runda och kantiga stenar.

Det sista stolphålet (A8) var grävt i två nivåer. Själva stolphålet var 0,8 meter djupt och 0,45 meter brett. Utmed dess norra sida fanns en nedgrävning med plan botten som var 0,3 meter djup och 0,7 meter bred. Fyllningen bestod av gulbrun, svagt humös, grusig sand med enstaka stenar som var upp till 0,15 meter stora.

Antikvarisk status: fornlämningar

ETT LAGER

A5

Söder om kontextgrupp 1, på 0,9 meters djup, fanns ett kulturlager (A5) som var cirka 7 meter långt inom schaktet. Lagret bestod av brungrå, lätt grusig sand med inslag av kol och förmultnat trä som gjorde lagret kletigt. I lagret påträffades en spik. Medan lagret mot norr tunnade ut i intet så var det minst 0,2 meter djupt i dess södra del. Där grävdes en liten testgrop vilken visade att det under lagret fanns 0,05 meter stora skärvstenar. Möjligen har testgropen grävts genom en förhistorisk kokgrop.

Lagret visade sig, i kartan från år 1823, sluta precis vid den södra väggen på en ekonomibyggnad. Av själva byggnaden fanns inga spår i schaktet, men lagret har legat i en inhägnad som funnits söder om byggnaden. Troligen är hägnaden en kalvhage eller liknande och lagret är ett tramplager.

Antikvarisk status: fornlämning

Figur 46. Överlägg på karta från år 1823. Skala 1:1 000.

KARTORNA OCH DE ARKEOLOGISKA RESULTATEN

Rågångskartan över Kälkesta från år 1823 visar att Snarvi var en by med två huvudgårdar som låg öster om dagens väg. Både väster om vägen och öster om husen finns mindre byggnader. Vid denna tidpunkt gick vägen öster om gårdarna i nordvästlig-sydöstlig riktning, ned mot infarten till Kälkesta.

Schaktet har gått igenom två av husen i den södra gården. Endast det västra huset, Hus 1 (A4) gick att identifiera arkeologiskt.

På den häradsekonomiska kartan från år 1864–1867 har dagens väg tillkommit. När vägen byggdes revs förmodligen den långa med hus i söder som ekonomibyggnaden tillhörde. Över platsen för huset och hägnaden har sedan stora mängder jord (ljusbrun, svagt grusig sand) påförts vilket jämnat ut slänten, förmodligen i syfte att kunna bruka den för odling.

Utvärdering av resultaten

Syftet med utredningen var att undersöka hur stor arkeologisk potential som finns i att undersöka bebyggda, äldre bytomter. Potentialen får anses vara god avseende att rekonstruera äldre tomtstrukturer. Däremot kan det vara svårare att besvara frågor av mer komplex karaktär, så som sociala och ekonomiska frågeställningar; detta på grund av dåligt bevarade lager. Möjligen kan en undersökning av en större sammanhängande yta, exempelvis vid nybyggnation, ge mer information. I en sådan situation skulle det vara av avsevärd vikt att först gräva provgropar för att klargöra bevarandegraden.

Den generella erfarenheten från undersökningarna visar att anläggningar i nära anslutning till byvägen ofta är störda av vägkonstruktioner, dikesgrävning och ledningsdragningar. Däremot är möjligheterna att påträffa välbevarade lämningar bättre inne på tomtarna. Detta gäller uppfarter, gårdsplaner och, i högsta grad, även gräsmattor. Dessa platser har oftast inte blivit omgrävda utan endast påförts nya massor eller utjämnats med rasmassor. Det ska poängteras att det generellt påträffades väldigt lite fynd vilket hör samman med att det inte heller fanns mycket kvar av äldre golvlager.

Djupet som lämningarna påträffades på varierade mycket, både inom och mellan olika bytomter. Exempelvis i Snarvi fanns en bevarad husgrund direkt under grästorven, medan diken påträffades på närmre en meters djup längre ned i slänten. Det generella djupet för anläggningarna låg oftast runt 0,3–0,6 meter.

Det är av stor vikt att göra kartstudier före fältarbetet för att utröna hur omfattande ändringar i bystrukturen som skett i historisk tid. Vid val av undersökningsobjekt bör detta beaktas likväl som vilka delar av bytomten som kan ha bevarade lämningar. För att om möjligt finna äldre spår från byarna bör även topografiska förhållanden studeras.

I byarna finns ett stort intresse för lokal historia och många av de boende har visat intresse för lämningarna. De boende har i viss mån kunnat bidra med värdefull information. Detta intresse bör uppmuntras och tas till vara vid framtida undersökningar av bebyggda bytomter.

Tidsåtgång

Sammanlagt har 1 352 kvadratmeter undersökts på sex platser. I arbetstid har detta tagit 153,5 timmar vilket ger ett snitt på cirka 7,5 kvadratmeter per timme. Beräknat per löpmeter (1 692 löpmeter har undersökts) så hamnar resultatet på cirka 10 meter i timmen (se tabell 2 på sidan 55).

Skopbreddens påverkan på de arkeologiska resultaten

I beslutet står att skopbredden bör vara runt en meter förutom vid grävning på privat tomt. På tomtmark krävdes markägarens godkännande för att använda en bredare skopa, vilket skedde i Fiskinge. Vid grävningen har flera olika skopbredder använts. Detta beror på att det varit olika företag och därmed olika maskiner som genomfört grävningen. Närvarande arkeolog godtog en skopbredd på 0,85 meter. Detta kan

Plats	h	1 m	0,85 m	0,3 m	0,2 m	m2	m2/h
Via	39	165		222	50	242	6,2
Menigasker	36,5	338		17	53	358	9,8
Fiskinge	26	150		28	28	164	6,3
Tarsta	16		420			357	26
Frösvi	27		192			163	6
Snarvi	9		80			68	7,5
	153,5	653	692	267	80	1352	10,3

Tabell 2. Tidsåtgång uppdelat på de olika bytomterna.

inte sägas ha inverkat på resultaten i förhållande till de schakt där en meter-bred skopa användes.

När det däremot kom ned till deras gängse skopbredd på 0,3 meter som tilläts i mindre intressanta områden och till den 0,2 meter breda skopa som användes vid servisgrävning så gav dessa mycket otillfredställande resultat. Det var svårt att se något under pågående schaktning på grund av de massor som rasar ned utmed kanterna i schaktet efter varje skoptag. Dessutom gjorde den smala bredden att tolkningar av lämningarna blev osäkra. Avseende eventuella syllar så kunde som mest två stenar i bredd iakttas vilka fick bedömas utifrån form och omgivande fyllning för att överhuvudtaget kunna tolkas. Avseende stolphål så är även de oftast bredare än 0,2–0,3 meter varför inte ens en så pass avgränsad lämning med säkerhet kan tolkas.

Inför fortsatta schaktningsövervakningar på platser som inte är registrerade fornlämningar bör uppdragsgivaren besluta vad de vill ha för resultat. Övervakning av smalschakt på 0,3 meter kan säga om det finns lämningar på platsen. Däremot så är tolkning och, inte minst, datering av lämningar svårgjort. För att

kunna säga något om strukturer som löper på tvärs i schakten krävs en skopbredd om 0,85 meter som minst.

Jämförelse av resultaten från undersökningar av övergivna respektive bebyggda bytomter

Under år 2015 har Arkeologgruppen undersökt tre övergivna bytomter i Örebro län: Mosås (Mosjö 46:1), Lindesby (Linde 508:1) och Gryt (Hovsta 59:1) (Karlenby & Naumanen 2015; Balknäs 2015; Rönngren 2015). I Axberg genomfördes också en utredning inne på en modern villatomt som låg inom fornlämningsområdet för bytomten Axberg 168:1 (Naumanen 2015).

Marken i Gryt och Mosås har i sen tid brukats som odlingsmark. Detta har medfört att syllstenar och andra konstruktioner över mark rensats bort från den uppodlade ytan. I Gryt fanns delar av husgrunderna kvar, i övrigt påträffades på de båda bytomterna lager och nedgrävningar, huvudsakligen sopgropar och stolphål. I Mosås undersöktes en tomt som inte kunde beläggas ha varit bebyggd i det äldre kartmaterialet. Där hittades smidesslagg och ytan tolkades som en hantverksyta.

Även den västra delen av bytomten Lindesby har använts som odlingsmark, men den största delen av undersökningsområdet är idag ett naturområde med gångstigar. Under 1900-talet har stora mängder skräp dumpats på platsen. Lämningarna från byn var illa åtgångna av dessa verksamheter. Det fanns bevarade husgrunder, men de flesta av dem var av sent datum.

Undersökningen i Axberg skiljde sig från de andra, dels i att undersökningsområdet låg utanför själva bytomten, dels i att området låg inne på en villatomt. Ett tjockt, påfört kulturlager och en sopgrop dokumenterades. Båda förklaras med platsens perifera läge i förhållande till bytomten.

Vid en jämförelse mellan undersökningarna ovan och de bytomter som redovisas här i rapporten framstår det som att lämningar som ligger under tomtmark har en högre bevarandegrad än lämningar som ligger i odlingsmark. Inne på tomter sker små förändringar över tid och de ingrepp som sker (exempelvis ledningsdragningar och köksodling) är av mindre skala. Generellt för alla bytomterna verkar vara att det är ont om primäravsatta kulturlager. De lager som påträffats utgör istället dumpmassor och utfyllnader.

Referenser

Tryckta källor

- Balknäs, Nina. *Skärvsten, fossil åkermark och stensättningar i Edsberg*. Schaktningsövervakning vid Edsberg 82:1 och 96:1, Edsberg socken, Lekebergs kommun, Närke. Arkeologgruppen rapport 2015:40.
- Calissendorff, K. & Larsson, A. 1998. *Ortnamn i Närke*. Örebro.
- Karlenby, L. och Naumanen, A. *Mosås gamla bytomt*. Arkeologisk utredning av fornlämning Mosjö 46:1, inom fastigheterna Mosås 14:1 och 14:2, Mosjö socken, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen rapport 2015:39.
- Lindqvist, S. 1910. *Ett "Frös-Vi" i Närke*. Fornvännen 5, 119-138 (http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1910_119. Ingår i: samla.raa.se. 2015.12.17)
- Naumanen, A. 2015. *Axberg-Åby*. Utredning inom fastigheten 7:1, Axbergs socken, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen rapport 2015:41.
- Rönngren, J. 2015. *Grytbitar - utredning vid Gryts bytomt*. RAÄ 59:1, Gryt 11:2 och 11:11, Hovsta socken, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen rapport 2015:27.
- Svenskt ortnamnslexikon. 2003. Red. Wahlberg, M. Stockholm.
- Schotte-Lindsten, A. & Jakobsson, H. 1978. Spår efter forntidens människor. I: *Sköllerstabygden 1*. Kumla.
- Vikstrand, P. 2013. *Järnålderns bebyggelsenamn. Om bebyggelsenamnens uppkomst och ålder i Mälardalskapen*. Skrifter utgivna av Institutet för språk och folkminnen. Namnarkivet i Uppsala. Serie B: 13. Uppsala.

Kartor och arkivmaterial

ARKIV

- Fornsök 2015-07-29
<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>
- Historiska museets fynddatabas 2015-07-29
<http://mis.historiska.se/mis/sok/start.asp>
- SOFI 2015-07-27
http://www2.sofi.se/SOFIU/topo1951/_cdweb

WEBSIDOR

- www.lekeberg.se 2015-12-17
<http://www.lekeberg.se/download/18acc709b14d37e0919d19f3e/1434545710927/kulturmilj%C3%B6program+historiken.pdf>

KARTOR

Asker socken, Örebro kommun

Asker J112-65-7. Häradsekonomska kartan 1864-1867.

Fiskinge

Askers socken Fiskinge nr 1-5. Geometrisk avmätning. 1688.

Askers socken Fiskinge nr 1-5. Avmätning. 1761.

18-ASK-3. Karta. Odaterad.

18-ASK-83. Storskite. 1790.

18-ASK-188. Laga skifte 1866.

Menigasker

Askers socken Menigasker nr 1-4. Storskite på inägor. 1787.

18-ASK-73. Storskite. 1789.

18-ASK-195. Laga skifte. 1871.

Via

Askers socken Via nr 1-3. Avmätning. 1746.

18-ASK-225. Övrigt. 1887.

Sköllersta socken, Hallsbergs kommun

Kumla J112-65-6. Häradsekonomska kartan 1864-1867.

Tarsta

18-SKÖ-185-186. Laga skifte 1854.

Tarsta nr 4. Storskite på inägor 1768.

Edsbergs socken, Örebro kommun

Edsberg J112-64-9. Häradsekonomska kartan 1864-67.

Frösvi

S4:66-68. Åkerby nr 1-3. Geometrisk avmätning 1692.

S10-9:1. Frösvi nr 1-3. Laga skifte 1847.

Snarvi

S10-24:1 Kälkesta nr 1. Arealavmätning och rågångskarta 1823.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Närke
Län	Örebro
Kommun	Örebro, Hallsberg
Socken	Asker, Sköllersta, Edsberg
Fornlämningsnummer	—
Projektledning	Leif Karlenby, Nina Balknäs
Personal	Nina Balknäs Ebba Knabe Johnny Rönngren prao-elev Viktor Jansson
Undersökningstid	2015-04-07 till 2015-10-09
Exploateringsyta	1 352 m ²
Undersökt yta	1 352 m ² , 1 692 löpmeter
Koordinater	FISKINGE X 524200 Y 6558050 MENIGASKER X 524200 Y 6557200 VIA X 525950 Y 6558000 TARSTA X 519300 Y 6553000 FRÖSVI X 493750 Y 6553900 SNARVI X 493150 Y 6556450
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000
Länsstyrelsens diarienummer	
Asker socken	431-7389-2014
Sköllersta socken	431-3608-2015
Edsbergs socken	431-6779-2014
Arkeologgruppens projektnummer	
2015_09	
Arkiv	
Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.	
Digitalt arkiv	
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.	
Fynd	
Fynd förvaras hos Arkeologgruppen AB i väntan på fyndfördelning.	

Bilagor

Bilaga 1a) Schakttabell Fiskinge
Bilaga 1b) Schakttabell Menigasker
Bilaga 1c) Schakttabell Via
Bilaga 1d) Schakttabell Tarsta
Bilaga 1e) Schakttabell Frösvi
Bilaga 1f) Schakttabell Snarvi

Bilaga 2a) Anläggningstabell Fiskinge
Bilaga 2b) Anläggningstabell Menigasker
Bilaga 2c) Anläggningstabell Via
Bilaga 2d) Anläggningstabell Tarsta
Bilaga 2e) Anläggningstabell Frösvi
Bilaga 2f) Anläggningstabell Snarvi

Bilaga 3a) Fyndtabell Fiskinge
Bilaga 3b) Fyndtabell Via
Bilaga 3c) Fyndtabell Menigasker
Bilaga 3d) Fyndtabell Frösvi

Bilaga 4. Vedartsanalys

Bilaga 5a) ¹⁴C-dateringar
Bilaga 5b) ¹⁴C-datering av kol i slagg från A302 i Via

Bilaga 1a) Schakttabell Fiskinge

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Anl	Beskrivning
1001	7 m	1 m	0,7 m	inga	bärlager väg 0,4 m ljusgul finsand med mörka stråk 0,1 m gråbrun siltig sand, ngt fet 0,2 m (äldre odlingslager?) i botten orange siltig sand (alv)
1002	22 m	0,3 m	0,8 m	(A106)	bärlager väg 0,6 m gråbrun siltig sand, ngt fet med inslag av kol 0,2 m (äldre odlingslager?) i botten orange siltig sand (alv) Ökad stenighet tyder på att A106 forsatte söderut i S1002
1003	24+5,5 m	1 m	0,7 m	A105 A106 A107 A108 A109 A110 A111	bärlager väg 0,4-0,5 m anläggningsnivåer i botten småstenig och grusig brun finsand Stört längst i NV av elledning
1004	46 m	1 m	0,7-0,8 m	A113 A114 A115 A116 A117 A118 A119 A120 A121 A122 A123	Bärlager gårdsplan, omrörda massor 0,5 m anläggningsnivåer och lager 0,2 m I V delen tunnar bärlagret ut, där finns istället: matjord 0,6 m steril 0,2 m
1005	8 m	1m+ 0,3 m i N		inga	0,1 m grästorv 0,3 m omrörda massor med bruk, röd skiffer och kol i brun sand 0,2 m brun siltig sand med inslag av kol 0,1 m botten ljusbrun sandig siltig
1006	Ca 28 m	1 m	0,8 m	A124 (A125)	matjord 0,4 m steril 0,4 m (bioturbation i sterilen översta 0,3 m) bestående av gulbeige siltig sand med ett litet inslag av sten 0,05-0,6 m. I N delen fanns tegelfnyk och kol i botten av matjorden.
1007	Ca 20 m?	0,3 m, bredare vid A126	0,9 m	A126	matjord 0,6 m steril 0,3 m bestående av gulbeige siltig sand med ett litet inslag av sten 0,05-0,6 m.

Bilaga 1b) Schakttabell Menigasker

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Anl	Beskrivning
2000	41 m	1 m	0,6-0,8 m	A200 -A209	N delen: matjord 0,4 m brun sand 0,1 m sotig sand 0,05 m i botten gulbeige siltig sand (steril) S delen: 0,2 m matjord 0,2 m gulbrun sand 0,3 m gråbrun sand med litet grusinslag 0,1 m gulbeige siltig sand (steril) i V schaktväggen syns stora naturstenar, troligen väggkantsstöd
2001	13 m	1 m	0,7 m	A210 A211	grästorv 0,1 m därunder steril gulbeige siltig sand med inslag av enstaka stenar <0,2 m stora. De översta 0,4 m i sterilen innehöll mycket trädrötter (bioturbation).
2002	5 m väg	0,3 m	0,9 m	Befintlig väg	0,2 m bärlager 0,2 m äldre bärlager 0,3 m brun sand 0,2 m gulbeige siltig sand (steril) Schaktet går tvärs över vägen.
2003	78 m	1 m	0,8-1,1 m	A212 -A214	0,2 m bärlager 0,4 m brun humös sand 0,2 m gulbeige siltig sand (steril) I större delen av schaktet fanns natursten, även i sterilen.
2004	5 m väg + 36 m	1 m	0,85 m	A213 A215 A216 A217 (lager) Befintlig väg	Vägen: 0,2 m bärlager 0,4 m orange sand 0,2 m lager A213 I botten fanns A213 Utmed Ö sidan av vägen: 0,6 m lucker humös brun sand 0,15 m kompakt, lite sotig brun sand med ett mindre inslag av småsten 0,1 m A213
2005	5 m väg + 6 m	1 m + 0,3 m	0,6-0,8 m	Befintlig väg	Vägen: 0,2 m bärlager 0,3 m äldre bärlager 0,2 m lager A213 I botten fanns A213 På V sidan av vägen var området stört av tidigare kabeldragningar och övervakades inte, men även där fanns A213, inte lika tjockt och mörkt i V schaktväggen som i den Ö. Där fanns även huggen sten 0,3-0,5 m stora som kan vara en rest från att muren tidigare fortsatt längre mot S. Stört. Ej inmätt.

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Anl	Beskrivning
2006	31 m	1 m	0,7-0,8 m	A213 A218 -A222	N delen: 0,3 m bärlager 0,02 m beige finsand 0,2 m A213 0,1 m A219 i botten A219 S delen: 0,3 m bärlager 0,2 m A213 0,2 m A219 I botten mörkbeige finsand med enstaka stenar <0,05 m (steril)
2007	51 m	1 m	0,6 m	A213 A223 -A234	0,2 m bärlager 0,2 m äldre bärlager 0,2 m brun humös finsand I botten mörkbeige finsand med enstaka stenar <0,05 m (steril)
2008	73 m	1 m	0,7 m	A235 -A241	N delen (V sidan av vägen) V schakt väggen: 0,2 m bärlager 0,2 m orangebrun, relativt lucker sand med inslag av småsten (äldre bärlager?) 0,2 m kompakt brun sand Ö schaktväggen: 0,2 m bärlager 0,25 m orangegul sand med småsten (äldre bärlager?) 0,15 m stålgrå finsand med inslag av järnutfällningar 0,1 m A213 i botten orange finsand (steril) A213 finns endast i den Ö delen av schaktet Mellan A236 och A237 är sterilen störd, troligen trädrötter, rotgångarna är fyllda med A213. S delen (Ö sidan av vägen, grusplan) 0,2 m bärlager 0,2 m brun finsand med ett litet grusinslag 0,2 m A213 i botten orange siltig sand (steril)

Bilaga 1c) Schakttabell Via

Schakt	Mått/m	Djup/m	Anl	Beskrivning
31	53x1	0,5-0,7	A301-A313	I åkermark, V sidan om vägen, mitt emot Asker 137:1 V schaktväggen: matjord 0,3-0,4 m sedan alv: orangegul sand med enstaka sten 0,1 m gulbeige finsand Ö Schaktväggen: torv 0,2 m brun, humös sand 0,2 m (igenfyllt dike?) alv: gulorange sand 0,2 m
32	63x0,3	0,7	A313-A316	I åkerkanten. I N: matjord 0,2 m alv: orange finsand med spridda stenar 0,05-0,2 m stora 0,2 m beige finsand 0,3 m I S (ca 14 m): torv 0,1 m kompakt brun finsand med relativt stort inslag av sten 0,05-0,5 m, fynd av djurben alv: orange sand 0,2 m
33	16x1	0,6	A320-A323	Ö schaktväggen: bärlager väg 0,4 m alv: orange sand 0,2 m
34	34x0,3	0,6	A320 (A313)	Ö schaktväggen: 0,3 m bärlager väg 0,3 m alv V schaktväggen: 0,3 m torv/matjord 0,3 m alv
35	11x0,3	0,6-0,8	A315 A317	I åkermark. 8,0 m V om vägen. matjord 0,2-0,3 m alv: orange sand med inslag av sten 0,02-0,25 m stora samt enstaka block. djup 0,3 m
36	64x0,3	0,6	-	grästorv 0,1 m brun humös sand 0,2 m ljus orange sandig morän 0,35 m brun, humös sand 0,2 m orange sand steril 0,35 m I S delen av schaktet, före vägen, ökar stenigheten i den översta, orange sterilen.

Schakt	Mått/m	Djup/m	Anl	Beskrivning
37	53x0,6 i S 53x1,0-1,2 i N	0,4-0,6	A319 A334 -A337	I NÖ: bärlager 0,2 m kompakt, gråbrun sand 0,15 m orange, grusig sand (alv) 0,1 m I S: 0,3 m bärlager väg 0,3 m stenigt, orange grus (alvmorän?) i schaktbotten ljusorange sand I V schaktväggen syns sten 0,1-0,3 m i humös, brun sand, troligen ett recent igenfyllt dike. Tidigare kabeldragning som störning i S halvan av schaktet.
Service 1		0,2	A100 -A101	
Service 2		0,2	A02 -A110	

Bilaga 1d) Schakttabell Tarsta

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Anl	Beskrivning
1	420 m	0,85 m	0,8 m	A1 A2	matjord med enstaka tegelkross 0,4 m steril, beige lera 0,4 m

Bilaga 1e) Schakttabell Frösvi

Schakt	Mått/m	Djup/m	Anl	Beskrivning
100	0,85x48	0,6-0,7	A1-A13	Längst i SV: 0,1 m grästorv 0,3 m matjord 0,2 m äldre matjord Sedan: 0,15 m bärlager undre grästorven 0,1 m humös, kompakt mörk gråbrun siltig finsand 0,1 m lerpackning (A1) Från A2 och mot NÖ: 0,1 m grästorv 0,2 m raseringsmassor 0,15 m ljus gråbrun siltig finsand som hör samman med hårdgroparna I jämnhöjd med ladan finns ett skikt med kol på 0,4 m djup 0,15 m beige finsand (alv) I hela schaktet finns spridd skärvsten och kol i alla lager. Bränd lera finns i de undre lagren.
101	0,85x45	0,6-0,7	A13-A36	0,2 m bärlager 0,4 m anläggningsnivåer i botten beige finsand (alv)
102	0,85x65	0,6-0,7	A50-A65	0,1 m grästorv i NÖ/0,2 m bärlager i SV 0,4 m anläggningsnivåer i botten beige finsand (alv) De första 7 metrarna i SV är störda av en recent nedgrävning
103	0,85x35	0,6-0,7	A66-A67	0,3 m bärlager 0,2-0,3 m anläggningsnivåer i botten beige finsand (alv)

Bilaga 1f) Schakttabell Snarvi

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Anl	Beskrivning
1	58 m	0,85 m	0,7 m	A1-A13 (A11 utgår)	I S grässvål och matjord 0,7 m Från A3 och norrut tunnar matjorden ut, under den kommer alven som huvudsakligen består av orange sand Geologisk transgression och regression synlig: sand silt lera grov sand

Bilaga 2a) Anläggningstabell Fiskinge

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	störning		Lodrät cementrör med natursten 0,05-0,3 m stora runt om. 0,6x0,9 m, toppmått 0,3 m	Störning
2	stensyll	Hus 1? KG 1	3 kantiga stenar varav en huggen ca 0,3 m stora med godsidan mot N. Toppmått 0,2 m, bottenmått 0,45 m. Ligger på och i ljusbrun humös silt	Övrig kulturhistorisk lämning
3	fundament	Hus 5 KG 3	Stenpackning med 0,1 m stora stenar på gråbrun sättsand. Under ljusbrun humös silt med stort inslag av tegelkross och alunskiffer	Fornlämning
4	spisfundament	Hus 5 KG 3	Vällagd, jämn, lagd med natursten 0,4 m stora. I SÖ en packning av sten 0,1 m stora. Avslutas mot S med en stenrad av kantiga stenar 0,2 m stora. 1,3x0,6 m, toppmått 0,1-0,2 m. Fynd av rödgods, porslin, brända och obrända djurben, glas m.m. Under ljusbrun humös silt med stort inslag av tegelkross och alunskiffer	Fornlämning
5	träsyll	Hus 5 KG 3	2,0x0,15 m N-S, bevarad tjocklek 0,05 m. På sättsand, i stenpackning A3	Fornlämning
6	träsyll	Hus 5 KG 3	0,2x0,15 m N-S, bevarad tjocklek 0,03 m. På sättsand, i stenpackning A3	Fornlämning
7	stensyll	Hus 6	2 rundade stenar på rad 0,4-0,5 m stora. Toppmått 0,1 m, bottenmått 0,45 m. i ljus gråbrun humös silt	Övrig kulturhistorisk lämning
105	lager	Hus 1 KG 1	Brungrå svagt siltig sand, relativt kompakt Djup 0,1 m Stort inslag av träflis, tegel och kol samt enstaka djurben Tvåskiktad, överst med stort inslag av trä, under A111 gråare Oklar relation till A106 Fynd av 1 grönt glasfragment (flaska) och 1 rödgodsfragment, odekorerat	Övrig kulturhistorisk lämning
106	Stenpackning	Hus 7	Runda stenar 0,1-0,3 m stora i gul och brun sand, knölig yta toppmått 0,5 m direkt under bärlager bottenmått 0,65 m Enstaka djurben och en handsmidd spik över	Övrig kulturhistorisk lämning

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
107	Stenpackning (husgrund?)	KG 4	Oregelbunden stenpackning av sten 0,1-0,4 m, något jämnare och mindre stenar i V delen på 0,4-0,6 m djup direkt under bärlager i ljusbrun, rel. lucker grusig finsand	Oklar status Fornlämning?
109	Stenrad (syll?)	KG 4	5 stenar på rad, relativt plana ovansidor, stenarna rundade 0,25-0,4 m, bredd 0,3 m, ligger i rel lucker ljusbrun grusig finsand. En 6:e sten fanns i S, fortsätter utanför schaktet mot N, oklart om stenarna fortsätter mot Ö utanför schaktet eller om de endast var en rad.	Oklar status Fornlämning?
111	tegelrad	Hus 1 KG 1	Rad av smuligt tegel och rel. grovt, ljusgult bruk, mycket kompakt Fortsätter i N in under A107	Övrig kulturhistorisk lämning
114	trägolv	Hus 2	Träbrun sandig silt + ev. rest av Ö-V gående syll i S schaktkanten Fynd av kripipa	Fornlämning
120	Stengrund	Hus 3 KG2	Runda stenar, de flesta 0,15-0,3 m, i brun siltig sättsand, rel. lucker. Störd i båda ändar. Ligger under bärlagret med sten och röd skiffer Fynd av rödgods och spik	Oklar status Övrig kulturhistorisk lämning?
122	Stensyll	Hus 3? KG2	Runda och kantiga stenar 0,1-0,3 m stora i brungrå, mycket kompakt sandig lera. Viss fortsatt stenighet, dock i mindre storlek, syns i N schaktväggen österut från A122.	Oklar status Övrig kulturhistorisk lämning?
123	Stolphål		0,42 m i diameter, 0,25 m djupt, med skoning av runda och kantiga stenar 0,2-0,3 m stora. Fyllning av lucker ljusbrun svagt siltig sand. Bevarad stolprest, 012 m i diameter. Fynd av sågad bete PM taget i botten	Fornlämning
124	Dike		Handgrävt dike, bredd 1,1 m, 0,5 m djupt, under matjord, i sterilen. Fyllning av mycket humös sandig silt med ett litet inslag av grus, tegelfnyk och kol. Ingen synlig övergång mellan matjord och fyllning, fylln. är möjligen något ljusare. PK taget i botten	Fornlämning
126	Stengrund	Hus 4	Nedgrävd stengrund bestående av stenar 0,1-0,5 m stora, runda och kantiga. Fyllningen består av rel. lucker gulbrun sand med inslag av tegel, kol och bruk. PK taget. Under matjord, i sterilen. Möjligen stört i V delen.	Övrig kulturhistorisk lämning

Bilaga 2b) Anläggningstabell Menigasker

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
200	Stenpackning	KG 1	1,15x0,5 m packning av 7 naturstenar 0,15-0,35 m stora i brungrå sotig sand Under matjord Toppmått sten 0,3 m, toppmått lager 0,45 m	Fornlämning
205	Stenpackning	KG 1	i samma lager en gles packning av natursten 0,15-0,4 m stora, längd 3,8 m Under matjord toppmått sten 0,2-0,4 m, toppmått lager 0,4 m	Fornlämning
206	Stenpackning	KG 1	packning av natursten 0,3-0,4 m stora i samma lager, längd 1,7 m Under matjord toppmått sten 0,4 m, toppmått lager 0,5 m	Fornlämning
207	Stenpackning	KG 1	packning av 0,3 m stora naturstenar i brun, grusig sand. D överlagras av det tidigare lagret (brungrå sotig sand) med inslag av omrörd steril i N delen, sot och järnutfällningar i S delen Under matjord Mellan A206 och A207 glest med sten 0,2-0,3 m i samma lager.	Fornlämning
208	Störhål	KG 1	0,03 m i diam. Under matjord	Fornlämning?
209	Nedgrävning	KG 1	nedgrävning i schaktväggen, fyllning av melerad, sotig gråbeige sand som var mörkare och brunare överst. under 0,4 m matjord, bottenmått 1,0 m	Fornlämning
201	Stolphål	KG 1	0,4x0,25 m, djup 0,25 m, toppmått 0,7 m, 0,3 m från Ö schaktväggen, fyllning av mellangrå sand Syntes i sterilen i schaktbotten 3 m S om stort block i schaktväggen	Fornlämning
202	Stolphålsbotten?	KG 1	0,3 m i diameter, 0,1 m från Ö schakt-väggen, plan botten, bottenmått 0,8 m, djup 0,07 m 3,4 m S om A201, med samma fyllning Schaktet 0,1 m djupare här än vid A201, bör alltså ha varit 0,17 m djupt ned i sterilen.	Fornlämning
203	Stenpackning	KG 1?	Natursten 9 st 0,25-0,4 m stora i gulbrun sättsand under sotig sand. Längd 0,9 m 2 m S om A202 4,8 m S om A203 fanns 2 naturstenar 0,15 m i botten som låg i gulbrun sand över steril, under sotig sand. Ej inmätta.	Fornlämning?
204		KG 1?	Markfast (?) block 0,8 m och en tät, ojämn packning av natursten 0,05-0,3 m i gulbrun sättsand. 8,9 m S om A203, under sotig sand som tunnare ut och slutar 1 m in i anl. Längd 3,1 m, toppmått 0,3-0,5 m, fynd av spik och klarglas (ej fönster) inte tillvarataget.	Fornlämning?

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
210	Fundament	KG 2/ Hus 1	Längd 2,5 m, Ett skikt natursten och enstaka kantiga stenar, relativt plant lagda med planaste sidan upp, 0,15-0,5 m stora. Mellan stenarna fanns humös brun sand, luftfickor. Stenarna låg i orangebrun sand i nedgrävning genom steril, bottenmått 0,4 m. Framkom direkt under torven som innehöll lite tegel, i övergången fanns lösa småstenar och lite röd skiffer. fynd av formpressat glas, toppmått 0,2 m. Anl. Börjar 2,5 m in i S2001.	Övrig kulturhistorisk lämning
211	Grund?	KG 2/ Hus 1	Längd 2,8 m, ojämn stenpackning av natursten, överst 0,1-0,2 m stora, därunder ett lager med 0,2-0,4 m stora naturstenar. Mellan stenarna fanns brun humös finsand, kompaktare än i A210. 4 m SV om A210, direkt under torven. Stenarna ligger i svagt humös gråbrun, grov sand. Toppmått 0,3-0,4 m, bottenmått 0,6 m	Övrig kulturhistorisk lämning
212	Stenpackning	KG 1	1,3x0,75 m, natursten 0,15-0,3 m i 2-3 skikt i grusig brun sand, toppmått 0,4 m	Fornlämning
213	Lager		Svart (något fet och sotig?) grusig sand med inslag av sten ca 0,02-0,1 m stora varav en del smått skärvigt och skörbränt. Djup 0,1-0,2 m. Inget kol. Över grusig brun sand i ansl. till A214, överlagrar A219 (skarp kontaktyta) PM taget under A215 Lagret fortsätter i hela vägen mot S, men blir mindre stenigt och sotigt samt tunnar ut. 1424-1271 f.Kr.	Fornlämning
214	Dike		Natursten i humös, brun sand Under torv, grävd genom brun humös sand	Fornlämning
215	Syllstensrad?		I V schaktväggen, ut mot befintlig väg	Oklar status. Fornlämning?
216	Gränsröse? Stenhög		Längd 1,6 m bredd 0,8 m från schaktvägg. Natursten 0,2-0,4 m stora som bildar ett toppigt röse 0,5 m högt. Stenarna ligger i omgrävd gulbrun sand. En stör-rest 0,03 m i diam. i röset. Överlagras av sotig, mörk gråbrun sand med stort inslag av grus och småsten (A213)	Fornlämning
217	Nedgrävning eller stenlyft		0,9x0,9 m, forts. in i V schaktväggen, djup 0,37 m, fyllning av sotig, mörkgrå, grusig sand (A213)	Oklar status. Fornlämning?
218	Sentida störning Sprängd sten		I nedgrävning med omrörd steril. Fynd av recenta krukskärvor.	Störning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
219	Lager		Orange grus med stort inslag av sten 0,02-0,15 m stora Överlagras av A213 Mellan A218 och A222 låg natursten 0,05-0,3 m (de flesta runt 0,1 m) överst i A219.	Fornlämning
220	Spisfundament		Toppmått 0,2 m fortsatte ned i schaktbotten. Längd 3,5 m, Natursten och enstaka kantiga stenar 0,1-0,5 stora med planaste sidorna upp. Mellan stenarna finns relativt lucker brun, humös sand Överlagras av A213, samtida med A221, överlagrar A219 Fynd av spik och obrända djurben	Fornlämning
221	Syllsten?		Natursten 0,4-0,6 m med plana sidor upp i brun humös sand Toppmått 0,2 m, bottenmått 0,7 m Framkom direkt under torven, Överlagrar A219	Oklar status. Fornlämning?
222	Stenskrammel Stenröse?		0,9x1,5 m 10-15 naturstenar i A219, toppmått 0,3-0,4 m, bottenmått (schaktbotten) 0,6 m	Oklar status. Fornlämning?
223	Stenpackning Grund?	KG 1?	Packning av natursten 0,1-0,25 m stora, gles och ojämn i N, något tätare och planare i S. Längd 2,7 m, i hela schaktet. Mellan stenarna finns gråbrun, lätt grusig sand. Toppmått 0,45 m Störd av tidigare kabeldragning i V	Fornlämning
224	Syllstenar?		Sten, plan upptill, 0,5 m stor + 4 småstenar 0,1-0,2 m. Toppmått 0,3 m, bottenmått 0,55 m. Den stora stenen ligger 0,7 m S om A225 Ev. litet stolphål N om den stora stenen. Djup 0,2 m i sterilen, 0,25 m i diameter.	Oklar status. Fornlämning?
225	Nedgrävning		Längd 1,8-2,0 m. Djup 0,12 m. Framtagen bredd 0,3 m (i V schaktkanten). Fyllning av brun, humös finsand Överlagras av äldre bärlager	Oklar status. Fornlämning?
226	Syllstenar, hörn	KG 3 Hus 3	Toppmått 0,1 m. Stenar 0,3-0,335 m stora och en sten >0,7 m stor, alla med plan sida uppåt i brun humös sand. Direkt under torven, samtida med A227, överlagrar A213	Övrig kulturhistorisk lämning
227	Småstenspackning	KG 3 Hus 3	1,2x0,6 m, skuren av stående lada. Runda stenar 0,05-0,15 m stora, ojämnt, men tätt packat i brun humös sand Samtida med A226, överlagrar A213 Golv eller innergård.	Övrig kulturhistorisk lämning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
228	Spisfundament	Hus 4	1,6x1,0 m. Sten, mestadels huggen, men även runda. De flesta i storleken 0,25-0,3 m. Mellan stenarna fanns sotig, kompakt sand. Toppmått 0,4 m, bottenmått 0,6 m (?) Täckt av bärlager väg, ligger i orange grus A219. Fynd av rödgods 1680-1720 PK taget 0,6 m N om A228 fanns en ensam sten i samma höjd (ev syllsten)	Fornlämning
229	Syllsten?	Hus 4?	Ensam natursten ca 0,4 m stor, N om A228 Hör till samma byggnad som A228?	Fornlämning
230	Grund	Hus 6	A Syllstensrad av 0,2-0,6 m stora stenar, de flesta rundade men med plan sida upp, i humös, brun finsand. Toppmått 0,5 m bottenmått 0,7 m. Täcks av bärlager väg B Stenpackning under trögolv bestående av runda och kantiga stenar 0,1-0,15 m stora. Mellan stenarna fanns brun, humös finsand. Toppmått 0,4 m C Rest av tegelväggar + spisfund D ojämn packning av rundade och enstaka kantiga stenar 0,1-0,2 m stora i brun, humös finsand. Längst i N (0,9 m) en planare yta av sten 0,1-0,25 m = ev. spisfundament?	Fornlämning
231	Syllstensrad?		Löper tvärs över schaktet. 3 naturstenar 0,2-0,4 m stora. Toppmått 0,55 m. Stenarna ligger i kompakt stålgrå finsand med järnutfällningar, på sterilen. Vilar på sterilen, överlagras av äldre bärlager.	Fornlämning
232	Syllstensrad	KG 4 Hus 5	Ligger i Ö schaktkanten. Toppmått 0,4 m. 11 stenar, runda och kantiga 0,2-0,4 m stora. I S delen övergår syllen i mindre stenar 0,1 m stora. Ligger i stålgrå finsand med bruna järnutfällningar. 4 m lång. Täcks av bärlager. Schaktbotten på 0,55 m Anl. Störd i N av ledning, har troligen varit ett hörn i N delen.	Övrig kulturhistorisk lämning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
233	Golfundament?		Oregelbunden packning av sten 0,15-0,25 m stora. Toppmått (schaktbotten) 0,6 m. Mellan stenarna fanns stålgråbrun finsand. I Ö schaktväggen forts. sten sporadiskt, trol. en del bortgrävt av maskinen. I S väggsyll 2 stenar bred. Stenarna 0,3-0,4 m stora, relativt plant lagda med småsten emellan. Bredd 0,7 m. S om syllen finns sten även i den V schaktkanten, ca 0,3 m stora på samma höjd som på den Ö sidan. Sedan följer sten i båda schaktkanter mot S. Trol. forts. av A232. Täckt av äldre bärlager. Vedart taget (!) Huset flyttat 1876?	Övrig kulturhistorisk lämning
234	Nedgrävning med fundamentstenar	Hus 8	Bredd 0,55 m ut från V schaktkanten. Toppmått 0,45 m. Längd 8,1 m. Fyllningen består av kompakt omrörd steril (orange gul siltig sand). Längre ned i fyllningen fanns rundade stenar 0,2-0,55 m stora (de flesta runt 0,35 m). Schaktbotten på 0,6 m, nedgrävningen fortfarande synlig i N. I S bottenmått 0,6 m. Centralt finns ett lufthål i botten av schaktväggen. Beläget 8 m S om stolphål.	Fornlämning
235	Syllstenar	Hus 7	I V schaktväggen 6 huggna stenar 0,3-0,7 m stora som ligger i humös, brun finsand. Störd, verkar ha haft plana sidor uppåt. Toppmått 0,3 m, bottenmått 0,5 m. Längd 2, 5 m inkl småsten i S. Där 8 kantiga stenar 0,1-0,2 m stora i brun humös sand. Fortsätter ev. S-ut men syns inte längre i schaktväggen. Under A235 finns ytterligare en sten, troligen en rest från något äldre. Stenen ligger direkt på sterilen med lager A213 över sig.	Oklar status. Fornlämning?
236	Stolphål med stenskoning	KG 5	0,4 m i diam. Djup 0,27 m. I botten avlångt i Ö-V riktning. Fyllning av 12 stenar 0,05-0,1 m + en sten 0,2 m stor. Bde rundade och kantiga. Jorden bestod av humös brun finsand. Inga spår av stolpen, jorden porös i mitten, troligen uppdragen stolpe. 0,2 m ut från V schaktkanten. Fynd av 2 metallgrejer och obränt djurben (griskäke?)	Fornlämning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
237	Stolphål med stenskonig	KG 5	0,4x0,45 m N-S djup 0,32 m, toppmått 0,65 m. Fyllning av 4 stenar 0,2-0,3 m, både huggna och naturligt rundade + 4 små ca 0,1 m stora. Jorden bestod av brun humös sand. Inget spår av stolpen som blivit uppdragen. Stolpen har varit <0,2 m i diam. Verkar ha lutat mot SSÖ, trol av tryck uppfifrån. 0,1 m från V schaktkanten. Överlagras av kompakt gråbrun, något humös finsand. 2,3 m mellan A236 och A237. Där är sterilen störd av ett trädrotsystem fyllt med A213.	Fornlämning
238	Dubbelt stolphål	KG 6	Båda med synlig sten i ytan ca 0,1 m stora. Stolphålen bildar en 8 och har storleken 0,35 m+ 0,3 m i diam. Fyllning av brun humös sand. Ej undersökt. 1,1 m S om A238 finns rester efter en osäker syllstensrad som löpte tvärs över schaktet, ej inmätt. Där fynd av 1 spik.	Fornlämning
239	Stolphål	KG 6	4,4 m S om A238. 0,45 m i diam. Toppmått 0,75 m. 2 rundade stenar 0,25 m stora och 3 mindre 0,1 m stora synl i ytan. Fyllning av brun, humös sand. Ej undersökt.	Fornlämning
240	Syllstensrad i nedgrävning	Hus 9	Rundade stenar 0,2-0,4 m stora, plant och jämnt lagda. Toppmått 0,5 m. Fyllning av lucker, orangebrun grusig sand. Överlagras av brun, svagt grusig finsand. Nedgrävd genom A213. Störd av kabeldragning i V.	Övrig kulturhistorisk lämning
241	Dump 1876?		Stenar i nedgrävning. 1 st >0,6 m stor, övriga 0,1-0,5 m stora. Stenarna ligger "osorterat" och de är både kantga och rundade. Under den stora stenen låg mycket lucker, humös, brun sand. Toppmått 0,4 m, bottenmåt 0,6 m. Nedgrävning genom A213. Under den stora stenen låg metaldelen till en gammal spade. Över stenpackningen fanns sentida glas och del av en porslinsäckring.	Övrig kulturhistorisk lämning

Bilaga 2c) Anläggningstabell Via

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
301	Spisfundament	Hus 1	Fynd av rödgods, gammalt tegel och kol. Snittad, ca 20% undersökt Under matjord, nedgrävd i sterilen.	Övrig kulturhistorisk lämning
302	Nedgrävning med slagg	KG 4	Synlig i V schaktväggen 4,1 m, botten kvar i schaktet 1,3x1,0 m. I östra delen låg en kantig sten 0,6x0,3x0,2 m. Fyllningen bestod av brun finsand med inslag av grus och småsten. Snittad 50% av framtagna del i schaktbotten. Djup 0,1 m. Fynd av två bottenskållor och en annan stor slaggbit på 0,6 m djup i V schaktväggen. Under matjorden, nedgrävd i sterilen. Ev. Relaterad till tre stenlyft som låg i dess anslutning.	Fornlämning
303	Nedgrävning med ev. syllstenar	KG 4	Synlig i Ö schaktväggen. Längd 5,5 m, centralt runda stenar 0,2-0,3 m, 3-4 stenar rök vid schaktning. Fyllning av relativt kompakt brun sand med inslag av sten 0,1 m stora.	Fornlämning
304	Stenrad		3 runda stenar 0,25-0,5 m stora på rad i orangejul sand, oklart om den är påförd. Toppmått 0,4 m , bottenmått 0,6 m (samma som schaktbotten). Under matjord/torv, på steril	Fornlämning
305	Årderspår			Fornlämning
306	Dikesfyllning		Modern nedgrävning med plast och 0,5 m stor sten.	Störning
307	Sten i Ö schaktväggen		ev. rel till A303	UTGÅR
308	Sten i Ö schaktväggen			UTGÅR
309	Ränna el årderspår?		Synlig i schaktbotten på 0,7 m djup, bredd 0,1 m, djup 0,08 m, spetsig botten	Fornlämning
310	Stenlyft	KG 5		Fornlämning
311	Stenlyft	KG 5		Fornlämning
312	Stenlyft	KG 5		Fornlämning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
313	Dikesfyllning		Längd i schaktet 17 m. Fylld med sten 0,1-0,5 m stora i mycket lucker, brun. humös finsand. Djup 0,5 m. Fynd av slagg, tegelkross och fönsterglas, ej tillvarataget.	Störning
314	Nedgrävning Härdgrop eller utkast/sopgrop?	KG5?	Synlig i Ö schaktväggen, 0,7 m bred och 0,25 m djup. Sotsvart finsand uppblandat med omrörd "steril", dvs ljusgul sand och brun sand. Fynd av kvarts, slagen??? Under matjord	Oklar status. Fornlämning?
315	Fundament	Hus 2	Bredd 1,1 m, parallell med vägen. Toppmått 0,4 m. Centralt överst rundade och kantiga stenar med plan sida upp 0,35-0,45 m stora med 0,2-0,3 m stora stenar runt om. Mellan stenarna fanns mindre, rundade stenar 0,05-0,15 m stora. Under detta fanns 2-3 skikt sten ca 0,2 m stora. Fyllning av orangebrun lätt grusig finsand, relativt kompakt. Fynd av kol (datering 1475-1641 e.Kr), bränd lera (?) och djurben. Lagret i fyllningen syntes även på båda sidor om nedgrävningen i schaktväggen.	Fornlämning
316	Dikesfyllning		Sten 0,2-0,3 m stora i lucker, humös mörkbrun finsand. toppmått 0,1 m, bottenmått 0,4 m. Fynd av recent glas och tegelkross, ej tillvarataget. Liknar A313, A320.	Störning
317	Dike		Synlig i schaktväggen + 3 lösa stenar i dumphögen. Stenarna var avlångt rundade 0,3x0,2 m stora. Fyllningen i nedgrävningen bestod av lucker orange sand. Bredd 1,1 m, djup 0,3 m. Bottenmått 0,5 m.	Oklar status. Fornlämning?
318				UTGÅR
319	Stenpackning	KG 1/ Hus 3	5,5 m lång	Fornlämning

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
320	Dikesfyllning		Rundade stenar 0,1-0,4 m stora i humös, lucker sand. Toppmått 0,1 m, bottenmått 0,4 m. Fynd av djurben och tegelkross. Dateras till 60-talet på plastlock till Gevaliakaffe. Liknar A313	Störning
321	UTGÅR		Troligen botten på A320.	Störning
322	Stensamling	KG 3/ Hus 6	0,2-0,4 m stora, rundade, nedtryckta i sterilen med brunorange, grusig sand runt sig. Toppmått 0,5 m, schaktbotten 0,6 m.	Övrig kulturhistorisk lämning
323	Nedgrävning Sopgrop? Dass?	KG 3/ Hus 6	0,6x0,5 m, djup 0,2 m. Fyllning av brun, humös, torvig finsand och två stenar 0,2-0,3 m stora. Mycket glaskross, ej tillvarataget.	Övrig kulturhistorisk lämning
324	Sten		0,7x0,8 m, toppmått 0,1 m, troligen naturlig.	UTGÅR
325	Sten		Rund sten 0,3 m stor, nedtryckt i sterilen	UTGÅR
326	Stenlyft		Stenlyft 0,5 m stort, rundad. I ansl. Till A325	UTGÅR
327	Fägata			Fornlämning
328	Fägata			Fornlämning
329	Fägata			Fornlämning
330	Fägata			Fornlämning
331	Fägata			Fornlämning
332	Syll?		Syll synligt i gräset utmed vägen	Övrig kulturhistorisk lämning
333	Syll?		Syll synligt i gräset utmed vägen, i linje med A332	Övrig kulturhistorisk lämning
334	Spår av ev. syll		I schaktbotten fanns flera stenlyft med vägens bärlager i på 0,55 m dj. Ca 10 meter lång.	Oklar status. Fornlämning?
335	Stenpackning	KG 1/ Hus 3	2 m lång rundade stenar 0,1-0,5 m, de flesta med en plan sida upp Sot och kol i SÖ delen. Fyllning orangebrunt småstenigt grus. Under hårt packad ljusbrun siltig sand	Fornlämning
336	Syll??		7 stenar, rundade och kantiga 0,2-0,5 m med orange grus mellan stenarna, ev. I nedgrävning. Den Ö stenen lå i sterilen. Under kompakt siltig sand	Oklar status. Fornlämning?

Anl	Typ	KG/ Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
337	Syll??		Mycket osäker. 3 stenar, plan upptill 0,2-0,3 m stora i orange , småstenigt grus (morän). Toppmått 0,3 m.	Oklar status. Fornlämning?
S1 A100	Odlingsröse?		Natursten 0,1-0,5 m i matjord. Största stenen i sterilen.	Övrig kulturhistorisk lämning
S1 A101	Ev. stolphål		0,5 m längd i schaktet. Fyllning av brun, humös sand (ej matjord) med 3 synliga stenar centralt. Stenarna var ca 0,15 m stora, natursten. Toppmått 0,4 m.	Oklar status. Fornlämning?
S1	Äldre odlingslager?		Under dagens uppfart fanns 0,2 m tjock brun, svagt humös sand likn. Fylln i A101. Litet inslag av tegelfnyk.	Övrig kulturhistorisk lämning
S2 A102	Trälins	Hus 4	Längd 0,8 m. Träig, rödbrun sand med inslag av tegelkross, 0,03 m tjock. Under brun, humös sand. Över A108.	Övrig kulturhistorisk lämning
S2 A103	Syll?		2 naturstenar, rundade 0,3 m stora i gråbrun, humös sand med ett litet inslag av grus, tegelkross och kol. Toppmått 0,35 m. Ö om A103 ligger ytterligare 2 stenar ca 0,1 m stora, i samma fyllning, på samma nivå.	Oklar status. Fornlämning?
S2 A104	Småstenpackning	KG 2/ Hus 5	Ojämn, med runda och kantiga stenar 0,05-0,15 m som ligger i melerad, gulbrun sand. Två lager sten. Mycket fynd V om A106.	Fornlämning
S2 A105	Syll? (innervägg?)	KG 2/ Hus 5	2 rundade stenar 0,3 m. Toppmått 0,2 m, bottenmått 0,4 m. Ligger på A104	Fornlämning
S2 A106	Syll		0,5 m bred syll bestående av 2 vällagda stenar med plan ovansida, den ena huggen. Fyllning av brun, humös sand, likn. Fyllning i A104. Toppmått 0,25 m.	Oklar status. Fornlämning?
S2 A107	träplanka	KG 2/ Hus 5	Upplösta rester av en plank 0,02 m tjock. >1,1 m. Sotig under. Fiber i Ö-V riktning. Ligger ovanpå A104.	Fornlämning
S2 A108	Lager		Sotig, mörkt gråbrun, rel kompakt sand. 0,15 m tjockt. Inslag av tegelkross, enstaka djurben. Lagret blir mindre sotigt mot V. Ligger över de andra anl i schaktet.	Övrig kulturhistorisk lämning
S2 A109			Två naturstenar 0,5 m stora. I samma lager som A104, på sterilen.	UTGÅR
S2 A110	Spisfundament	KG 2/ Hus 5	Natursten i N schaktväggen 0,2-0,3 m stora i rödbrun sand med en 0,1 m tjock lins med sot och kol över. Stenarna låg i 2-3 skift. Längd 0,8 m. Bottenmått 0,5 m.	Fornlämning

Bilaga 2d) Anläggningstabell Tarsta

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	Täckdike	-	Ihålig stock 0,25 m i diam. på 0,75 m djup.	Övrig kulturhistorisk lämning
2	Grop	-	Nedslängda tegelstenar i oordning, mycket kol.	Oklar status. Övrig kulturhistorisk lämning?

Bilaga 2e) Anläggningstabell Frösvi

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	Stensyll	KG 13 Hus 7	Tvärgående i schaktet, 0,85 m bred Spruckna, kantiga stenar 0,2-0,35 m stora och en tegelsten i ett beigebrunt lerlager med inslag av kol som sträcker sig 1,3 m mot NÖ. Toppmått 0,4 m	Fornlämning
2	Stolphålsbotten? Stenlyft?	KG1	0,55x0,35 m, dj 0,1 m Fyllning av brungrå humös lersilt Plan botten Skär grå lersilt	Fornlämning
3	Stolphålsbotten? Stenlyft?	KG1	0,4x0,35 m, dj 0,08 m Fyllning av brungrå humös lersilt Plan botten Skär grå lersilt	Fornlämning
4	Stensyll	KG 13 Hus 7	Tvärgående i schaktet, 1,6 m bred Stenar 0,3-0,7 m stora, täckt av lösa stenar 0,1-0,3 m stora och stora mängder tegelkross. Ligger på brun, humös siltig finsand. Toppmått 0,1 m	Fornlämning
5	Härdgrop	KG2	Bredd 0,8 m i SÖ schaktkanten, djup 0,15 m. Fyllning av skärvsten samt sotig och kolig kompakt brunsvart silt med inslag av bränd lera, nedgrävd i ljus gråbrun siltig finsand	Fornlämning
6	Härdgrop	KG2	Bredd 0,55 m i SÖ schaktkanten, djup 0,2 m. Fyllning av skärvsten samt sotig och kolig kompakt, brunsvart silt med inslag av bränd lera, nedgrävd i ljus gråbrun siltig finsand Kolprov: Cal 561 – 652 e.Kr. björk, ek, gran	Fornlämning
7	UTGÅR			UTGÅR
8	Stolphål	KG3	0,4 m i diam, dj 0,17 m. Fyllning av mörk, brungrå silt med stenar 0,1 m stora, skålad botten. Nedgrävd i gråmelerad siltig finsand	Fornlämning
9	Härdgrop	KG2	Br 0,8 m i NV schaktkanten, dj 0,1 m. Fyllning av kompakt gråbrun silt med litet inslag av skärvig och skörbränd sten samt kol. Nedgrävd i ljus brungrå, kompakt silt med inslag av kol	Fornlämning
10	Ränna? Rotvälta?		0,65x2,1 m, dj 0,1 m, svängd. Fyllning av ljusgrå silt, överst ljus, melerad silt. Båda fyllningarna mycket kompakta. Innehåller A14	Oklar staus. Fornlämning?
11	Stenfundament	Hus 8	Br 0,4-0,5 m, 0,1 m hög, nedgrävd 0,1 m Runda och kantiga stenar 0,1-0,2 m stora i mörk brungrå silt med ett litet inslag av kol och bränd lera. Nedgrävt i ljusgrå silt Smuliga djurben ytligt	Fornlämning

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
12	Stolphål	KG3	0,3 m br i NV schaktväggen, dj 0,3 m. Fyllning av kompakt, brungrå silt med litet inslag av kol. Stenskoning av 0,05-0,1 m stora stenar. Nedgrävd i ljusgrå silt	Fornlämning
13	Stenpackning	KG 4 Hus 1	Längd 3,6 m. Under kompakt mörkbrun silt med inslag av trä (golv?). Rundade stenar 0,1-0,15 m stora, ofta med plan sida upp, i kompakt brun grusig silt. Överlagrar grå silt. Toppmått 0,25 m. Fynd av djurben och spik	Fornlämning
14	Stolphål	KG3	0,3 m i diam, dj 0,2 m. Fyllning av mörk, brungrå silt med stenar 0,1 m stora, skålad botten. Nedgrävd i gråmelerad siltig finsand. Toppmått 0,6 m	Fornlämning
15	Stenpackning	KG 4 Hus 1	Längd 3,4 m. Under kompakt mörkbrun silt med inslag av trä (golv?). Rundade stenar 0,1-0,15 m stora, ofta med plan sida upp, i kompakt brun grusig silt. Överlagrar grå silt. Toppmått 0,25 m. Skuren av störning i NÖ, troligen äldre störning i SV	Fornlämning
16	Trärester	KG 4 Hus 1	SV-NÖ, flera fragmentariska, parallella trärester från golv. I gråbrun, kompakt siltig finsand	Fornlämning
17	Trärest	KG 4 Hus 1	NV-SÖ, trolig rest av träsyll. I gråbrun, kompakt siltig finsand	Fornlämning
18	Trärest på stensyll	KG 4 Hus 1	NV-SÖ, trolig rest av träsyll, ligger på möjlig stensyll 0,8 m bred	Fornlämning
19	Grop		1,4x0,85 m, i SÖ schaktkanten. Fyllning av kompakt, mörkgrå silt med inslag av stenar 0,05-0,1 m stora, ytligt ca 50% av stenarna skärvida. Inslag av kol och djurben. Under A16. Fynd av djurben. Ej undersökt	Fornlämning
20	Fundamentgrop	KG 5 Hus 2	0,7x0,6 m, i SÖ schaktkanten. Stenar 0,1-0,2 m stora i brun siltig finsand med inslag av kol. Toppmått 0,4 m	Fornlämning
21	Stensyll? Innervägg med dörröppning?	Hus 9?	Br 0,4 m, tvärgående i schaktet. Stenar 0,1-0,5 m, kantiga och runda. Toppmått 0,3 m. A21-A23 i samma lager. Fynd av slagg (bottenskålla)	Fornlämning
22	Stensyll	Hus 9	Br 0,5 m, tvärgående i schaktet. Runda stenar 0,3 m stora. Toppmått 0,1 m. Fynd av kritpipa och flintgods. A21-A23 i samma lager	Fornlämning
23	Stensamling	Hus 9?	1 block med stenar 0,1-0,4 m runt om. Nedgrävt i sterilen. Bottenmått 0,6 m. A21-A23 i samma lager	Fornlämning

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
24	Nedgrävning		Djup 0,2 m, rak nedgrävningskant, plan botten. Fyllning av kompakt, brungrå finsand med inslag av kol och enstaka skörbränd och skårvig sten. Skuren av störning i SV. Toppmått 0,2 m. Sekundärt deponerat i maskingrävt schakt?	UTGÅR
25	Fundamentgrop	KG 5 Hus 2	0,7 m i diam. Stenar 0,1-0,3 m stora i brungrå finsand med inslag av kol. Toppmått 0,4 m	Fornlämning
26	Ränna		Br 0,4 m, dj 0,1 m. Fyllning av kompakt, brungrå siltig finsand. Skuren av ledningsschakt. Toppmått 0,45 m	Fornlämning
27	Stolphål? Stenlyft?	KG 6	Ca 0,3 m i diam, i SÖ schaktkanten. Fyllning av brungrå siltig finsand med inslag av kol. Toppmått 0,4 m	Fornlämning
28	Stolphål? Stenlyft?	KG 6	Ca 0,3 m i diam, skuren i NV av ledningsschakt. Fyllning av brungrå siltig finsand med inslag av kol. Toppmått 0,4 m	Fornlämning
29	UTGÅR			UTGÅR
30	Fundamentgrop	KG 5 Hus 2	0,85x0,8 m. Fyllning av kantiga stenar 0,1-0,3 m stora i kompakt, brungrå finsand med inslag av kol. Toppmått 0,35 m	Fornlämning
31	Stör	KG 7	Trärest	Övrig kulturhistorisk lämning
32	Grop		0,6x0,3 m i NV schaktkanten. Fyllning av kompakt, brungrå finsand med inslag av kol	Fornlämning
33	Stör	KG 7	Trärest 0,3 m i diam. Toppmått 0,4 m	Övrig kulturhistorisk lämning
34	Stenpackning	KG 8 Hus 3	Längd 4,0 m. Tät packning av stenar 0,1-0,3 m stora. Över och mellan stenarna finns kletig, gråbrun silt. Toppmått lager 0,4 m. Ytligt fynd av yngre rödgods. Kabeln lades över stenpackningen	Fornlämning
35	Lager	KG 8 Hus 3	Trägolvsrest, överlagrar A34	Fornlämning
36	Stör	KG 7	Trärest, skär A34	Övrig kulturhistorisk lämning
37-49	UTGÅR			UTGÅR

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
50	Fundament	KG 9 Hus 4	1,0x0,7 m i SÖ schaktkanten, 9 stenar med plan ovansida, rundade, 0,1-0,3 m stora i 1 skikt, i nedgrävning med fyllning av orange morän (grus-silt). Täckt av ett träigt, brunt lager sandig silt. Toppmått 0,15 m	Fornlämning
51	Fundament	KG 9 Hus 4	Längd 2,65 m, br 0,7 m från SÖ schaktkanten. Rundade stenar 0,15-0,3 m stora i ett skikt, i nedgrävning med fyllning av orange morän (grus-silt). Täckt av ett träigt, brunt lager sandig silt. Toppmått 0,15 m	Fornlämning
52	UTGÅR			UTGÅR
53	UTGÅR			UTGÅR
54	Stenpackning	KG 10 Hus 5	Längd 3,6 m, br 0,4 m från NV schaktkanten, 0,1-0,2 m stora stenar i 1 skikt. Täckt av raseringsmassor med stora mängder tegelkross. Toppmått 0,3 m. Fynd av slagg	Fornlämning
55	UTGÅR		Störning	UTGÅR
56	Stensyll?		Rundade stenar 0,4 m stora i 2 skikt. Fyllning av hårt packad gråbrun sandig silt. Skuren av äldre ledningsdragning. Toppmått 0,3 m	Fornlämning
57	Stolphål		0,37x0,2 m, skuret av äldre ledningsdragning, dj 0,18 m. Fyllning av brun, grusig sand. Raka väggar, svagt skålad botten, uppdragen stolpe. Under A54	Fornlämning
58	Stolphål?		Br 0,25 i NV schaktkanten, dj 0,2 m. Fyllning av kompakt, brun sandig silt i bevarad, äldre markhorisont. Under A54	Fornlämning
59	Stenpackning	KG 10 Hus 5	Längd 2,9 m. Rundade stenar 0,1 m stora i 3 skikt. Fyllning av kompakt, curry-brungrå finsand. Täckt av raseringsmassor med stora mängder tegelkross. Toppmått 0,45 m	Fornlämning
60	Stenpackning	KG10 Hus 5?	Längd 9,1 m. Rundade stenar 0,1 m stora i nedgrävning med kompakt, orange sandig silt, under brandlins. Toppmått 0,45 m	Fornlämning
61	Brunn eller källare?		1,5x0,85 m, fortsätter åt både NV och SÖ. 2 stora stenhällar med plana ovansidor. Taktegelkross direkt över. Fyllning av lucker, humös sandig silt (matjord). Mellan stenarna finns håligheter. Under A60 (sten 0,05-0,35 m stora). Toppmått 0,6 m. Ligger kvar under kabeldragningen	Fornlämning
62	Stenrad Stensyll?	KG 11 Hus 6	3 stenar 0,3-0,4 m stora på rad med plan ovansida, täckta av kompakt, gråbrun sandig silt med inslag av kol och tegelfnyk. Toppmått 0,4 m	Fornlämning

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
63	UTGÅR		Barkrest	UTGÅR
64	Stenpackning	KG 11 Hus 6	Stenar <0,2 m stora täckta av kompakt, gråbrun sandig silt med inslag av kol och tegelfnyk. Fynd av yngre rödgods	Fornlämning
65	Spisfundament	KG 11 Hus 6	0,8x0,85 m bestående av huggna stenar med plan sida upp. Toppmått 0,25 m	Fornlämning
66	Husgrund	Hus 11	Rundade och kantiga stenar 0,2-0,5 m stora i en röra. I S stora huggna stenar <0,8 m stora. Under kompakt beige sandig silt. Toppmått 0,2 m	Fornlämning
67	Ränna		0,3x18,4 m. Dräneringsränna med runda och kantiga stenar <0,2 m stora i lucker, ljusbrun sandig silt. Under A66.	Fornlämning
68	Ränna med stolphål?		Mycket otydlig, hade behövt gå ned djupare för att förstå lämningen. Ej utritad i plan, befintlig N om A67	Oklar status. Fornlämning?
69	Ränna med stolphål?		Mycket otydlig, hade behövt gå ned djupare för att förstå lämningen. Ej utritad i plan, befintlig N om A67	Oklar status. Fornlämning?

Bilaga 2f) Anläggningstabell Snarvi

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	Kokgrop	KG 1	0,6x0,25 m i Ö schaktkanten djup 0,15 m, mörkgrå sand med inslag av skörbränd och skärvig sten samt lite kol. Toppmått 0,4 m. Överlagras av gulbrun humös lerig sand	Fornlämning
2	"Kokgrop"	KG 1	0,9x0,7 m i V schaktkanten, oval, djup 0,17 m, fyllning av melerad ljusbrun och svart sand med inslag av kol och stora mängder skärvsten ca 0,1 m stora, toppmått 0,3 m. Fynd av droppslag i direkt anslutning till anl. PK i botten	Fornlämning
3	Härdgrop	KG 1	Synlig i Ö schaktväggen. 0,8 m bred, 0,1 m djup, toppmått 0,6 m, fyllning av svart sotig sand med inslag av kol	Fornlämning
4	Husgrund	Hus 1	3,1 m N-S 0,7 m Ö-V, toppmått 0,2-0,3 m A, N hörnet 0,7 m, natursten 3 st 0,3 m samt några ca 0,1 m stora ovanpå. På yttersidan, mot N, fanns en packning av 0,15 m tjock gråbeige lera B, syll 3,1 m, längst i N en huggen sten med borrhål 0,4x0,45 m, 0,2 m tjock, 6 kalkstenar 0,2-0,3 m stora, resterande stenar är alla huggna utom en, även de 0,2-0,3 m stora. En av dessa stenar hade en prickhuggen yta som var sotig, denna sida låg uppochned. Syllen är vällagd och plan. Över syllen påträffades modernt fönsterglas, inga spår av tegel eller trä. Ligger under grästorven, på ljusbrun svagt humös sand med litet inslag av grus och småsten	Fornlämning
5	Kulturlager		Ca 7 m långt. Kletig, lerig(?) svagt grusig sand som var smutsigt brungrå med inslag av kol, även inslag av bruna träklettfläckar. Toppmått 0,9 m, >0,2 m tjockt i S, lins i N. I S på 1,0 m djup påträffades skärvsten 0,05 m stora i en testgrop. Fynd av en spik, ej tillvaratagen	Fornlämning
6	Stolphål med stenskoning		0,5x0,55 m, toppmått 0,75 m, bevarad stolpe 0,1 m i diameter, har troligen varit 0,15 m i diameter. Djup 0,25 m, fyllning av ljusbrun siltig sand med stenskoning av natursten och några skärvstenar 0,1-0,2 m stora. Nedgrävt i steril beige silt	Fornlämning

Anl	Typ	KG/Hus	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
7	Stolphål med stenskoning		I Ö schaktkanten, Br 0,7 m, Djup 0,7 m, toppmått 0,1 m, ej grävd i botten, i botten stenar, runda och kantiga, ca 0,25 m stora, centralt natursten 0,15 m stora i fyllning av gråbrun lätt grusig sand. Direkt under grästorven	Fornlämning
8	Stolphål		I Ö schaktkanten, bredd 0,45 m, total bredd med sidonedgrävning i N 1,15 m bred, bottenmått 0,8 m, fyllning av gulbrun svagt humös och grusig sand och enstaka sten <0,15 m. Direkt under grästorven, skuren av en större nedgrävning med brun grov sand (underst en lins av orange sand)	Fornlämning
9	Stolphål		Nedgrävning med en 0,4 m stor sten med plan ovansida, 0,7x0,5 m N-S, djup 0,6 m. Fyllning av kompakt rödbrun sand, toppmått 0,3 m. Inga synliga stenar i Ö schaktväggen. F av rödgods ytligt. Under grästorven, i steril orange grov sand med småsten	Fornlämning
10	Stolphål/ fundamentgrop		0,7 m i diameter, toppmått 0,3 m, fyllning av brun morän (silt-grus) med inslag av tegelkross, en synlig sten 0,25 m stor i ytan	Fornlämning
11	Stolphål		Trolig ledningsstolpe med skärvor av porslinsssäkring	Störning
12	Handgrävd ränna/ dräneringsdike	KG 2	br 0,4 m dj 0,3 m, fyllning av natursten 0,05-0,1 m stora med mycket lucker, humös brun sand. Grävd genom äldre matjord, i botten syns A5	Oklar status. Fornlämning?
13	Dräneringsdike	KG 2	Br 0,7 m, längd i schaktet 3,3 m, fyllning av sten ca 0,1 m stora och lite tegelkross i mycket lucker ljus, brungrå sandig silt I den V kanten ligger större stenar 0,3-0,4 m stora. I den V schaktkanten syns en lins av brunsvart, ren humus ytligt. Framkom under 0,7 m matjord och grässvål. Grävd genom grå, siltig lera.	Oklar status. Fornlämning?

Bilaga 3a) Fyndtabell Fiskinge

Nr	Typ	Kontext	Beskrivning	Övrigt
1	Obr ben	A105	64 g 4 fragment spjälkade, får	Ej tillvarataget
2	Rödgoods	A105	14 g 1 fragment 1 cm tjock del av botten? Spår av gulgrön glasyr utvändigt	1800-tal
3	Obr ben	A122	5 g 1 fragment spjälkat, fågel	Ej tillvarataget
4	Grisbete	A123	Bearbetad grisbete skuren/slipad	
5	Flintgoods	A127	14 g 1 grovt fragment vit glasyr, botten av kärl	1800-tal
6	Rödgoods	A127	11 g 1 fragment brun flammig glasyr invändigt	1800-tal
7	Rödgoods	A2 Service 1	92 g 5 fragment trol 3 kärl	1680-1720
8	Porslin	A4 Service 1	5 fragment 4 g vita med blå blomdekor, 1 kopp	1800-tal
9	Rödgoods	A4 Service 1	79 g 9 fragment från 7 föremål	1680-1720
10	Rödgoods	Ovanför A115	94 g 6 fragment brun flammig glasyr invändigt	1800-tal
11	Kritpipa	A114	5 g 2 fragment klackstämpel med krona och bokstäverna ?D	1700-tal
12	Glasfragment	A105	5 g grönt patinerat flaskglas	Ej tillvarataget
13	Spik	A118	14 g	Ej tillvarataget
14	Flintgoods	A118	5 g 1 fragment vit glasyr botten av fat	Ej tillvarataget
15	Br ben	A121	1 g 1 fragment	Ej tillvarataget
16	Glasfragment	A122	2 g klarglas från föremål	Ej tillvarataget
17	Spik	A122	30 g järn	Ej tillvarataget
18	Obr ben	A123	1 g 1 fragment	Ej tillvarataget
19	Spik	A123	Järn 12 g grov	Ej tillvarataget
20	Obr ben	A127	1 g 1 fragment, del av revben	Ej tillvarataget
21	Flintgoods	A2 Service 1	Flintgoods vitt 1 fragment	Ej tillvarataget
22	Spik	A4 Service 1	Järn 7 g	Ej tillvarataget
23	Beslag	A4 Service 1	Järn 14 g 7,5x2,5 cm	Ej tillvarataget
24	Hästske	A4 Service 1	Järn 144 g 10x10 cm, ej hel	Ej tillvarataget
25	Glasfragment	A4 Service 1	8 g klarglas flaskbotten	Ej tillvarataget
26	Flintgoods	A4 Service 1	4 fragment 4 g, vita odekorerade	Ej tillvarataget
27	Br ben	A4 Service 1	3 g 3 fragment, bl.a. fågel	Ej tillvarataget
28	Obr ben	A4 Service 1	48 g 14 fragment	Ej tillvarataget
29	Gångjärn? Stubbhake?	A122	Järnföremål spetsigt 14 g 6,5x1x1,5 cm	Ej tillvarataget
30	Järnföremål	A123	Fragment, del av pincett? Nål i sölja? 1 g järn	Ej tillvarataget

Bilaga 3b) Fyndtabell Via

Nr	Typ	Kontext	Beskrivning	Övrigt
31	Rödgods	A104 Service 2	52 g trol. tre kärl varv ett i 9 delar klar brun glasyr med ljusgula stänk och ett med mörkbrun glasyr	1680-1720
32	Rödgods	A301	7 g 1 fragment brunflammig glasyr invändigt	1800-tal
33	Rödgods	A304	5 g 1 fragment brunflammig glasyr invändigt	1800-tal
34	Flintgods	A104 Service 2	5 g 2 fragment vit glasyr del av fat	Ej tillvarataget
35	Glas	A104 Service 2	2 g klarglas från föremål	Ej tillvarataget
36	Järnföremål	A104 Service 2	75 g del av redskap?	Ej tillvarataget
37	Skosöm	A104 Service 2	3 g del av häl	Ej tillvarataget
38	Järnföremål	A302	10 g järn korroderad klump	Ej tillvarataget
39	Kvarts	S33	209 g 1 bit med två slagytor, sekundäravslag eller traktorkrossad?	Ej tillvarataget

Bilaga 3c) Fyndtabell Menigasker

Nr	Typ	Kontext	Beskrivning	Övrigt
40	Rödgoods	A2 Service 1	19 g mynningsbit fat eller skål gulvit glasyr invändigt, engoberad	1680-1720
41	Kvarts	A205	42 g, 1 bit med flera slagytor, osäker	
42	Rödgoods	A205	50 g 1 fragment botten/vägg oglaserad bottendiameter ca 14 cm	1800-tal
43	Keramik	A213	1 g 1 fragment keramik	förhistoriskt
44	Obr ben	A236	92 g 2 delar gris- eller vildsvinskranie	
45	Rödgoods	A228	148 g 13 fragment 3 mynningsbitar resten kärlvägg invändig glasyr i brunt och beige-gult med vita böjda linjer	1680-1720
46	Klackjärn	A2 Service 1	17 g järn 6x6 cm	Ej tillvarataget
47	Glasfragment	A205	9 g 1 fragment grönt flaskglas	Ej tillvarataget
48	Järnföremål	A205	21 g 6x2x0,5 cm järn	Ej tillvarataget
49	Flintgoods	A206	2 g 1 fragment vit glasyr	Ej tillvarataget
50	Glasfragment	A206	1 g 1 fragment klarglas fönster	Ej tillvarataget
51	Glasfragment	A206	6 g 2 fragment grönt flaskglas	Ej tillvarataget
52	Glasfragment	A210 ytligt	69 g 1 fragment pressglas karaffknopp eller liknande	Ej tillvarataget
53	Flintgoods	A212	5 g ! fragment mynningsbit, vit glasyr med relief-bladdekor	Ej tillvarataget
54	Br ben	A213	1 g 1 fragment	Ej tillvarataget
55	Obr ben	A218	3 g 1 fragment	Ej tillvarataget
56	Spik	A218	24 g järn	Ej tillvarataget
57	Spik	A220	28 g, 3 st järn	Ej tillvarataget
58	Obr ben	A220	5 g 1 fragment revben, får?	Ej tillvarataget
59	Spik	A236	Järn 6 g	Ej tillvarataget
60	Järnföremål	A236	64 g järn L-format 7x4,5x1 cm	Ej tillvarataget

Bilaga 3d) Fyndtabell Frösvi

Nr	Typ	Kontext	Beskrivning	Övrigt
1	Hästsko	Rensfynd i schaktbotten, vid A59 (i höjd med N ladans SV hörn	6x10,5 cm, halvsko i järn	Ej tillvaratagen
2	Rödgoods	A13-A15	1 fragment med ljusgul invändig glasyr	1800-tal
3	Rödgoods	A64	1 spjälkat fragment, spår av glasyr	1800-tal
4	Kritpipa	A22	Skaft	1700-tal?
5	Rödgoods	A13-A15	1 fragment med utvändig klarglasyr och relief-rand	1680-1720
	Ben	Över A61	Skalltak djur	Ej tillvarataget
	Ben	A13-A15	Djurtand (nöt?)	Ej tillvaratagen
	Bränd lera	A13-A15	0,4x0,3 cm	Ej tillvaratagen
	Flintgoods	A22	1 fragment, vitt	Ej tillvarataget
	Flintgoods	A35	4 fragment med dekor från 4 föremål	1800-tal, ej tillvaratagna
	Djurben	A14		Ej tillvarataget
	Spik	A14		Ej tillvaratagen

Bilaga 3e) Fyndtabell Snarvi

Nr	Typ	Kontext	Beskrivning	Övrigt
1	Slagg	A2	droppslagg	Ej tillvaratagen
2	Rödgods	A9	Fragment 1x2 cm med spår av ljus glasyr utvändigt	Ej tillvaratagen

Bilaga 4. Vedartsanalys

ULF STRUCKE, ARKEOLOGERNA

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken:

Fastighet: Menigasker

RAÄ nr:

Analysld: 12533

Anläggning: A200B Lager

Provnr:

Vikt (g): 1,4

Analyserad vikt (g): 1,4

Fragment: 63

Analyserat antal: 63

Art: Ek

Antal: 61

Material: Träkol

Kommentar: Orent prov. Rikligt med rottrådar insprängt i träkolet. Vald för datering

Art: Tall

Antal: 2

Material: Träkol

Kommentar: Orent prov. Rikligt med rottrådar insprängt i träkolet. Ej tillvarataget

Analysld: 12532

Anläggning: A213 Lager

Provnr:

Vikt (g): 0,1

Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: 7

Analyserat antal: 7

Art: Al

Antal: 6

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering

Art: Ek

Antal: 1

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken:

Fastighet: Frösvi

RAÅ nr:

Kategori:

Analysld: 12534

Anläggning: A6 Härdgrop

Provnr:

Vikt (g): 6,6

Analyserad vikt (g): 6,6

Fragment: 45

Analyserat antal: 45

Art: AI

Antal: 2

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen

Art: Björk

Antal: 19

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering

Art: Ek

Antal: 1

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen

Art: Gran

Antal: 23

Material: Träkol

Kommentar:

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken:

Fastighet: Via

RAÄ nr:

Kategori:

AnalysId: 12535

Anläggning: A325 Nedgrävning

Provnr:

Vikt (g): 0,1

Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: 3

Analyserat antal: 3

Art: Björk

Antal: 3

Material: Träkol

Kommentar:

Analysprotokoll

Landskap: Närke

Socken:

Fastighet: Snarvi

RAÄ nr:

AnalysId: 12536

Anläggning: A2 Kokgrop

Provnr:

Vikt (g): 0,1

Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: över 200

Analyserat antal: 35

Art: Lövträd

Antal: 35

Material: Träkol

Kommentar: Kraftigt fragmenterat lövträd. Cf Quercus sp

Bilaga 5a) ^{14}C -dateringar
ICA

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave
STE 300
Miami, FL U.S.A 33136

Summary of Ages

Submitter Name: Nina Balknas

Company Name: Arkeologgnippen

Address: Drottninggatan 11 SE _702 10 0rebro Sweden

Date Submitted: July 28, 2015

Date Reported: August 17, 2015

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age	C13/C12
15C/0717	Men 200B	Charcoal	AAA	1751 +/- 30 BP	Cal 220 - 385 AD	-23.1 o/oo
15C/0718	Men 213	Charcoal	AAA	3087 +/- 30 BP	Cal 1424 - 1271 BC	-26.7 o/oo
15C/0719	Run A6*	Charcoal	AAA	1450 +/- 30 BP	Cal 561 - 652 AD	-22.1 o/oo
15C/0720	Via A325	Charcoal	AAA	335 +/- 30 BP	Cal 1475 - 1641 AD	-25.0 o/oo
15C/0721	Sna A2	Charcoal	AAA	2140 +/- 30 BP	Cal 356 - 285 BC (22.5%) Cal 235 - 51 BC (72.9%)	-23.2 o/oo

*Run A6 = Frösvi A6

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP.** *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Hafliði Hafliðason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht. Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.*
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave

STE 300

Miami, FL U.S.A 33136

QC Report

Submitter Name: Nina Balknas

Company Name: Arkeologgnippen

Address: Drottninggatan 11 SE _702 10 0 rebro Sweden

Date Submitted	July 28, 2015	Date Reported	August 17, 2015
QC 1 Sample ID	IAEA C7	QC 2 Sample ID	OX II
QC Expected Value	49.54 +/- 0.50 pMC	QC Expected Value	134.09 +/- 0.70 pMC
QC Measured Value	49.64 +/- 0.50 pMC	QC Measured Value	134.43 +/- 0.70 pMC
Pass?	YES	Pass?	YES

- pMC = Percent Modern Carbon.
- IAEA = International Atomic Energy Agency

Bilaga 5b) ^{14}C -datering av kol i slagg från A302 i Via
ICA

International Chemical Analysis Inc.
1951 NW 7th Ave
STE 300
Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Nina Balknäs

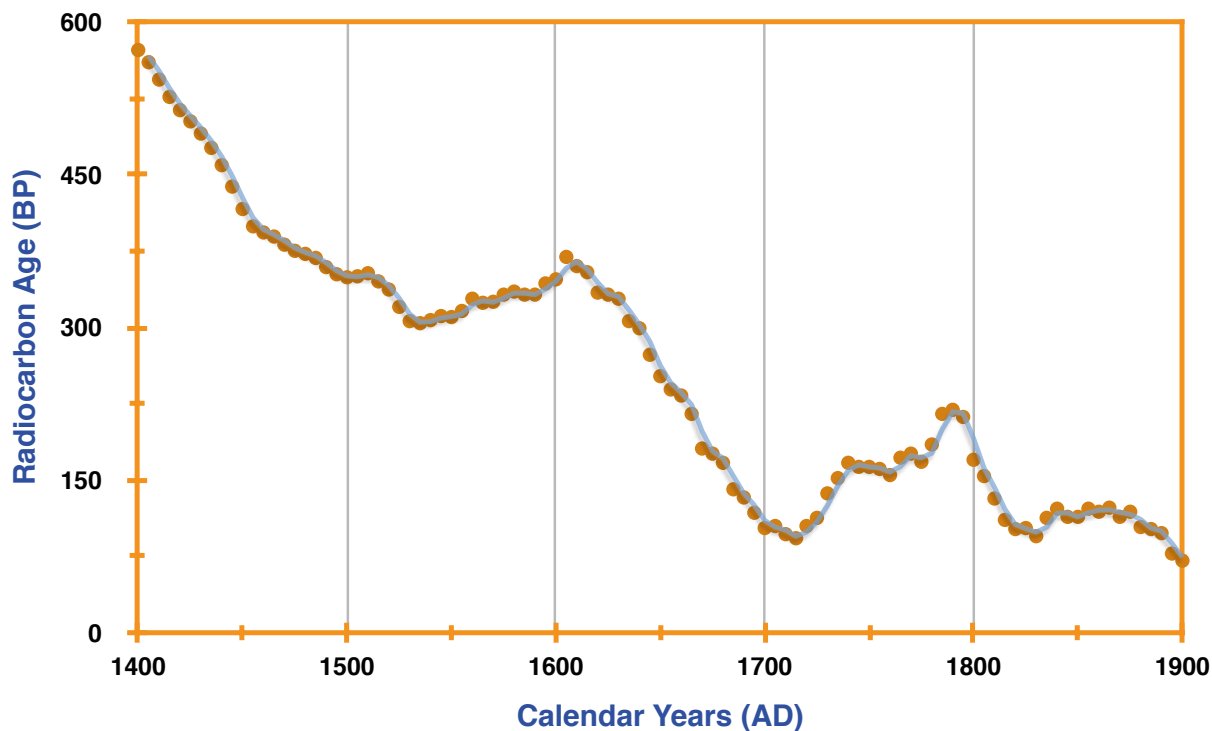
Company Name: Arkeologgruppen

Address: Drottninggatan 11 702 10 Örebro Sweden

Date Received	December 01, 2015	Material Type	Charcoal
Date Reported	December 22, 2015	Pre-treatment	AAA
ICA ID	15C/1201	C13/C12	-17.2 o/oo
Submitter ID	A302kp2	Conventional Age	300 +/- 20 BP

Calibrated Age

Cal 1510 - 1600 AD (69.3%)
Cal 1620 - 1650 AD (26.1%)

1 of 2

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave
STE 300
Miami, FL U.S.A 33136

QC Report

Submitter Name: Nina Balknäs

Company Name: Arkeologgruppen

Address: Drottninggatan 11 702 10 Örebro Sweden

Date Submitted	December 01, 2015	Date Reported	December 22, 2015
QC 1 Sample ID	IAEA C7	QC 2 Sample ID	NIST OXII
QC Expected Value	49.35 +/- 0.50 pMC	QC Expected Value	134.09 +/- 0.70 pMC
QC Measured Value	49.83 +/- 0.20 pMC	QC Measured Value	134.56 +/- 0.30 pMC
Pass?	YES	Pass?	YES

- pMC = Percent Modern Carbon.
- IAEA = International Atomic Energy Agency.

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP.** *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Hafliði Haflidason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht.* **Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.**
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

